

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL
TALLINNA KOLLEDŽ

Maastikuarhitektuur

Eliko Kivinurm

SAUE MÕISA PARGI RESTAUREERIMINE

Bakalaureusetöö

Juhendaja: Kersti Lootus

Kaasjuhendaja: Ülle Grišakov

Tallinn 2016

SISUKORD

SISSEJUHATUS	5
1. LÄHTEÜLESANNE	6
1. METODOLOOGIA	7
2. ALA KIRJELDUS, ANALÜÜSID	8
3.1. Asukoht.....	8
3.1.1. Objekti andmed	8
3.1.2. Valdajad/omanikud.....	9
3.1.3. Teostatud projektid	9
3.2. Ajalugu	9
3.3. Muinsuskaitse eritingimused	10
3.4. Puittaimestiku haljastuslik hinnang	10
3.5. Olemasolev ruumistruktuur	11
3.5.1. Hoonestus, maakasutus.....	12
3.5.2. Teedevõrgustik, liiklemine	12
3.5.3. Pargiruumid	13
3.5.4. Vaated, seosed kontaktvööndiga	14
3.5.5. Taimestu (puistu).....	15
3.5.6. Veekogud.....	16
3.5.7. Arhitektuursed väikevormid	16
3.5.8. Tegevused Saue mõisas	17
3.6. Järeldused	17
4. KONTSEPTSIOON	18
5. PROJEKTLAHENDUS	19
5.1. Üldlahend.....	20
5.2. Tsoneerimine	20
5.3. Planeeritavate pargitsoonide kirjeldused	20

5.3.1. I - Peasissepääs ja esiväljak	21
5.3.2. II – Peahoone tagune väljak.....	21
5.3.3. II – Metsapark hantlikujulise tiigiga.....	22
5.3.4. III – Funktsionaalne metsapark	23
5.3.5. IV – Looduslik metsapark	24
5.4. Veekogud	25
5.5. Liikumisteed	25
5.5.1. Õigusaktidest tulenevad piirangud	26
5.5.2. Teedevõrgu üldlahendus.....	26
5.5.3. Katendid	26
5.5.4. Aluskonstruksioon.....	27
5.6. Arhitektuursed vormid	27
5.6.1. Sild.....	27
5.6.2. Piirdeaed	28
5.6.3. Paviljon.....	28
5.6.4. Pargiinventar.....	29
5.6.5. Valgustus	29
5.6.6. Skulptuurid ja esiväljaku peenrad.....	30
5.6.7. Laste- ja lastemeelsete vormid	30
5.7. Raied ja uusistutused	30
5.7.1. Raiete põhimõtted.....	31
5.7.2. Raietööd.....	31
5.7.3. Raie- ja hooldusmahud	32
5.7.4. Uusistutused	32
5.7.5. Kasutatud taimmaterjal.....	33
5.7.6. Nõuded kasutatavatele istikutele	33
5.8. Hooldustööd.....	34

5.8.1. Üldised nõuded	34
5.8.2. Puuvõrade hooldus	34
5.8.3. Põõsaste hooldus	36
5.8.4. Puutüvede ja juurestiku hooldus.....	36
5.8.5. Niitmine.....	36
6. KONTSEPTSIOONI ELLUVIIMISE VÕIMALUSED JA SELLE ARENDUSETAPID ...	38
KOKKUVÕTE	40
VIIDATUD ALLIKATE LOETELU	42
LISAD	45
Lisa 1. Muinsuskaitse eritingimused (<i>väljavõte</i>)	45
Lisa 2. Puittaimestiku haljastuslik hinnang (<i>väljavõte</i>).....	49
Lisa 3. Tabelid	51
Lisa 4. Skeemid	74
Lisa 5. Ajaloolised materjalid.....	77
Lisa 6. Fotod	83
Lisa 7. Illustratsioonid	95
Lisa 8. Joonised	104
SUMMARY	105

SISSEJUHATUS

Saue mõis ja seda ümbritsev park on tuntud kui väärtuslik ja kaunis Baltimaade mõisaansambel. Tegemist on Eesti varaklassitsistliku arhitektuuri parima näitega.

Ajalooliselt ulatub Saue kujunemise lugu Vomentaga (hilisem Keila) kihelkonna aegadesse. Arvamuste kohaselt ei tekkinud Sauele algselt püsivat mõisakompleksi, kuid põlistalud kujunesid eeldatava mõisasüdame piirkonda. Püsivam asustus hakkas tekkima 16-17. sajandil, mil mõisakompleks muutus asustuse keskuseks. Alles hiljem, 20. sajandil, tekkis Saue mõisa ümber linn. Algselt on esikohal olnud mõis ning asustus selle ümber.

Tänapäeval on mõisa populaarsus taandunud ning paljud Saue linna külastavad inimesed ei oska mõisakompleksi asukohta tajuda. Tulemusena on mõisaansambel muutunud eraldunud rohetsooniks, mida külastavad vaid turistid (kohalik, kui ka välismaine) ja pidulikel sündmustel osalejad. Mõisa pargi elu kulgeb valdavalt eraklikult, olenemata sellest, et mõisa väravad on rahvale avatud. Metsaparki satub vaid teadlik külastaja.

Töös analüüsitakse Saue mõisa pargi ajalooliselt säilinud väärtusi, otsitakse lahendusi nende säilitamiseks ning samas vaadeldakse ala asukohapõhist funktsionaalsust linna infrastruktuuris. Uuritakse ajalugu ja seatakse tegevused, mis võimaldavad säilinud väärtusi hoida ning parendada.

Oluline on teada, et mõisa pargile ei ole tehtud projekte. Teoorias saame käsitleda mõisa pargi restaureerimist ajalooliselt kujunenud standarditele põhinedes ning kaasaegseid võimalusi ära kasutades.

Töö eesmärgiks ongi lahendada Saue mõisa väliruum sellisel moel, et see tooks esile ajaloolise pargi väärtused, struktuuri ja põhimõtted ning, et oleksid tagatud laiematele huvigruppide mõeldud tegevused ja tähelepanu suunatus mõisa pargis. Samas peavad olema tagatud eelnevaga kooskõlas praktilised vajadused ja mõisapere soovid.

1. LÄHTEÜLESANNE

Saue mõis ja park on tuntud kui varaklassitsistlik mõisakompleks, mille eksisteerimine Saue linnas jääb märkamatuks. Tegelikult hõlmab Saue mõisa territoorium pea 1/10 Saue linna alast. Töö lähteülesandeks on leida lahendus mõisa pargi väärtuse säilimiseks ning antud väärtuse ja roheala jagamiseks kaaskodanikega.

Looduskaitsealune park, vaatamata eraomandusele, on avalik ruum. Avaliku ruumi näol on tegemist alaga, mis on avatud külastajatele päikesetõusust päikeseloojanguni. Selles vahemikus saab mõisa park pakkuda inimeste igapäevaseid elamusi nagu loodus, roheala, linnulaul, visuaalne nauding, aktiivne tegevus. Olemasolevat säilinud ajaloolist arhitektuuri tuleb toetada jätkusuutliku välisruumi lahendamise võtetega. Leida funktsioone ja tegevusi eri vanuse- ja huvigruppidele, et inimene üha enam sooviks tulla nautlema ajaloolist ja looduslikku keskkonda.

Bakalaureusetöö projekti käigus käsitletakse peamiselt esi- ja tagaväljaku restaureerimist ning kogu pargiala heakorrastamist. Heakorrastamise käigus muudetakse väliala põhja suunal asuval territoorium täiendavateks kasutusfunktsioonideks. Ala seisab hetkel kasutuseta. Samuti käsitletakse ida suunal kulgevat pargiala kui sanitaarraiet vajavat territooriumit. Viimane ala on raskesti läbitav ning vajab põhjalikku puistu puhastustamist.

1. METODOLOOGIA

Käeolev töö põhineb Saue mõisa pargi väliruumi restaureerimisel, et park kujuneks funktsionaalseks alaks nii kohalikule, kui kaugemalt külalisele. Restaureerimise eesmärk on anda mõisakompleksile ajaloolisi väärtusi arvestav terviklahendus koos soovituslike tulevikuvaadetega.

Seoses sellega on töö teostamiseks tehtud välisvaatlusi, tutvunud ajalooliste ja muude publitseeritud materjalidega ning arutletud mõisaomanikega.

Antud töö raames sai teostatud mõisa pargi puistu hetkeolukorra õiglase hinnangu andmiseks märts 2016 puittaimestiku haljastuslik hindamine, kus aluseks on võetud 2011 aasta S. Järve poolt koostatud hindamine ning hinnatud üle olukord 2016 aastal (Lisa 1.). Samuti sai koostatud märts 2016 muinsuskaitse eritingimused mõisa pargi restaureerimiseks, mis on aluseks ajalooliselt väärtusliku pargi jätkusuutlikule säilimisele (Lisa 2.).

Mõisa parki kirjeldav osa tugineb välisvaatlustele ja saadaolevatele info- ning ajaloolistele materjalidele. Analüüsid põhinevad valdavalt ajaloolistel materjalidel ja hetkeolukorra hinnangutest.

Lisaks uurimustele ja praktilistele töödele on teostatud välisvaatlusi ka ümbruskonnas, tutvunud linna aladega. Töö käigus on tutvunud Saue linna arengukavaga aastateks 2012-2026 ning Saue valla arengukavaga 2010-2016 (2026). Ülevaate kohalike elanike nägemusest Sauele, andis Saue linnakeskuse projekt Linnalabori poolt (2014).

Suure panuse tööle on andnud koostöö juhendaja Kersti Lootusega firmast Lootusprojekt OÜ. Kuna Kersti oma meeskonnaga on läbi töötanud mitmeid ajaloolisi mõisaparkide aastast 2002 ning omavad väga põhjalikku nägemust muinsuskaitsealuste parkidega seonduvast, on tema teadmised ning kujunduslik vaist professionaalne. Samuti on oma teadmistega toetanud Muinsuskaitse Harjumaa vaneminspektor Silja Konsa, kelle juhendamisel on koostatud Saue mõisa pargile Muinsuskaitse eritingimused (Lisa 2.).

2. ALA KIRJELDUS, ANALÜÜSID

3.1. Asukoht

Saue mõisa park 18.-20. sajand, asub Harjumaal, Saue linnas. Kinnistu aadress kulgeb vahetult linna kirdesuunal asuval äärealal, aadressil Pärnasalu 38 (katastritunnus 72801:002:0010) (Lisa 4.1.). Mõisa territoorium piirneb ida ja lõuna suunas tööstushoonetega, põhja ja lääne suunal elamu ning teenindushoonestusega. Rohealaga ühendub mõisa park kirde suunal.

Saue linn ja Saue mõisakompleks paiknevad Tallinn-Pärnu maanteest paremal pool (Lisa 4.1.). Tallinnast on Sauele 20 km.

3.1.1. Objekti andmed

Saue mõisa park, reg nr 2962 (vana nr 288) on kinnismälestisena muinsuskaitse all (arvel alates 15.04.1997) ja looduskaitse all¹.

Maakasutuse sihtotstarve on 95% kaitsealune maa ja 5% ärimaa (Maa-amet). Projekteeritava ala suurus on 17,469 ha.

Seotud õigusaktid:

„Kultuurimälestiseks tunnistamine“ kultuuriministri määrus nr 10, (RTL 1997, 5, 27) Kuupäev: 30.08.1996;

Mälestise tunnus: Stiilselt barokkansamblik ümbritseva vabakujulise pargi näide.

„Kultuurimälestisele kaitsevööndi määramine“ kultuuriministri käskkiri nr 208 (RTL, 04.07.2007, 52, 967) Kuupäev 21.06.2006

Kultuuriministri 30.08.1996 a. määrusega „Kultuurimälestiseks tunnistamine“ võeti ehitismälestistena muinsuskaitse alla 5 pargis asuvat hoonet, 2 skulptuuri ning mõisa park.

Pargi alale jäävad alljärgnevad muinsuskaitsealused objektid:

1. Reg nr 2958 - Saue mõisa peahoone, 18.saj., arhitektuurimälestis
2. Reg nr 2959 - Saue mõisa valitsejamaja 18.saj.
3. Reg nr 2960 - Saue mõisa ait, 18.saj.
4. Reg nr 2961 - Saue mõisa jääkelder, 19.saj.
5. Reg nr 2962 - Saue mõisa park, 18.-20.saj.
6. Reg nr 2963 - Saue mõisa pargipaviljon, 19.saj.
7. Reg nr 2964 - Saue mõisa pargi skulptuur „Leda luigega“, 19.saj.
8. Reg nr 2965 - Saue mõisa pargi skulptuur „Herakles“, 19.saj.

¹ Kultuurimälestiste riiklik register

Varasemad Saue mõisa pargiga seostatavad projektid, uuringud jne.

Muinsuskaitse eritingimused Saue mõisa aida restaureerimiseks, Muinsuskaitseamet, 2013

Muinsuskaitse eritingimused Saue mõisa valitsejamaja restaureerimiseks, Muinsuskaitseamet, 2013

Saue linna keskusala küsitlusuuring, Linnalabor, mai 2013

Puittaimestiku hindamine, Sulev Järve, 2011

Uurimistöö „Saue mõisa arhitektuur“, Ronet Tänav, 12d klass, Tallinna 32. Keskkool, 2011

Saue mõisa ajalooline õiend, ENSV Ehituskomitee, 1979

Saue mõisa inventariseerimine, ENSV Ehituskomitee, 1979

Saue mõisa keldri rekonstrueerimise eskiisprojekt, ENSV Ehituskomitee, 1972

3.1.2. Valdajad/omanikud

Kogu kaitsealuse pargi territoorium kuulub eraomandisse, kogupindala 174697 m², sh ehitusalune maa 2227 m².

3.1.3. Teostatud projektid

Saue mõisa pargi kinnistu alale, 2016. aasta aprilli seisuga, ei ole koostatud projekte. Pargi ala on omandanud, erinevate omanike ja ajastustega käsikäes, tänapäevaselt kasutatava ilme. Samuti ei ole pargialale koostatud hoolduskava puittaimede heakorrastamiseks.

3.2. Ajalugu

Ajalooliselt saab määratleda antud töö lõikes nelja peamist ajastut – teadaolev mõisakompleksi loomine (18. sajand), esimese Eesti Vabariigi aeg (20. sajandi algus), nõukogude aeg (1944-1991) ja tänapäeva Eesti Vabariik.

Teadaolevalt kujunes asustus Vomentaga (tuntud kui Saue ümbrus) kihelkonnas muinasajal. Esimesed kirjalikud andmed Saue valla põliskülade kohta pärinevad 1219. aastast (märkmed avaldati 1241 „Taani Hindamisraamatus“²).

Vanades ürikutes on mainitud Saue küla (Sawne) 1548. aastal³. Kihelkonna kohta koostati kaart 1693. aastal (Lisa 5.1.). Esimesed teadaolevad plaanid Saue mõisa aladest pärinevadki Rootsi aja lõpust, dateeringutega aastatest 1692-1696 (Lisa 5.2., 5.3.).

² Saue Kodu-uurimise Seltsing (2008)

³ Saue Kodu-uurimise Seltsing (2008)

Saue mõisa omanike nimekiri on kirev, kuna mõis on olnud palju kordi panditud. Samuti on mõis omanud ajastute jooksole erinevaid nimesid – Scharenbergerite ajal Klein-Sauss (Väike-Sausti), Friederich Herman von Fersenil Friedfrichhof (Lisa 5.4.).

Esimese Eesti Vabariigi ajal mõisamaad tükeldati maareformi käigus (Lisa 5.5.). Mõisavaldus kingiti Vabadussõja kangelasele Johannes Hermile.

Vene okupatsioon tõi mõisavaldustesse vaheldumisi masinatraktorijaama, vanadekodu, kroonikute haigla, lasteaia, huvialategevused jne. Mõis kujunes seltsielukeskuseks.

Põhjalik ülevaade Saue mõisa ajaloost on kokku koondatud Saue mõisa pargi Muinsuskaitse eritingimustes (Eraldi kaustas, lk 55/55).

3.3. Muinsuskaitse eritingimused

Saue mõisa pargile sai koostatud bakalaureusetöö raames muinsuskaitse eritingimused (märts 2016). Eritingimused on aluseks Saue mõisa pargis kavandatavate tegevuste korraldamiseks selliselt, et säiliks ning tuleksid paremini esile ajaloolise pargi väärtused, struktuur ja põhimõtted ning teisest küljest oleks tagatud eelnevaga kooskõlas olevad praktilised vajadused ja mõisapere soovid. Töö käigus tutvuti mõisa pargi ajalooa, uuriti kirjandus- ja arhiiviallikaid, hinnati olemasolevat olukorda ja jäädvustati fotomaterjal. Analüüsi kogutud andmeid ning tulemuste põhjal sõnastati Saue mõisa pargi muinsuskaitse eritingimused ning vormistati vastav dokumentatsioon

Väljavõte väärtushinnangutest mälestisele ja määratud muinsuskaitse eritingimused punktidenä Vt. Lisa 1 (*allikas: Muinsuskaitse eritingimused Saue mõisa restaureerimiseks, Kivinurm, E., 2016, lk 55/55*).

3.4. Puittaimestiku haljastuslik hinnang

Saue mõisa pargile sai koostatud bakalaureusetöö raames puittaimestiku haljastuslik hinnang (märts 2016). Töö eesmärgiks on kirjeldada Saue mõisa pargi puittaimestikku, selgitada välja nende haljastuslik väärtus, anda hinnang pargipuistu tervisliku seisundi kohta ja juhiseid edasiste tegevuste kohta. Alusplaani kasutati OÜ Nivello poolt 08/2015 koostatud topograafilist maa-alaplaani ning korrigeerimisele määratud 2011 aasta aprillist juunini Sulev Järve poolt koostatud puittaimestiku hinnangu alusjoonist.

Välitööde teostamisel ja töö vormistamisel lähtuti Tallinna Linnavalitsuse määrusest nr. 34 3. maist 2006 “Puittaimestiku ja haljastuse inventeerimise kord”.

Töö käigus eraldati alusplaani M 1:500 üksikpuud ja põõsagrupid, alusplaanile kanti nende haljastuslike objektide võra või võrastike projektsiooni piirid ning juurde kirjutati

dendroloogilise objekti number. Iga eelnimetatud haljastusliku objekti andmed kanti välipäevikusse ja hiljem nummerdatud haljastuslike objektide nimekirja. Aluseks kasutati Sulev Järve 2011 aastal teostatud tabelit haljastuslike objektide kohta, mida parendati ja täiendati puistu osakaalus ning seisundi muutuses.

Olulisemate puittaimede puhul toodi ära ka ümbermõõt ja kõrgus (Lisa 3., Tabel 1.).

Dendroloogilise objekti haljastusliku väärtuse määramise aluseks olid 5-astmelised skaalad (Vastavalt “Puude haljastusliku väärtuse hindamise skaala”; “Põõsaste haljastusliku väärtuse hindamise skaala”). Puittaimede haljastuslik väärtus on dendroloogilisel plaanil ära toodud dendroloogilise objekti numbri vastava värviga:

I klass – punase värviga;

II klass – sinise värviga;

III klass – roheline värviga;

IV klass – kollase värviga;

V klass – pruuni värviga.

Puittaimede liigiline (nt. pärnade ja remmelgate puhul perekondlik) kuuluvus on plaanil edasi antud võra projektsiooni värviga. Värvid on ära toodud vastava joonise tingmärkides.

Hiljem koostati ala puittaimede liikide nimekiri eesti keeles ladinakeelsete vastetega (Lisa 3., Tabel 2.).

Dendroloogiline plaan koostati AutoCAD vormingus ning on antud töö käigus kasutusel alusplaanina raieplaani teostamiseks (Puittaimestiku haljastuslik hindamine ja raieplaani Lisa 8.1.).

Väljavõtte puittaimestiku haljastusliku hindamise järeldestes ja ettepanekutest punktidenä Vt. Lisa 2 (*allikas: Puittaimestiku haljastuslik hinnang, Kivinurm, E., 2016, lk 43/43*).

3.5. Olemasolev ruumistruktuur

Väliruumi üldine seisukord on kujunduslikust seisukohast ebaühtlane ja kohati esteetilisus puudub.

Peahoone lähim ümbrus ja osa metsapargist on ümbritsetud võrkaiaga, et ära hoida liigne vandaalitsemine mõisa pargi peahoone lähiterritooriumil. Ülejäänud metsapargi ala on avatud.

Mõisa pargi piiratud alale on 2 sissepääsu – peavärvavad esiväljakul ning länevärvavad jääkeldri kõrval. Piiramata pargiala on üldkasutatav ning ei oma üldist heakorrastust

3.5.1. Hoonestus, maakasutus

Saue mõisakompleksi ja praeguseks säilinud barokk/varaklassitsistliku stiili rajajaks peetakse Friedrich Hermann von Fersen'it. Peahoone on valminud ~1775 aastal ning arhitektiks oli Johann Schultz. Tegemist on 2-korruselise kivist kõrge kelpkatusega kivihoonega, millel on rikkalik fassaadidekoor. Tagafassaadi keskel oli varem neljale sambale toetuv rõdu⁴. (Lisa 5.8.).

Umbes 1780. aastatel valminud kaarjalt ümber esiväljaku paiknev valitsejamaja (hilisbarokne ja varaklassitsistlike elementidega mõisaansambli kõrvalhoone) on ühendatud kivimüüri ja härrastemajaga ühtseks ansambliks (Lisa 6.2.). Tegemist on ühekordse krohvitud poolkelpkatusega kivihoonega. Fassaadi keskosas väike kolmnurkfrotoon⁵.

Samal ajal valminud on ka peahoonega ühendatud ait (varaklassitsistliku mõisaansambli kõrvalhoone) (Lisa 6.3.). Ühendavas müüris on ilus kaarvärav, mis ühendab esi- ja tagaväljakut. Tegemist on väikese, ühekordse poolkelpkatusega krohvitud kivihoonega. Keskosas samuti väike kolmnurkfrotoon⁶.

Saue mõisa jääkelder ehitati 19. sajandi alguses ja on rekonstrueeritud 1960-70. Tegemist on suure, muldega kaetud jääkeldriga, mille sissepääsu esisein on paekivist (Lisa 6.4.).

Pargimaastikule on ehitatud umbes 19. sajandi alguses pargipaviljon (mõisaansambli kuuluva varaklassitsistlik pargi väikevorm). Tegemist on prostüülikujulise viilkatusega krohvitud kivihoonega. Ruudukujulise põhiplaaniga majaosa on katusest tagasiastega ning ukse eesääres on sambad. Sissepääs on kujundatud küljelt ning avade kohal on kolmnurkkarniisid. Katuseviilus on segmentaken ja katuse ääres lai räästakarniis¹. (Lisa 6.5.)

On alust arvata, et pargimaastikul asus varasematel aegadel teisigi pargihooneid ja/või väikevorme. Näiteks on valitsejamaja taga asuv väike kõrgendik ideaalne asukoht aiamajakesele, mis suure tõenäosuse seal ajalooliselt asetsenud on (Lisa 5.6.).

Mõisa pargi territooriumil, põhja suunalisel avaala piiri (endine hobuste karjamaa), asub vana aidahoone. Hoone on jäänud ajast, mil mõisas veel hobuseid kasvatati (Lisa 6.8.).

3.5.2. Teedevõrgustik, liiklemine

Tähtis osa mõisaansambli kujunemisel on olnud puiesteedel – üks neist siis on suunatud peahoone esifassaadile (Lisa 6.9.), teine on alguse saanud pargi tagant, olles seega parki pikuti läbiva vaatesihi lõpetuseks. Metsapargis kulgev teedevõrgustik matkib 19. sajandi algusest

⁴ Kultuurimälestiste riiklik register, <https://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=2958>

⁵ Kultuurimälestiste riiklik register, <https://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=2959>

⁶ Kultuurimälestiste riiklik register, <https://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=2960>

tõendavat alusmaterjali, kuid on hooldusvõtete puudumise tõttu võsastumas. Teedevõrgustik on valdavalt sillutatud killustikuga ning pargi kesk- ja idaosas on tee sõidukiga läbitav (Lisa 5.16.). Maastikupargis kulgeb muldkatendiga teevõrgustik (Lisa 6.17.; 6.18.; 6.19.).

Peamine teedevõrgust on kujunenud sihipärastest liikumissuundadest, mis on aegade jooksul antud piirkonnas kulgenud. Ühendustee tööstusala ning elamuala vahel ja piki mõisakompleksi risttelge.

Mõisakompleksi esiväljakule kulgeb Pärnasalu tänav, mis liigub pikalt läbi Saue linna (Lisa 6.9.). Tegemist on ajaloolise alleega, mida katab asfaltkatend.

Parkimine toimub osaliselt peahoone ees ning valitsejamaja ja aidahoone ees. Parkimine otseselt reguleeritud ei ole.

3.5.3. Pargiruumid

Mõisa pargis on selgelt tajutavad ruumilised erinevused – esi- ja tagaväljaku regulaarsus ning maastikupargi vabakujulisus (Lisa 6.9.; 6.10.).

Peahoone ümbruse ajalooline kujundus on säilinud keskpäraselt. Häärberi ees asub selgelt piiritletud muruväljak, mida ümbritseb ringtee. Muruväljaku keskmes, telgjoonel, asub skulptuur „Herakles“ (Lisa 6.6.). Nõukogude perioodil tuvastatav skulptuuri ümber kulgenud ringtee ei ole säilinud (Lisa 5.11.). Skulptuurini kulgeb väike jalgtee, mis markeerib kunagist telgjoont.

Peahoone taga tõenäoliselt algselt regulaarstiilis olnud tagaväljak on omandanud vabakujulisema avara maastiku (Lisa 6.11.). Säilinud muruväljak, mille keskmes asub skulptuur „Leda luigega“, mõjub lageda aasana (Lisa 6.7.). Tajutav on varasema kaarjalt kulgeva tee olemasolu, mis osalt ka säilinud (Lisa 6.16.). Samas ei ole selgelt loetav 20. sajandi alguse kaardilt leitav telgjoon, mis on aastate jooksul kaotanud eksisteerimise. Muruväljak piirneb puude- ja põõsagruppidega, mis ilmestavad vaateid peahoonest väljakule, kuid mõjuvad ebaühtlaselt (Lisa 6.11.). Servades annavad kontrasti üksikud okaspuud ning aastaegade värvigraafika.

Pargi keskel, hantlikujulisest tiigist kirde suunal asub mullast tehisküngas. Taolised kaks madalat tehisküngast asuvad ka hantlikulise tiigi vahetus ümbruses (lõuna ja ida suunal). Künkad annavad pargile vähest reljееfi ning mõjuvad aktsentidena maastikus.

Maastikupargi puistu peidab endas romantikat ja salapära erinevate ruumidega. Pargipõõsad ja väärikad puud on kujundatud teadlike romantiliste ning väärikate ruumide tekitamiseks.

Esi- ja tagaväljak on regulaarselt hooldatud ja niidetud. Avatud ja suletud alade kompositsioon on pargis selgelt loetav, kuigi hooldusvõtete puudumise tõttu võsastunud (Lisa 6.20.; 6.21.). Vaated erinevatele aktsentidele, puuderühmadele ja üksikutele väikevormidele vajavad korrastamist hooldusraietega ja piiravate puude eemaldamisega.

Põhiosa mõisa pargist moodustab põhja- ja idasuunal (peahoone taga) kulgev vabakujunduslik metsapark. Pargi põhjasuunal asuv lage maastik seisab kasutuseta ning mõjub pargialast eemaldatuna.

3.5.4. Vaated, seosed kontaktvööndiga

Maastikupargis võib oluliseks iseloomuks pidada vaatelisust, mis Saue mõisa pargis osaliselt on säilinud. Peamised vaatesihid ja –sektorid avanevad mõisa peahoonest, pargi peatelgedelt, veekogu äärest, sillalt, peasissesõiduteelt, ristumiskohtadest, ümbritsevast maastikust. Raskesti on loetavad vaatesihid maastikupargist, kuna suur osa puistust on, hooldusvõtete puudumise tõttu, kinni kasvanud.

Mõisasüdamele lähenedes läbi edelast kulgeva peatäna, endise mõisa allée, on Saue mõis ja park märgatav kui oluline maastikumärk väikelinnas. Maastikus selgelt vaadeldav puude allée ühendab mõisaala Saue keskusega.

Teistest suundadest mõisale lähenedes, ei ole mõisa hoonestuse ja mõisapargi ansambelilisust loetav. Mõisakompleksi varjavad aastate jooksul tekkinud ehitised (enamasti nõukogude perioodil) ning põhja- ja kagu suunal asuv tööstusmaastik.

Puuduvad avarad ja mitmekesised vaated Saue mõisale. Samas mõisa territooriumile jõudes on pargi unikaalsed vaated ja väärtuslik pargikompositsioon tajutavad.

Vabakujunduslikus pargiosas on maalilised vaated ainult kohati avatud ja loetavad. Metsapargi kirde- ja idaosa on tihedama puistuga, selgelt loetavaid pargiaasasid või lagendikke on raskem tajuda. Samuti on kinni kasvanud isetekkeliste puudega kagusuunaline sisenemine mõisa metsaparki (tööstusmaastiku poolt piiratud ala).

Olulisemad vaatesuunad Saue mõisa pargis on seotud peahoonega: vaated sissesõiduteedelt ja pargi pikim vaade, mis ulatub peahoone esifassaadilt läbi linna kulgeva puuallee, vaade tagafassaadilt läbi vabakujulise pargi kirdesuunal olevasse metsaparki (Lisa 4.4.). Viimati mainitud vaadet häirivad peahoone taga kasvavad kuivanud puud, mis rikuvad taimestu ansambelilisust. Olulised on ka vaated pargis säilinud regulaarsetele kujunduselementidele: okaspuude ansambelilisus ja esi- ning tagaväljaku oksagraafika ning allée (Lisa 6.10.).

Maalilised vaatepunktid on seotud hantlikujulise tiigi, selle silla ning taimestu kooslusega (Lisa 6.11.; 6.12). Suurepärane vaade avaneb metsapargis paviljoni juurest tammesaluni.

Põhilised vaated peahoone ümbruses on heas või rahuldavas seisus. Vaated metsapargis on valdavalt rahuldavas seisus, kuid kohati ainult aimatavad (Lisa 4.4)

Mõisa territooriumil leidub rohkelt vaateid, mis riivavad silma ja on koledad. Antud alad vajavad korrastamist ja/või varjamist olenemata olukorrast, et mõned neist kuuluvad eravalduuses olevale

maale. Oluliselt risustatud alad kulgevad valdavalt tööstusmaastikuga piirneval alal (Lisa 6.25.). Samuti leidub ladustatud komposti, vanametalli jms peahoone läheduses, pargipaviljoni ja jääkeldri vahetus läheduses ning peahoone ümbruses.

3.5.5. Taimestu (puistu)

Puistu on aastatega omandanud täiust ning hoiab väärikat maastikupargi kooslust, kuid pikaajaline hooldusvõtete puudumine on mõjunud laastavalt mitmetele puuliikidele ning isetekkeline juurdekasv pidurdab olemasoleva väärtusliku puistu jätkusuutlikkust.

Äärealadel paiknevad eriajastute puud ja põõsagrupid (Lisa 6.10.; 6.11.). Esiväljak on hoitud esinduslikuna, kuid väljaku keskel kasvab sirgetüvelised nuld piiravad vaadet hoonele ning kogu väljaku üldfooni (Lisa 6.9.). Peahoone ukse ette on rajatud peenar lillede ja ilupõõsastega. Esiväljaku puud on rahuldavas seisus, kuid leidub rohkelt puid, mis vajavad põhjalikku hooldust ja/või raiet (Lisa 6.23.).

Saue mõisa sügavam metsapargi puistu järelkasv on tihe ja kohati suhteliselt eakas (valdavalt kirde- ja kagusuunal ning ida suunal). Järelkasv on muutnud teatud puistu läbimatuks (ida ja kagu suunal) ning pargiaasasid ei ole leida.

Pargipõõsad ja põõsastikud ei ole „võsa“, vaid oluline kujunduselement, mida tuleb eristada Saue mõisa pargis. Üksikud leiduvad põõsad maastikpargis toetavad puistu mitmekihilisust. Oluline osa on ka heas seisundis ja dekoratiivsetel harilikel tammedel, mida leidub maastikupargi erinevates ruumides. Harilikud tammed juhivad ka alleed pargipaviljoni.

Mõisa pargis leidub tähelepanuväärselt palju põliseid (ca 200-300 a) ja laiavõralisi tammesid (Lisa 6.20.). Pargi rajamise algusaastatest on ilmselt pärit ka mitmed vanad pärnad ja saared. Eriti väärtuslikeks (I väärtusklass) ongi hinnatud enamus vanadest tammedest, samuti mitmed pärnad, arukased ja saared. Võõrliikidest on pargi kuulsaim puu euroopa nulg, mis on tunnistatud mandri-eesi võimsaimaks selle liigi esindajaks. Siin kasvab ka suur valgepöökide populatsioon, kokku 19 puud, istutatud sõjajärgseil aastail⁷.

Liigirikkus on mõisa pargis keskmine. Võõrliike on kolmkümmend⁸. Kõrvuti laialehiste kodumaiste puudega kasvab pargis mitmeid tumedate okastega puid, nagu harilik kuusk (*Picea abies*), siberi nulg (*Abies sibirica*), alpi seedermand (*Pinus cembra*), harilik ebatsuuga (*Pseudotsuga menziesii*). Haruldusena leidub pargis euroopa nulg (*Abies alba*) ja harilikku valgepöök (*Carpinus betulus*).

⁷ Järve S. Saue mõisa pargi puittaimestiku hindamine (2011)

⁸ Elliku J., Roht U. (1984)

Viimastel aastatel ei ole kogu mõisapargis läbi viidud suuremad korrastustööd. Hooldatud on osaliselt tarastatud ehk aiaga piiratud ala. Väljaspool võrkaeda olev pargi puistu vajab võrahooldust ja võsaraiet, et tagada pargis viibijate ohutus ja puistu võimalikult hea seisund. Põhjalikuma ülevaate pargi puistust annab märtsis 2016 koostatud puittaimestiku haljastuslik hindamine.

Vt. Lisa 2 (*allikas: Puittaimestiku haljastuslik hinnang, Kivinurm, E., 2016, lk 43/43*).

3.5.6. Veekogud

Varasematel aegadel olid romantilistes parkides nii peahoone esi- kui tagafassaadi keskele suunatud vaatesihid, mis olid raamitud kontrastselt liigendatud eri liiki puuderühmadega, looklev teedevõrk ja algselt ka tiikide ning kanalite süsteem, paviljonid ja skulptuurid⁹. Saue mõisa pargi kujunduses mängivad olulist osa hantlikujuline tiik ja kanalid (kraavid). Ajalooliselt kõnekas hantlikujuline tiik on aastaringselt veerohke ning taimede ja kalade elurikkus on toimiv (Lisa 6.12.). Tiik on põhjaveetoimeline. Vee juurde- ja äravoolu ei ole reguleeritud.

Üle tiigi kulgeb lihtsakoeline metallsild, mis meenutab nõukogudeaegset vormi (Lisa 6.13.). Metsapargis varasemalt kulgenud kanalite süsteem on osaliselt säilinud, kuid jäetud looduse ülalpidamisele (Lisa 6.14.).

Pargi idaosas asub tiik, mille tekkelugu ei ole kaartidel kinnitatav. Tiik kulgeb läbi pargi kulgeva peatee vahetus läheduses.

3.5.7. Arhitektuursed väikevormid

Saue mõisa pargi haruldasteks väikevormideks on 19. sajandist säilinud skulptuurid esi- ja tagaväljakul. Skulptuurid „Herakles“ ja „Leda luigega“ on restaureeritud 2002 aastal restauraatorite M. Limbergi ja S. Volmeri poolt (Lisa 6.6.; 6.7.).

Arhitektuurseks väikevormiks võib pidada ka peasissekäigu väravat, mis on 20. sajandi teostus (Lisa 6.9)). Selge piirdemüür ja selle varasem olemasolu ei ole maastikus leitav. Tänapäevane piirdeaed (võrkaed), mis ümbritseb esiväljakut ning osalist metsapargi ala, ei ole maastikus esteetiline (Lisa 6.24.).

Mõisa pargis on välisvalgustus valdavalt ainult peahoone lähiperimeetris (Lisa 6.23.). On madalamaid kergtee valgusteid kui ka inetuid postvalgusteid. Välisvalgustite ühtne stiil on loetav vaid esiväljakul. Metsapargis on valgustus aegunud ning enamasti rüüstatud.

⁹ Abner O., Konsa S., Lootus K., Sinijäv U. (2007) Eesti Pargid I, Tallinn. Lk 216

3.5.8. Tegevused Saue mõisas

Tegevused Saue mõisas on suunatud pidulike sündmuste läbiviimisele. Mõisaruume renditakse pulmadeks, kaminaõhtuteks, seminarideks, vastuvõttudeks jne. Lisateenusena saab kasutada majutust, cateringi, õhtujuhte, ansambleid jne. Valdav tegevus on suunatud ruumisiseseks kasutuseks ja/või vahetu peahoone ümbruse kaasamiseks.

3.6. Järeldused

Analüüside põhjal kujunesid välja järgnevad olulised lähtekohad, mida arvestada ala projekteerimisel:

- Saue mõisa park asub Saue väikelinnas ja Tallinna vahetus naabruses.
- Saue linnal on hea transpordiühendus nii Tallinnast, kui ka mujalt Eestist.
- Saue mõisa kompleks on tuntud nii Tallinnas, Eestis kui ka välismaal.
- Ajalooliselt on mõisa ala olnud esmane asustatud territoorium antud maastikuruumis.
- 18-19. sajandi arhitektuuri on säilinud palju. Enamikul hoonetest on ajalooline dekoor stiilipuhas.
- Kaitsealuste objektidena on äramärgitud 8 objekti ning alal kehtivad muinsus- ja looduskaitse piiranguid.
- Mõisakompleksisse on sissepääs hetkel piiratud. Tegemist on eravalduusega ning väravad avatud argipäeviti vaid piiratud kellaaegadel.
- Alale on määratud haljastusprotsent 96 %.
- Mõisa pargi alal ei ole kehtivaid detailplaneeringuid.
- Saue mõis ja mõisa park annavad tugeva ajalooliselt väärtusliku kuvandi kogu Saue linnale.
- Mõisa parki iseloomustavad regulaarsus, vabakujundus ja romantiline roheruum.
- Oluline on hinnata ka pargi suhtelist tähtsust, et kui oluline ja ainulaadne see koht on maakonna ja kogu Eesti mastaabis. See aitab paika panna pargi väärtusskaalat¹⁰.

¹⁰ Sinijärv U. (2009) Eesti Parkide Almanahh 2. Tallinn. 2009, lk 66

4. KONTSEPTSIOON

Saue mõisa park on kujunenud omanike valduses olevaks eralõbuks. Väliruumi kasutatavus on piiratud ja puudub funktsionaalsus. Samas on mõisa pargi maastik mitmekülgne ja rikkalik, mis pakub visuaalset naudingut erinevatele vanusegruppidele.

Mõisa ja linna koostoimimisel on pargi maastiku sihipärasem kasutus otstarbekam nii pargi ülalpidamisele, kui ka jätkusuutlikule toimimisele.

Saue mõisa puhul on tegu ajaloolise maamärgiga, mis on aegade jooksul säilitanud sisulise ilme ning suudab õigete hooldusvõtetega kanda väärtust edasi veel sajandeid. Väliruum peab toetama mõisaansambli ajalooliselt väljakujunenud stiili ja kuvandit.

Linna maastikus on koondunud erinevad ajastud ja funktsionaalsus, mis mõjutavad osaliselt ka Saue mõisa olemust antud asustuse mustriks. Mõisa pargi jätkusuutlik toimimine saab olla tagatud multifunktsionaalse avaliku ruumina, kus tegevuse ja puhkamise võimalused pakuvad naudingut nii linnas elavale inimesele, kui ka laiemale avalikkusele. Selleks, et kaasata projektlahendisse kogu linna keskkond, on käeoleva töö lähtekohaks valitud ajaloolise maastikuruumi avamine ja selle väärtustamine avalikult. Avatud roheline ruumi kättesaadavus lisab värskemaid suundi mõisa toimimisele ning pakub lisaväärtusi erinevatele vanusegruppidele. Ümberkaudsed haridusasutused, huviringid ja koostoimimised on avatud ruumi kasutajagrupi potentsiaalsed tarbijad (Lisa 4.2).

Saue mõisa asukoht omab kindlat lüli Harjumaa mõisate koosluses ning vajab olemasolevate väärtuste esiletõstmist teiste omasuguste seas (Lisa 4.3.). Mõisa eksistents ja avalik teadvustamine tagab ka pargi väärtuste tarbimise suurenemise.

Käesolev mõisa pargi restaureerimine on koostatud eesmärgiga rõhutada ajaloolise identiteedi olemasolu linna maastikus. Antud väärtuse funktsionaalsuse tõstmisega suunatakse mõisa pargi tegevus ja toimimine selliselt, et tekiks lisaväärtus mõisaperele, kohalikule elanikule ning muudele huvigruppidele.

5. PROJEKTLAHENDUS

Mõisa parkide rajatise vorm ja sisu määravad ruumide ja neist avanevate vaadete iseloomu. Mõtestatuse annavad pargiosadele ka arhitektuursed objektid – skulptuurid, obeliskid, onnid, grotid, templid, sillad, paviljonid – eri stiilides kujundatud objektid, olles asetatud pargis mõttelisele telgjoonele, tekitavad ruumi eri osades sõlmpunkte¹¹.

Saue mõisa pargi restaureerimine tagab ajaloolise mõisapargi ja tänapäevase kasutusvajaduse koostoimimise, ilma, et üks teise väärtust kahandaks või teisele negatiivset mõju avaldaks.

Vähetahtis pole ka puhkeväärtus. Kui palju ja kas üldse neis parkides käiakse, kas seal korraldatakse näiteks rahvaüritusi¹².

Parki tasub kasutada erinevate ürituste korraldamiseks. Selleks ei ole vaja rajada parki laululava ega teisiti kasutatavat alalist ala, vaid tagada ajaloolises pargis teatud avatud ruumide vajaduspõhised kasutamisevõimalused. Mõisa pargis puudub alaline kogunemiskoht ja kiik või ajutine üritustelgi koht, mis oleksid lisaboonus ürituste läbiviimisel ja rekreatiivsete tegevuste tarbeks.

Tagamaks pargi säilimine ka suhteliselt intensiivse kasutuse korral, tuleb lahendada pargi murupinna regulaarne niitmine aladel, kuhu kavandatakse ajutine ürituste korraldamise territoorium. Vajadusel ka pinnase tugevdamine, parkimine, teedevõrk ja inventar.

Saue mõis on Saue linna väärikas ajalooline maamärk. Et suunata inimese tähelepanu, on vaja pargile anda funktsioone (jalutusteed, istepingid, lehtlad jne.), et kohalikult elanikul oleks võimalik antud väärtust enam kasutada. Praegune kasutuskooormus on väike ja mõisapere poolt piiratud.

Kuigi ajalooline park sobib igapäevasteks harrastusteks, on siiski vajalik luua eraldi alad aktiivsemate tegevuste harrastamiseks, mis otseselt ei häiri mõisapere elu ning privaatsemaid üritusi. Kindlasti tasub kaasata funktsioone lasteaia- ja koolilastele – loodusõpe, kunstiring, ajalootund jne.

Parkide ökoloogiline väärtus on loomulikult kõige suurem linnades, kuid oluline ka avatud põllumajandusmaastikus, kus nad mitmekesistavad maastikku¹³.

¹¹ Sipelgas K. (2009) Eesti Parkide Almanahh 2, Tallinn. Lk 34-35

¹² Sinijärv U. (2009) Eesti Parkide Almanahh 2. Tallinn. 2009, lk 66

¹³ Sinijärv U. (2009) Eesti Parkide Almanahh 2. Tallinn. 2009, lk 66

Saue mõisa pargi heakorrastamine on eesmärgil avada park linnarahvale ja külalisele kaugemalt ning siduda ajalooline ja olemasolev ajastu muutustega.

5.1. Üldlahend

Restaureerimisprojekti koosseisu kuuluvad:

- Täiendavad sanitaarraiate ja kujundusraiate tegemine (sh.kändude juurimine);
- Kinnistul olevate vanade tehnoarajatiste (vanad plaadid, vundamendid, ehituspraht jms) lammutamine ja likvideerimine;
- Sobimatu aluspinnase väljavahetamine rajatiste piirkonnas ja rajatava muru aladel;
- Ühtse teedevõrgustiku rajamine;
- Väikevormide (pingid, prügikastid, valgustid, sillad, astmed) ning teenindamiseks vajalike tehnosüsteemide rajamine;
- Uute istutusala rajamine ja istikute istutamine.

5.2. Tsoneerimine

Käesoleva restaureerimise lahenduse eesmärgiks on lahendada Saue mõisa park selliselt, et tagada esindusliku tsooni foon, kujundada tagaväljak sümbioosis metsapargiga, luua funktsionaalsem väliruumi tsoon ning lahendada metsistunud idasuunaline pargi ala sanitaarraiate näol.

Oluline on, et pargis oleks liikumas inimesi ja neil oleks võimalik nautida loodust ning millegagi tegeleda (Lisa 8.2).

5.3. Planeeritavate pargitsoonide kirjeldused

Saue mõisa pargi saab lähtuvalt kujunemisloost ja funktsioonidest jagada erinevateks tsoonideks. Lähtuda tuleb regulaarstiili ja vabakujundusliku stiili eraldamisest ja sujuvast üleminekust metsaparki. Regulaarsema pargiosa saab omakorda jaotada esiväljaku ja tagaväljaku tsoonideks ning tiigiümbruse kujundada pargimajakesega romantiliseks tsooniks. Ka vabakujundusliku ala saab jaotada vastavalt kasutatavusele – põhjasuunal asuv vabakujuline park lähtuvalt ümberkaudsest asustatavusest on enam kasutatav, kui kirdesuunaline metsapark.

Saue mõisa pargi ala võib mõtteliselt jagada 4 tsooniks (Lisa 4.5.)

1. Peasissepääs ja esiväljak;
2. Peahoone tagune väljak koos parkmetsaga hantlikujulise tiigi ümbruses – pidulike ja esinduslike tegevuste ning esteetika ja romantika ala;
3. Funktsionaalne parkmets - Laada ja muude suuremate ürituste ala. Mänguala. Piknikuala;

4. Looduslik metsapark – sanitaarraiate abil avatavate aasade tekitamiseks (kujundamine planeeritud jätkuprojektina).

5.3.1. I - Peasissepääs ja esiväljak

Esiväljak säilitab valdavalt olemasoleva poolavatud vaadetega ruumilise iseloomu. Peahoone auring tõstab esile väljaku väärkuse. Esiväljakul teostatakse vajalikud raie- ja hooldustööd, kasutades kunsti kuldlõike rütmi proportsiooni, mille tulemusena avaneb telgjoone, auringi ning hoonestuse sümbioos. Aluseks on kasutatud Aleksander Heintalu (Kunsti kuldlõike rütmi proportsioon) nägemust kuldlõike proportsiooni esinemisest haljastussüsteemis ja looduses. Esiväljaku äärealadele on kavandatud täiendavalt põõsa (harilik ebajasmiin, ungari sirel jne.) ning puude (harilik saar, läiklehine pärn) istutusi ühtse proportsiooni säilitamiseks.

Esiväljaku telgjoon pikendatakse mõtteliselt skulptuuri „Herakles“ suunal. Skulptuuri esiletoomiseks kasutatakse ümmarguse põhiplaaniga lillepeenart ehk klumpi. Aluseks on kasutatud Karl Götze albumi (Teppichgärtnerei und Gruppenbepflanzung) motiivi (Lisa 7.1, 8.7.).

Peahoone esised lillepeenrad on tagasihoidlikumad, kuid loovad tasakaalustatud ühenduse peahoone, auringi ning telgjoone vahel.

Esiväljaku äärealale (aidamaja suunal) on kujundatud püsivad parkimiskohad olemasoleva asfaltkatendile. Valitsejamaja esist muruala on pikendatud täringukivi sillutisega, mis tekitab kuldlõike proportsiooni koostoimimise ning loob juurde ekspositsiooni ala. Valitsejamajas paikneb mõisahärra vanade autode kogu, mida omanik hooajaliselt eksponeerib (Lisa 7.3). Kollektiooni täiendada sobivad vanad hobukaarikud, mis on kui kuvand ajaloost (ajast, mil hobused Saue mõisa territooriumil paiknesid) ning tänapäeval mõisas toimuvatest pulmaüritustest (Lisa 7.2).

Esiväljaku haljastusplaan Lisa 8.3., kujundusplaan Lisa 8.2. ja ümmarguse põhiplaaniga lillepeenra eskiis Lisa 8.7. annavad ühtse ülevaate ala koostoimimisest. Esiväljaku lõige A – A' esitab visuaalse pildi peahoone esisest alast Lisa 8.3.

5.3.2. II – Peahoone tagune väljak

Peahoone tagusele alale kulgevad väravad hoone vasakult ja paremalt küljelt. Mõlemalt poolt sisenedes avaneb vaade avarale aasale, mille ümber looklevad põõsaistutused. Samas vabakujulised, kuid samas reeglipärasel proportsioonis põõsarühmad loovad ruumilise ala, aga ei varja vaateid ning suunavad aasana metsapargi hantlikujulise tiigi poole. Peahoone tagune

kujuneb kui lustiaiaiks, kus saab korraldada kontserte ja teisi meelelahutusüritusi peahoonega sümbioosis.

Peahoone tagusel alal vahetatakse välja asfaltkatendiga jalgtee ning asendatakse graniitkiviga. Kujundatud graniitkivist telgtee on pikenduseks esiväljakul asetsevale ristteljele ning suunab skulptuurile „Leda luigega“. Tagaterrassi äärealadele loovad lilledeilu peenrad püsikutega, mis on esiväljaku osaline jätk peahoone tagusele alale.

Tagaväljakul asuvatele kuldkaskedele teostatakse hoolduslõikused ning lisaistutused, et tagada jätkusuutlik puudegrupp (harilikud saared on määratud raiesse).

Peahoone tagune väljak sulandub põõsarühmade ning sujuvalt lookleva jalgteega ümbritsevasse metsaparki, saavutades ühenduse kogu vabakujulise pargiga.

Tagaväljak on lahendusega, mida saab kasutada pidulike ürituste, teatrietenduste, kontsertide, vastuvõtude jm taolise pidamiseks. Alalt kujunevad vaated pargimajakesele koos hantlikulise tiigi ja sillaga ning vaade tehiskünkale projekteeritud paviljonile.

Tagaväljaku kujundusplaan koos hantlikulise tiigi ümbruse metsapargiga on esitatud kujundusplaanis Lisa 8.4. ja kujundusplaanis 8.2 ning annavad ühtse ülevaate alade koostoimimisest.

5.3.3. II – Metsapark hantlikujulise tiigiga

Avarad ja mitmekesised vaated teevad mõisa pargi alati unikaalseks.

Väärtuslikku pargikompositsiooni tuleb hooldada järjepidevalt. Andud alal on teostatud üksikuid raied, kuid kuivanud puude ja võrade ning isetekkelise kasvu osakaal on endiselt suur. Et tagada puhas pargimuster, eemaldatakse kuivanud oksagraafika ning väärtuslike puude kasvu pidurdavad isetekkeline puistu. Avatakse aasad ning vaated ja suunatakse liikumist põõsastega.

Antud tsoon on jätk peahoone poolt kulgevale aasale ning ühendus mõisaansambliga on stiilipuhas. Kontaktvaade peahoone ja pargimaja vahel avatakse aimatavalt. Pargimaja esine saab avatud vaadetele silla, tiigi ja tammede poole. Tiigi vahetus läheduses olevad künkad (kõrgusega 1,5...2,5m) kujunevad ruumideks, kus vaatelisus tiigile, peahoonele, pargimajale, tammedele on esteetiliselt nauditav. Künkale kulgevad lihtsad vabakujulised kiviplaatidest astmed ning tippu paigutuvad pingid. Künkad on omavahelises sümbioosis (k.a paviljoniga kungas), luues omavahelise rütmi metsapargis (Lisa 8.5). Pargis seisev pargimaja vajab restaureerimist, et „romantikamaja“ saavutaks funktsionaalse vormi. Hoone esisele alale kujundatakse lillepeenar, mis on peahoone lillepeenarde jätkumotiiviks. Pargimaja võib kasutada eraldi suvemajana romantikutele või vastabiellunutele, aga ka kujundada ruum kunstilise näituse tarbeks. Pargimaja vajab eraldi arhitektuurset tööprojekti.

Hantlikujulisel tiigil paiknev sild vajab korrastamist. Eskiislahendus (Lisa 8.8.) on eelduseks olemasoleva silla renoveerimiseks selliselt, et säilib paigutatud raudbetoonist kandealus ning tiigi pandus korrastatakse ja raudbetoonile ehitatakse ümber puitkonstruktsioonil põhinev sillaraamistik.

Metsapark säilitab üldjoontes olevasoleva vabakujuliste vaadetega ruumilise iseloomu. Pargiruumis teostatakse vajalikud raie- ja hooldustööd. Samuti teostatakse üksikuid uusistutusi põõsasgruppide ja üksikute puude näol. Uusistutuste puhul kasutakse pargis juba olemasolevaid puu- ja põõsaliike.

Pargis liikumine kulgeb pargiteel/metsateel või ka niidetud aasateedel ehk niiduteel (Lisa 8.9). Sõidukitele on metsapargi alal liikumine piiratud. Sõidukite liikumine alal on lubatud teatud tööde teostamiseks (nt. raietööd, niitmistööd jne) või ürituste korraldustoimetusteks.

Peatee on antud alal kaetud graniitsõelmetega, ühendusteel on purustatud kruusaga ning niiduteel looduslikud (Lisa 8.9.). Käiguteel ühendavad endas pargialade erinevaid tsoone ning annavad võimaluse looduse nautimiseks igale maitsele. Pingid on ühtses stiilis peahoone ümbruse inventariga.

Metsapargi alal tuleb teostada niitmist, mis on omakorda kujundatud erinevate niitmistihedustega. Enim kasutatavamad alad vajavad vegetatsiooni perioodil (mai – oktoober) niitmist iga nädal, et tagada vaadete ning liikumisvõimaluse säilimine pargiaasadel.

Tagaväljaku kujundusplaan koos hantlikulise tiigi ümbruse metsapargiga on esitatud kujundusplaanis Lisa 8.4. ja kujundusplaanis 8.2 ning annavad ühtse ülevaate alade koostoimisest. Metsapargi maastiku lõiked B-B', C-C' ja D-D' esitavad visuaalse pildi pargi reljeefi kulgemisest Lisa 8.5. Metsapargis kulgevate jalgteede lõiked esitatud Lisa 8.9.

5.3.4. III – Funktsionaalne metsapark

Funktsionaalsem pargimaastik mõisa pargi põhjasuunal on kujunenud eesmärgiga luua lisavõimalusi külastavale inimesele.

Tasastel ja päikesele avatud pargiaasadel on võimalik korraldada rahvarohkemaid kogunemisi – laadad, näitused jne. Võimalik on paigutada ajutine telk, et saavutada ilmastikust sõltumatus. Antud tegevused on suunatud teadlikult mõisa pargi äärealale, et ei lõhestaks pargimaastiku ühtset kooslust. Kavandatud on parkla nii autodele kui ratastele, et tulijal oleks võimalus muretult kohale jõudes pühenduda vaid ajaloolise pargi pakutavate hüvede nautimisele.

Alale on kujundatud tsoon lastele- ja lastemeelsetele, kuhu on projekteeritud mõisa parki sobilikud atraktsioonid – liivamängud, kiiged, vitspaju (*Salix viminalis*) okstest onnid jne.

Vahetus läheduses asub ka puitpalissaad, kus saab pikniku pidada (viimane on teostatav ka muru peal). Pikniku alale võib paigutada lauad ja toolid.

Alale võib lisada ka tervisespordi harrastajate ala – vahetult mängualast lõuna poole jäävale alale. Võib lisada frisby (lendav taldrik) lennutamise koha ning lauatennise laua.

Istumisvõimalused pargialal on lihtsamad ning vabakujulisemad. Käiguteid ääristavad klassikalised pargipingid ja prügikastid.

Pargimaastik on kasutatav igal aastaajal ning tänu valgustusele ka pimedal ajal.

Jalgteed on antud ühtsed kogu metsapargis kulgeva teedevõrgustikuga – peatee kaetud graniitsõelmetega, ühendusteel on purustatud kruusaga ning niiduteed looduslikud.

Puhkeala kujundusplaan Lisa 8.6. ja üldine kujundusplaan Lisa 8.2. annavad ühtse ülevaate alade koostoimimisest. Puhkealale sobilikud mänguvahendid esitatus Lisa 7.9., 7.10., 7.12., 7.13., 7.14. ning lõiked Lisa 8.10.

5.3.5. IV – Looduslik metsapark

Antud ala on kõige vähem kasutatav ning kohati läbimatu. Eesmärk on avada metsapargi ala selliselt, et tegu oleks maksimaalselt loodusliku, kuid hooldatud maastikuga.

Looduslikust metsapargist kujuneb elurikas keskkond, kus paikne elanik (lind, loom, putukas jne) tunneb ennast turvaliselt, puistu saab elada täisväärtuslikku elu ning parki külastav inimene leiab üles „ökolaengu“.

Pargiteed sulanduvad ühtselt kogu vabakujulise metsapargiga ning peateed on aastaringselt läbitavad ja valgustatavad. Teise järgu teede puhul on soovituslik hoida avatud ka talvisel perioodil läbimise võimalus, et pakkuda külastajale lisafunktsiooni lumematka näol.

Antud alal kujunevad peale sanitaarraiet ja hilisemat kujundusraiet hubased pargiaasad, mis pakuvad lisaväärtust metsapargi kooslusele.

Looduslik metsapark kujuneb sobilikuks kohaks loodusõppe, sportimise ja lihtsalt metsikuma looduse nautimiseks.

Raieplaan 8.1. annab eelduse tõepäraste raiete teostamiseks ning kujundusplaan Lisa 8.2. annab ühtse ülevaate alade koostoimimisest.

5.4. Veekogud

On teada, et veekogud mõisapargis pakkusid suursuguseid vaatemänge, tekitasid sillerdavaid, tormlevaid, samas salapäraseid ja melanhoolseid ruume¹⁴. Et antud salapära säiliks ka Saue mõisa pargis, on vaja inimese abistavat sekkumist.

Mõisa pargis asetseva hantlikujulise tiigi elurikkus näitab veekogu tervislikku seisundis, mis on hea. Tiik omab maalilist vaadet kõigist suundadest. Tiik säilitatakse võimalikult looduslikuna, puhastatakse vaid renoveeritud silla paigaldamise etapis. Lisatakse äärealadele taimestu (Nt. kollane võhumõök, päideroog, harilik kalmus), et ilmestada värviga. Tiik hoitakse puhtana, et säiliks veel laskuvate puude graafika ja silla peegeldus.

Tiigile sillale koostatud eskiisprojekt loob eelduse olemasoleva silla renoveerimiseks (vt. 5.6.1. ja Lisa 8.8.).

Metsapargis kulgevad kraavid/kanalid ja truubid lahendatakse eraldi projektina.

5.5. Liikumisteed

Teed pargis loovad pinnase emotsioonide ja muljete tekkeks. Looklevate, üllatuslike käänakuid pakkuvate teedega ja vormirohke taimestusega saab esitleda liikuvust ja luua muljeid kõrgematest või madalamatest kohtadest¹⁵.

Igapäevaselt kasutatakse parki läbipääsuteena elamute ja eramajade elanikud, mis mõisapere privaatsus arvestades ei ole parim lahendus. Park saab olla avatud maksimaalselt päikesetõusust päikeseloojanguni. Seetõttu on ka piirdeaed mõisa pargis põhjendatud. Metsapargi osa läbimine on kohati raskendatud, kuna jalgteed on võsastumas ning hooldamata. Jalgteed muutuvad kergesti poriseks ning talvisel perioodil ka kohati läbimatuteks. Looduslikumas metsapargi osas ei ole üksikud sissetallatud radasid, on säilinud ajalooliselt käidavad teed, mis markeerivad varasematel kaartidel kujutatud teedevõrgustikku. Teedevõrgustik vajab ühtset joont, loodussõbralikku lähenemist ning lihtsaid hooldusvõtteid.

Pargi kasutusvõimaluste loomiseks on esmalt tarvis korrastada teedevõrk. Teede korrastamisel tuleb lähtuda ajalooliste teede võimalikest asukohtadest, kuid arvestada tuleb ka tänapäevaseid liikumisteid ning nende praktilist vajadust. Metsapargi teed tasub siduda oluliste vaadetega ning kujundada veekanalitega mänguliseks.

Antud töös on teedevõrgustik loodud vabakujuliselt looklevana (Lisa 7.16).

¹⁴ Sipelgas K. (2009) Eesti Parkide Almanahh 2, Tallinn. Lk 34

¹⁵ Sipelgas K. (2009) Eesti Parkide Almanahh 2, Tallinn. Lk 34

5.5.1. Õigusaktidest tulenevad piirangud

Saue mõisa näol on tegemist kaitses alloleva loodusobjektiga, kus tulenevalt Looduskaitseseaduse (LKS) § 15 lõige 1 näol on kaitstava loodusobjekti juurde viivad teed ja rajad päikesetõusust päikeseloojanguni avalikuks kasutamiseks ning nende olemasolu korral peab kinnisasja valdaja tagama nimetatud ajal inimeste juurdepääsu kaitstavale loodusobjektile. LKS § 15 lõige 2 kohaselt võivad õuemaal, kus asub kaitstav looduse üksikobjekt, teised isikud viibida kinnisasja valdaja nõusolekul. Kinnisasja valdaja kehtestab õuemaal viibimise korra.

5.5.2. Teedevõrgu üldlahendus

Teedevõrgu projekteerimisel sai lähtutud pargi olemasolevast ja kujundatud kasutusvajadusest ning ajaloolisest teedestruktuurist, mis looks ühtse stiili vabakujulises pargis. Pargi esiväljakul asuva ringtee ja sõidutee asukohta ei muudetud. Ringteele on paigaldatud nõukogude ajal asfaltkate, mis on säilinud keskpäraselt ning esialgu väljavahetamisele ei kuulu. Muud teed pargimaastikul, mis on valdavalt aja jooksul kujunenud pinnaseteed, omandavad uudse ja vabakujulise vormi ning loovad ühtse ilme terves metsapargis. Teedevõrgustikus kujunenud peamiste pargist välja jäävate alade ühendusteede asukohad säilivad ja lisandub juurdepääs pargile loode suunal.

Kuna enamus ajaloolisi teid on teadmata/hävinenud, sai lähtutud teedevõrgu kujundamisel Peter Joseph Lenné'le omasest maatikupildist (nt. Plan Sanssouci Lisa 7.16). Antud lahendus sobib mõisa metsapargi kooslusesse ning loob ühtse ruumide vahelise liikumise ning vaadetele avatavuse.

5.5.3. Katendid

Olemasolev asfaltkatend esiväljakul asendamisele ei kuulu. Hilisemas perioodis, mil katend amortiseerub, asendatakse näiteks halli graniitsõelmekattega. Graniitsõelmete katend on kavandatud ka metsapargi peamistele ühendusteedele. Hoonete sissepääsude, peahoone vahetus ümbruses ja valitsejamaja esisele on projekteeritud helehallist graniitkivist (täringukivi, murtud ca 100x100x100 mm ja 50x50x50 mm) sillutis. Peahoone esi ja tagaväljakule kulgev telgjoone suunad skulptuuridele on projekteeritud roosa-hallist graniitkivist (nt. 160x160x200 mm). Teise järgu teedele pargi maastikul on katendiks kavandatud purustatud peenkruus ning kolmanda järgu teed kujunevad niiduteedena. Niiduteede puhul tuleb vegetatsiooni perioodil tagada metsaraja niitmine vähemalt 4 korda kuus, kevadel ja sügisel vähemalt 3 korda kuus.

Metsapargi teede lõiked on esitatud Lisa 8.9.

Esiväljaku graniitkivist katendiga teede äärtesse on kavandatud graniidist äärekiivid (nt.100x200x500...1000 mm). Äärekiivid peavad olema sillutisega sama värvi ja samas tasapinnas. Metsapargi graniitkivist teedele ja purustatud kruusa katendiga teedele äärekiive ei kavanda, vaid piiratakse teeäär metalläärisega (nt. Hauraton Linefix Super 43210).

Teede laiused on alates 1 m (niiduteed) kuni 4 m (peateed laienduskohtades). Valdavalt on graniitsõlme katendiga jalgteed laiuseks 2 – 2,5 m, osaliselt vähem või rohkem. Laiemad kohad kujunevad ristumis- ning laienduste asukohtadeks.

Kõikide teede (k.a niitutee) ääristamisel kasutatakse metallriba, mis tagab tee asukohta markeerimise.

5.5.4. Aluskonstruksioon

Teede alused ehitatakse keskliivast. Keskliiva fraktsioonmoodul peab olema vähemalt 1m/ ööp. Täitepinnasena kasutatakse liivpinnast. Liivpinnase fraktsioonimoodul peab olema vähemalt 0,5 m/ööp. Fraktsioonimooduli nõue on seatud lähtuvalt „Muldkeha ja drenkihi projekteerimine. Filtratsioonimooduli määramine“ (Maanteeameti peadirektori käskkiri 2013 nr 0069).

Killustiku aluse materjal peab vastama „Killustikust katendkihtide ehitamise juhendi“ nõuetele.

Kruuskattes kasutatava jämetäitematerjali purunemiskindluse kategooria Eesti standard EVS_EN 13242 järgi peab olema vähemalt LA35 ja külmakindlus F4, katsetatuna Eesti standardi EVS_EN 1367-1 kohaselt. (Lõiked Lisa 8.9.).

Mõisa pargi alale suuremat sõidukitega liiklemist ei ole kavandatud. Omanike, personali ja pidulike külaliste tarbeks on kavandatud peahoone vahetusse lähedusse 13 kohalist parkimisala. Suuremate ürituste läbiviimise tarbeks ning pargimaastiku küllastajatele sai kavandatud 8 kohalist parkimisala pargi äärealale loode suunal. Parkimiskohtade paigutamisel on arvestatud vaadetega.

5.6. Arhitektuursed vormid

Rajatised ja väikevormid pargis (ka modernsemad), peavad olema kooskõlas ajaloolise arhitektuuriga ning oma vormilt ja iseloomult sobituma ajaloolise substantsiga.

5.6.1. Sild

Mõisa pargis asuval hantlikujulisel tiigil paiknev sild on amortiseerunud. Silla aluskonstruksioon on raudbetoonist ning kastutav.

Sillale sai väljatöötatud stiilipuhas arhitektuurne lahendus, mis harmoneerub peahoone ning pargimajakese maastikulisesse sümbioosi.

Silla raudbetoonist vundamentkonstruktsioon säilib. Ümber ehitatav sillalahend on kavandatud puitkonstruktsioonina. Katendi konstruktsioonis kasutatav kattelaudis (45x100x3000 mm) paigaldatakse õhuvahega 5 mm alla. Piirdepostid (100x100 mm) paigutatakse sammuga 950 mm (äärnised sammuga 512,5 mm). Postide ühendused kinnitatakse raudbetoonkonstruktsiooni alt lisataladega ning poltühendustega. Käepideme ja ühenduslipid ühendatakse tappühendusega. Silla eskiislahendus on esitatud Lisa 8.8.

5.6.2. Piirdeaed

Mõisa parki piirav tarastus tasub lahendada keskkonnasõralikumalt ning esteetiliselt. Kui on olemas vajadus metsapargi ala piirata, siis seda tuleb teha väärikalt, et tagada üldine harmoonia. Mõisa pargis olemasolev piirdeaed ei oma esteetilist väärtust ning ei ulatu ümbritsema kogu pargi maastiku perimeetrit. Pargi territooriumile tuleb rajada sobilik piirdemüür täies ulatuses. Säilima peavad peasissekäigu väravad ning väravad jääkeldri kõrval.

Uus aed tuleb rajada metallist sepietatud aiapaneelidena ning kinnitada kividest laotud postidesse (seda ennekõike peahoone ümbruse alal). Postidevahemik 5000 mm, aia kõrgus 1450 mm.

Kuna kogu mõisasüda on kavandatud piirata aiaga, võib metsapargi kaugematel aladel (põhja/kirde/ida suunal) lahendada piirdeaed metallvarbaiana. Võib kasutada suuremat kivipostide vahet, kuid antud juhul tuleb paigaldada keskosasse metallist tugipostid. Aiapostid peavad olema nelikanttorust (nt. 70...100x70...100 mm). Aia metalloosa nelikanttorust (nt 25x25 mm). Metallosad värvida mustaks (RAL 9011).

Piirdeaia illustratsioon on esitatud Lisa 7.20.

5.6.3. Paviljon

Peahoone vahetus läheduses (loode suunal) asuvale tehiskünkale, harilike vahtrate keskmesse, sai kavandatud pargipaviljon. Pargi paviljoni aluseks on võetud eeldatavasti varasemalt pargis paiknenud paviljoni motiiv (Lisa 5.6.).

Kavandatud paviljon on 6 nurkse kujuga postidele toetuv, kerge ornamentikaga ja kuue astmega. Uudne lahendus paviljonile võib olla teostatud ka puitmaterjalist. Paviljoni sisse on kujundatud pingid. Puitmaterjali kasutades peab puit olema süvaimmutatud. Viimistluses on lubatud kasutada heledaid toone – valge (RAL 9003) ja kreemikas (RAL 1013). Põranda viimistlemisel lubatud veidi tumedam toon (RAL 1019).

Paviljoni illustratsioon esitatud Lisa 7.15.

5.6.4. Pargiinventar

Mõisa pargi pargiinventari valikul sai lähtunud peahoone klassitsistlikust stiilist ning maastikupargi vabakujulisusest. Samas on järgitud olemasolevat ning praktilisemat laadi võimalusi, kuid kindlasti mitte antud konteksti sobimatuid lahendeid. Eraldatud on peahoone vahetu ümbrus ning metsapargi veidi erinev stiil ning kasutusotstarve.

Peahoone esine ning tagune ala on kujundatud stiilipuhtalt ja esteetiliste pargipinkidega. Pargipingiks on valitud ettevõtte Silvento poolt pakutav pink, mis on peab olema heledas toonis (Lisa 7.4.). Kasutada võib mistahes tootja või eritellimusena valmistatud sarnast toodangut. Pink peab olema metalljalgadel (värvus RAL 9003) ja puitkattega (värvus nt. RAL 9016). Juurde kuuluv prügikast tugikonstruktsioon peab olema valumalmist, värvus tume (Nt RAL 9003).

Metsapargis on lubatud kasutada lihtsamaid puitpinke nii seljatoega kui seljatoeta.

Pargipinkide ja prügikastide asukohad esitatud koondplaanel Lisa 8.2. ja esiväljaku haljastusplaanel Lisa 8.3. ning tagaväljaku ja tiigiümbruse metsapargi plaanel Lisa 7.4.

5.6.5. Valgustus

Antud töö raames on valgustuslahenduse koostamine illustreeriv ning soovituslik. Nõuetekohane valgustusprojekt tuleb koostada täiendavalt valgustuse tehnilise projekti raames.

Säilib peahoone esine olemasolev valgustus ning juurde on kavandav metsapargi valgustus. Tänavavalgustuspostide kaugus jalgteel servast valgustusposti servani minimaalselt 0,3 m. Valgustuspostide asukohtade valikul on arvestatud olemasolevaid maa-aluseid ja maapealseid kommunikatsioonide, krundi ja kinnistute piiride, ehitisi ja rajatisi.

Valgustuspõhimõtete väljatöötamisel sai arvestatud olukorraga, et oleks tagatud võimalikult madalad ekspluatatsioonikulud (sh vandaalikindlus) ja maastikuarhitektuurne sobivus.

A) Peahoone ümbruse (Nt. esi- ja tagaväljak) kõnniteede valgustamiseks on sobilik kasutada madalaid pollarvalgusteid ja valgusteid 5 meetri kõrguse posti otsas. Postide värvus peab olema tume, kuppel imiteerima laternat.

Metsapargis, kus ei ole võimalik puude suurte võrade tõttu mastvalgusteid paigutada, on planeeritud pollarvalgustid.

Peahoone esisel ja tagusel pargimaastikul on sobilik projekteerida aktsentvalgusteid, mis kujundavad ning suunavad õhtu- ja ööhämaruses tähelepanu detailidele.

B) Metsapargi alal on sobilik tuua välja ilmekad puudegrupid ning maalilised ja väärtuslikud vaated, kasutades juhtvalgusteid ja suunatud valgusteid.

Tänavavalgustuspostide asukohad on ära toodud kujundusjoonisel Lisa 8.2. ja alade jooniselt Lisa 8.3., 8.4., 8.7.

5.6.6. Skulptuurid ja esiväljaku peenrad

Esi- ja tagaväljakul paiknevad skulptuurid on heas seisukorras ning vajavad esiletoomist. Esiväljaku skulptuuri juurde kulgev telgte pikendatakse ning objekti ümber kujundatakse ümmarguse põhiplaaniga tõstetud lillepeenar (Lisa 8.7.). Peenra lahendusega moodustub topeltbordüür pöetud aedkohhiast. Ringi keskmes (skulptuuri ümber) olev osa on tõstetud kuni 40 cm. Peenraala (geomeetriliste kujundite erivormide) osade istutused tehakse erivärviliste püsilille ja suvelilledega (sh. hooajalisi värve kasutades). Telgte alguses (peahoone ees) paiknevad lillepeenrad säilivad ning korrastatud tulemusel kujunevad roosipeenardeks.

Peahoone taga asuval skulptuuri juurde sai kujundatud osaline telgte, kuid liigseid peenraid ei tekitatud. Piirduti telgte alguse märgistamisega.

5.6.7. Laste- ja lastemeelsete vormid

Funktsionaalsem pargimaastik mõisa pargi põhjasuunal on kujundatud kui vaba aja veetmise lisaboonus. Tegelusel lastele, noorele, looduse nautlejatele on kujundatud ajaloolise pargile omaselt, esteetiliste värvidega ning praktilised.

Puhkealale kujunevad mänguvahendid kiige ja ronila näol, liivamängud postidest kujundatud liivakastis, tasakaalu alad postidel ja maakividel ning vistpaju okstest onnid ruumimängudeks.

Vahetus läheduses asub piknikuala.

Asukohad on määratud puhkealapläänil Lisa 8.7, toodete illustratsioonid Lisa 7.9, 7.10., 7.12, 7.13., 7.14.

5.7. Raied ja uusistutused

Vabakujulise pargiosa muster on valdavalt loetav. Pargi puistu vajab eelkõige hooldusraie läbiviimist ja metsapargis isekülvse puistu likvideerimist. Metsapargis on vaja eristada avatud ja suletud alad. Metsapargi osa, mis kulgeb ida pool, võib säilitada enam looduslikumana, et säilitada pargis metsikuma elurikkuse fooni. Vajalikud on üksikud uued istutused, eriti okaspuude osakaalu hoidmiseks ning tume- ja helerohelise värvimängu säilitamiseks pargis. Uute istutuste puhul tuleb jälgida kujunduspõhimõtteid ja olemasolevaid vaateid.

Raie- ja juurimistööd teostada vastavalt raieplaanile (Lisa 8.1.). Loodusliku metsapargi sanitaarraide teostamine peab toimuma plaani kohaselt ja vahetult pargis määratud puudele. Peale sanitaarraide teostamist määratakse ära vanade pargipuude ja põõsaste võrahoolduse vajadus (Lisa 8.1.).

Saue mõisa pargi territooriumil ei ole viimastel aastatel olulisi hooldus- ja sanitaarraieid teostatud.

Käesoleva töö käigus koostatud raieplaani on koondatud nii kujundusraieid, harvendusraieid kui ka kujundusraieid. Eesmärk on kujundada alast väärtuslikum ja mitmekülgsem pargiruum, kasutades maksimaalselt olemasolevat väärtuslikku ajaloolist haljastust.

5.7.1. Raiete põhimõtted

Eesmärgi järgi jaotuvad raied pargis järgnevalt:

Sanitaarraie – eesmärk on parandada puistu tervislikku seisundit, eemaldada pargist nakkusallikaks olevate või kahjurite paljunemist soodustavad puud, samuti ohuallikaks olevad surevad või surnud puud, tormimurtud puud, kuivaladvalised ja pöördumatult kahjustatud võraga puud;

Harvendusraie – eesmärk muuta puistu koosseisu ja tihedust, parandada pärast raiet säilivate puude kasvu- ja arengutingimusi; teostatakse pargiosades, kus puude rinnasediameeter on jämedam kui 8 cm;

Kujundusraie – eesmärk avada vaateid olulistele pargielementidele (skulptuurid, vaated, hooned, erinevad rajatised, väikevormid jne) ning paranda pargi tähelepanuväärsete puude või puuderühmade vaadeldavust ühelt või mitmelt küljelt;

Puu võrahooldus – teostatakse peamiselt okste ja harude ära saamisega või lõikusega, eesmärgiga likvideerida puu võras kuivanud, murdunud, vigastatud või kahjustatud oksad;

Põõsaste võrahooldus – teostatakse peamiselt harude või haru tipuosa lõikusega, eesmärgiga likvideerida põõsa võrast kuivanud, murdunud, vigastatud või kahjustatud harud. Suurte rühmade puhul, kus üksikute harude lõikuste maht on suur, on võimalik teatud juhtudel põõsaste tagasilõikus sae- või võsalõikuriga 5-15 cm kõrguseni.

Puu suurte harude tagasilõikus (noorendamine) ehk ladvalõikus on ajutine lahendus, kui tekkivad suured haav on korduvad puidumädaniku nakkumiskohad. Harude tagasilõikus võimaldab tavaliselt puu asendamist kuni paarikümne aastani edasi lükata.

5.7.2. Raietööd

Raietöid tohivad läbi viia üksnes vastava väljaõppe ja kutsetunnistusega töötajad. Raietöid teostatakse ainult projektiga kindlaks määratud alal. Kõik projektiga alles jätmisele kuuluvad puud, põõsad või mistahes taimed tuleb jätta pargialale kasvama.

Enne ehitustööde algust tuleb määratleda säilitatavate puude vm haljastuse kaitsetsoon, et kaitsta taimi ehitustööde käigus tekkiva võivate vigastuste ja kahjustuste või otsese hävimise eest.

Puude puhul on kaitsetsoon minimaalselt puu võra ristprojektsioon maapinnal. Tsoon piiritletakse kas tara või mitmekordse märgistuskilega. Tsooni märgistus peab säilima kogu ehitustegevuse aja kuni viimaste haljastustööde valmimiseni.

Kui mingil põhjusel on vajalik masinate või ehitajate sisenemine puu(de) kaitsetsooni, tuleb paigaldada puutüvedele kaitse (püstised laudad, laudade ja tüve vahele panna pehmendus).

Kärpimisi ja võra kujundust tohib teha ainult arboristi kutsetunnistust omav inimene.

5.7.3. Raie- ja hooldusmahud

Raiemahud on määratud kolmes etapis teostatavana.

Esimeses etapis eemaldada otseselt ohtlikud, osaliselt murdunud ja otseselt kuivavad puud. Teises etapis eemaldada puud, mille säilitamine pargis on perspektiivitu nende halva sanitaarse seisundi tõttu ja ohustavad olemasolevat elavjõudu, kuid mis hinnanguliselt kasvama jäädes lähiajal ei kujuta suurt ohtu hoonetele. Põhiliselt puud, mis pargi raieplaaniga märgitud likvideeritavateks. Teise etapi juures on märgitud lisanduvad puud, mis puittaimestiku hinnangus on märgitud rahuldavaks (ka headeks), kuid suuresti piiravad pargiaasade vaateid ning olemasolevate elujõuliste puude täisväärtuslikku kasvu. Teise etapi raietööde puhul lähtuda pargi teostavate tööde kujunemisest.

Hooldustööde all on puud, mis hetkel säilitatakse. Vastavalt restaureerimisele võib seal olla ka puid, mis hiljem tulenevalt projektist likvideeritakse.

Sanitaarraie ja harvendusraie all on toodud ära tihedate puudegruppide osad metsapargi väliperimeetrites (valdavalt kirde suunalises metsapargis). Sanitaar- ja valgustusraie maht kujuneb kohapeal teostatava hinnangu alusel, mil hinnang raieteks määratud puistule määratletakse vastava ala spetsialistiga hetke olukorda hinnates. Tegu on gruppide harvendustöödega, mille puhul eemaldatakse taide teel väheväärtuslikke puid ning avatakse aasade võimalikud asukohad. Antud ala on käsitletav pargi idasuunalises alas ja määratletud tsoneerimise skeemil Lisa 4.5. ja raieplaani Lisa 8.1. alusel.

Raie ja hooldusmahtude tabelid on esitatud Lisa 3 tabelites 3. – 6.

5.7.4. Uusistutused

Uusistutused jagatakse vastavalt tööde teostamise järjekorrale.

Metsapargis osas toimuvad uusistutused vastavalt teostatud raiete järgselt kui antud ala ei hõlma ehituskorraldust (nt. tiigi sild, paviljon, jalgteed, parkla, puhkealad).

Eraldi teostatavad ehitusjärgsed istutused – esiväljak, tagaväljak - tuleb korraldada tööprojektiga.

Metsapargi osas tuleb säilitada puistu tihedus ning avada aasad. Juurde- ja asendusistutusteks tuleb kasutada pargis juba esinevaid puu- ja põõsaliike ning tagada istikute vajalikud kasvutingimused.

Uusistutuste täpsustatud asukohad Lisa 8.2., 8.3., 8.4., 8.6.

5.7.5. Kasutatud taimmaterjal

Taimmaterjali nimekiri Lisa 3, Tabel 7. Taimmaterjali asukohad Lisa 8.2., 8.3., 8.4., 8.6.

5.7.6. Nõuded kasutatavatele istikutele

Istutamisel kasutatavad istikud peavad kvaliteedilt vastama Eesti Standardile (EVS 778:2001).

Kasutada ainult Eesti päritolu istutusmaterjali.

Kasutada istikuid järgnevas suurusklassides:

- Leht- ja okaspuud kõrgusega mitte alla 3,5 m ja tüve läbimõõduga mitte alla 6,0 cm
- Lehtpõõsad – vähemalt 5-harulised ja kõrgusega mitte alla 0,5 m
- Meelteia taimed lubatud elementaarses suurusklassis vastavale liigile omaselt

Istutusaugud tehakse vastavalt kasutatavatele istiku mullapalli/juurepalli suurusele, kuid alati viimase läbimõõdust ca 1/3 võrra suuremad. Tavapärased istutusaugud on:

- Mullapalliga lehtpuud 0,6...1,9 x 0,6...1,0 x 0,6...1,0 m
- Põõsad 0,3...0,6 x 0,3...0,6 x 0,3...0,6 m
- Püsikud 0,3...0,5 x 0,3...0,5 x 0,3...0,5 m

Istutusaugud täidetakse viljaka kasvumullaga, istikutealune pind vajadusel multsitakse peale istutamist okaspuu koorepuruga 5 – 10 cm paksuselt, multši alla pannakse filterkangas (nt.TYPAR SF 37).

Puuistikud kõrgusega üle 120 cm toestatakse 3 tugiteibaga. Põõsaid ei toestata. Tugiteivas rammitakse maasse 1/3 ulatuses, maapealse osa pikkus peab ulatuma vähemalt poole puu kõrguseni. Tugiteibaid hoitakse vähemalt 2 aastat peale istutamist ja lõigatakse seejärel maapinnalt. Sidumisnööri ja tüve vahele on alati asetatav koort kaitsev materjal. Kasvuperioodi jooksul tuleb kontrollida puude toetuse olukorda ja veenduda, et side ei sooni ja puu on endiselt toetatud. Järjepidevalt jälgida, et puuistikud oleksid vertikaalsuunas otse.

Istutustööd on soovitatav teha aprill-mai või september-oktoober. Istutamisel lõigata ära kuivanud ja vigastatud oksad ning vigastatud juured ning kärpida lehtpuude ja –põõsaste võrasid vajadusel kuni 1/4 - 1/3 ulatuses. Peale istutamist kastetakse rikkalikult. Edaspidi toimub kastmine kord nädalas, okaspuid ning ilupõõsaid kastetakse põua korral tihedamini. Taimi tuleb kasta istutusjärgselt regulaarselt vähemalt ühe kasvuperioodi jooksul.

5.8. Hooldustööd

Saue mõisa pargile ei ole koostatud hoolduskava, mistõttu ei ole määratletud peamised hooldusnõuded ja suunad väärtuste säilitamiseks. Hoolduskava annab võimaluse pargi hooldustööde elluviimiseks ja rahastamiseks.

Hooldustööde peamine eesmärk on pargi seisundi hoidmine ja parendamine. Hoolduskavaga määratakse ära olulisemad tööd – pargipuistu hooldus ning alade niitmine. Raieid teostatakse eelkõige väärtuslike puude ja puudegruppide kasvutingimuste tagamiseks, pargiruumi markeerimiseks, vaadete taastamiseks/säilitamiseks ning pargikülastajate ohutuse tagamiseks. Puistu oluliseks hooldustööks on kindlasti avatud alade põõsaste korrastamine ning korrapärane niitmine.

5.8.1. Üldised nõuded

1. Kõik puuhooldused tuleb tellida ja teostada vastava kutsetasemega arboristilt.
2. Töid tehakse ja jäätmed koristatakse sobival ajal ning tehnikaga, mis ei kahjusta pindmisi juuri.
3. Kütteks sobimatu puidumaterjal soovitavalt purustatakse. Kui tekkinud hakkematerjal on piisavalt peen, võib sellega katta põõsaste aluseid või paljandunud puujuuri.
4. Okste põletamine on lubatud ainult jaanituleplatsil ning talvisel ajal või väljaspool mõisa pargi territooriumi.
5. Kõik hooldus- ja raietööd ning nendeks vajalikud load tuleb kooskõlastada Keskkonna- ja Muinsuskaitseametiga.
6. Parim tööde tegemise aeg on kevadtalvel enne raierahu. Inimesi ohustavad puud ja rippes oksad likvideeritakse kohe, mil neid märgatakse.
7. Aladel, kus liiguvad inimesed, on hooldustööde ajal oluline järgida pargikülastajate ohutus.
8. Mõisa pargi puude raie- ja hooldustööde korraldaja on pargi omanik või haldaja.

5.8.2. Puuvõrade hooldus

Peahoone esi- ja tagaväljak ning maastikupargi vabakujunduslik ala sümbioosis peavad säilitama oma ruumilise mõju ja vaated. Eelkõige tuleb antud alade hooldamisel sellega arvestada.

Pargiosades on järjepidev puuvõrade hooldus vajalik. Puude võrade ühtlase visuaalse ilme hoidmiseks ning vaadete säilitamiseks tuleb arvestada järgmiste aspektidega.

1. Puuvõrade hooldust võib teostada vähemalt II kutsetaseme kvalifikatsiooniga arborist.
2. Asendusistikutena tuleb kasutada vähemalt 4,5 m kõrgusi (diameetriga mitte alla 8 cm) projektiga määratud liiki puid. Juhul, kui asendusistutus on olemasolevate säilitatavate

puudega orienteeruvalt samas mõõdus, võib teha asendusistutusi ka üksikpuu kaupa, kuid seejuures lähtudes istutusskeemis.

3. Puude grupid ja read vajavad järjepidevat võrahooldust. Puuvõrade lõikust teostada vähemalt iga 2 aasta tagant, kuid soovitavalt 1 x aastas.
4. Puu võra kujundada võimalikult kerakujulisena. Maksimaalne võra diameeter lähtub vastavalt puu liigist 4,5...8,0 m. Võra alumise osa kõrgus maapinnast on vähemalt 2 m ja kõrgus maapinnast vastavalt puu liigile omaselt.
5. Puittaimede okste lõikamisel tuleb meeles pidada, et puud-põõsad on elusolendid – mida vähem neid korraga lõikama peab, seda parem.
6. Võrahooldust ei tohi teha temperatuuril alla miinus 10 kraadi, sest puidu rabaduse tõttu võivad okste lõikamisel võimalikesse murdekohtadesse tekkida kergemini lõikehaavast ulatuslikumad kahjustused.
7. Okste lõikust ei tohi teha alates pungade puhkemisest (orienteeruvalt aprill kuni juuni lõpp), sest siis on puu kaotus okstesse varutud toitainete arvelt suurem ning noored võrsed kahjustuvad kõige rohkem. Parim aeg suurte okste lõikamiseks on märts-aprill, mil pungad pole veel puhkenud.
8. Okste lõikamine, mis on alla 2 cm läbimõõduga, on mõistlik teostada juuni lõpust augustini, sest sel juhul jõuab puu kiiremini kinni kasvatada tekitatavad haavad. Mahlajooksuga puid (vaher, kask, luuviljalised, viinapuud, hobukastan, jalakas) võibki lõigata ainult juuni lõpust kuni augustini, kuna muul ajal lõikamiselt on puu energiakaotus mahlajooksu tõttu nii suur, et puu võib hukkuda.
9. Vältida tuleb suuri (üle 2 sm läbimõõduga) lõikehaavu, sest neid pole puu võimeline kiiresti kinni kasvatama ning mille läbi muutub puu ka vastuvõtlikumaks haigusetekitajatele.
10. Rohkem kui $\frac{1}{4}$ puu võra elusokstest korraga eemaldada ei tohi. See põhjustab puu nõrgenemise ning samas ka vesivõsude vohamise. Okste lõikamisel tuleb järgida, et ei eemaldataks suurtel okstel üle 13 lehemassist korraga.
11. Okste lõikamisel võiks eelistada võra välispiiril olevate okste osalist eemaldamist, kuna see laseb võrassa sisse rohkem õhku ja valgust ning sisemise oksad saava seeläbi paremini areneda.
12. Okste lõikusel tuleb jälgida õigeid lõikamise võtteid. Halb on tüügaste jätmine kuid halb on ka tüvele liiga lähedalt lõikamine.
13. Juhul kui toimub lõiguti puuderea uuendamine, siis tuleb kasutada samasid puudevahesid ja teostus on võimalik vaid korraga vähemalt 5 puuistiku jaoks piisava kasvuruumi olemasolul.

5.8.3. Põõsaste hooldus

Teatud osa maastikupargi põõsaserindest vajab noorendamist ning perioodilist kujundus- ja hoolduslõikust. Noorenduslõikuseks on parim aeg varakevadel.

1. Peale peahoone esi- ja tagaväljak hoolduslõikust vajab ala enamjaolt perioodilist hooldus- ja kujunduslõikust.
2. Maastikupargi pargiaasade servades kasvavad ja juurde istutatavaid eriliigilisi põõsagruppe on vaja järjepidevalt noorendada. Enamik põõsarühmasid võib noorendada võsalõikuriga maapinnalt maha saagides. Harilik sirel, näärlehine kibuvits ja ebajasmiin vajavad põõsastest vanade harude ja liigsete noorte võrsete väljalõikamist ehk harvenduslõikust.
3. Suurelt noorendatud põõsaid oleks hea nende taastumise soodustamiseks varakevadel väetada kompleksväetisega ning järgnevatel aastatel harvendada. Sel juhul areneks elujõuline ja dekoratiivne taim.
4. Tööde korraldaja on pargi omanik või haldaja.

5.8.4. Puutüvede ja juurestiku hooldus

Hooldustöödel tuleb tüvesid ja juuri kaitsta alljärgnevatel juhtudel.

1. Murude niitmisel trimmeriga tuleb kaitsta puude ja põõsaste tüved, et vältida koore vigastamist.
2. Masinatega töötamist puude vahel (niitmine, lehtede koristus jne) tuleb vältida juhul, kui puudevaheline ruum või alumiste okste kõrgus ei võimalda seal masinale vaba liikumist.
3. Noored puud ja põõsad tuleb kaitsta mehaaniliselt juhuslike vigastuste vastu.
4. Masinate liikumisel puude juurde piirkonnas või rohukamara spetsiifilistel hooldustöödel (aereerimine, samblatõrje jne) tuleb arvestada vanade puude juurestiku tegeliku ulatusega.
5. Pinnasest väljaulatuvad juured tuleb kaitsta mehhanismide kasutamisel hooldustöödel.

Augud ja õõnsused ei vaja üldjuhul spetsiaalset hoolitsust. Suured õõnsused, kuhu koguneb praht, tuleb seest puhastada ja katta avauseid võrguga. Mingil juhul ei tohi õõnsusi ega auke tüves täita, pigem tuleb soodustada õhu liikumist, et pärssida mädanike elutegevust.

5.8.5. Niitmine

Niitmist tuleb alustada siis, kui kevadised õitsejad (ülased, nurmenukid, meelespead, siniliiliad jt) on lõpetanud õitsemise ning nende seemned on valminud. Niitmise ligikaudne alustamisaeg jääb mai keskele (olenevalt aastaajast võib nihkuda).

Vastavalt Saue mõisa pargi projektala erinevatele maastikuruumide kasutusintensiivsusele ja miljööle jaguneb projektala ja sellega seotud kontaktala kolmeks erineva niitmistihedusega

klassiks – esi- ja tagaväljak, tagaväljaku parkmetsa koos põhjasuunalise funktsionaalsema parkmetsaga ning looduslik parkmets ida suunal (Lisa 8.2.). Otseselt mitte kasutusel olevad maastikupargi aasad peavad säilitama loodusliku fooni ning niitmine toimub harvem.

Esimese hooldusklassi alad - alade esindatuse tõttu mitte harvem kui korra nädalas, kuid vajadusel ka sagedamini. Muru maksimaalne kõrgus on nendel aladel 7 cm. Järsemaid nõlvasid niita vähemalt 1 kord kahe nädala jooksul, kus muru maksimaalne kõrgus on kuni 10 cm. Juhul kui ei niideta multsimise meetodil, siis tuleb niide koguda ja ära vedada. Siinkohal esimese hooldusklassi alade mõistet omavad esi- ja tagaväljak.

Teise hooldusklassi alad - hooldamine vastavalt vajadusele, kuid mitte harvem kui 1 kord kuus. Muru maksimaalne kõrgus on 15 cm. Metsapargi niidetavad käiguteed niidetakse vegetatsiooni perioodil vähemalt 3 korda kuus, muul ajal vähemalt 2 korda kuus. Teise hooldusklassi alade mõistet omavad metsapark II tsoonis ning III tsoonis (vt. tsoneerimise skeem Lisa 4.5.).

Looduslikus metsapargis tagada niitmine vähemalt 1 kord vegetatsiooniperioodil, millega hoida ära ala võsastumist. Tegemist on niidualadega pargis, mis pakuvad olemaoleva elurikkusse ilu. Käiguteed niidetakse vähemalt 3 korda kuus.

Lehti ei tohi põletada pargi territooriumil ega ladustada selleks ettenägemata kohtadesse. Lehtede, okste ja muude orgaaniliste jääkmaterjalide jaoks tuleb leida ladustamise ala väljaspool pargi territooriumi.

6. KONTSEPTSIOONI ELLUVIIMISE VÕIMALUSED JA SELLE ARENDUSETAPID

Antud restaureerimise lahend on kui reaalselt teostatav projekt. Mõisa pargi territoorium tuleb heakorrastada nagunii, et tagada väärtusliku maastiku jätkusuutlik toimimine. Pakutud lahend ei oma keerulist eripära ning arvestab muinsuskaitselise mõisa pargi piirangutega. Peamine teostus sõltub ennekõike mõisaomanike tegelikest vajadustest ja finantsilistest võimalustest.

Saue mõis ja mõisa park on oluline Saue linna elu kujundamisel juhul, kui mõisa tegevused ja linna huvid leiavad konsensuse. Mõisaansambel on ajalooliselt väärtuslik maastikus ning tema esiletõstmine vaieldamatult oluline.

Tänapäeval on osa mõisa pargi alast eraldatud Saue linnast aiaga. Mõisakompleks on kui „riik linnas“. Kooslus Saue linna ja mõisakompleksiga puudub. Mõisa olemasolu on aimatav tänu läbi linna kulgeva allee kaudu.

Parki toimib „erapargina“. Väljapoole suunatud tegevused on pulmade ja muude suurürituse läbiviimine, mis toimuvad valdavalt tagaväljakul ning terrassil. Samuti toimuvad turistidele suunatud ekskursioonid hoonetes (või hoonet ümbritsevate väliperimeetrites).

Mõisapargi puittaimestik elab „oma elu“ ning vananeb. Suur osa puid on äärmiselt halvas olukorras ning ohtlikud. Seespool olevat ala niidetakse, aga muud hooldust alal ei teostata. Väljaspool „tarastust“ asub pargiala on võsastunud, rohke isetekkelise järelkasvuga. Peamised jalgteed on läbitavad, kuid räämas ja osaliselt puudub valgustus.

Metsapargi alal puudub läbimõeldud otstarve. Puistu on võsastunud ning liikumine läbi pargi on sihtotstarbeline käigutee ja samas ainus looduslik jalgtee Saue linnas. Igapäevaselt kasutavad metsaparki läbipääsuna elu- ja eramajade inimesed ning koduloomadega jalutajad.

Pargi kasutusvõimaluste loomiseks on tarvis rajada teedevõrk. Teede kavandamisel tuleb lähtuda ajalooliste teede võimalikest asukohtadest, kuid arvestada tuleb ka tänapäevaseid liikumisteid ning nende praktilisust.

Saue mõisa pargi restaureerimisel tuleb tagada ajaloolise mõisapargi ja tänapäevase kasutusvajaduse koostoimimine, ilma et üks teise väärtust kahandaks või teisele negatiivset mõju avaldaks.

Kogu ala restaureerimine on ette nähtud teostuma antud töö faasis 3 etapis.

I - Teostatakse restaureerimine esiväljaku ja tagaväljaku piirkonnas. Antud väljakud kuuluvad otsesesse kontakti mõisa hoonestusega ning eeldavad esindusliku fooni hoidmist. Antud töö etapi prioriteediks on luua stiilipuhas ansambelilisuus hoonetega. Samal ajal toestatakse hooldusraied ka peahoone taguses vahetus metsapargis. Alade teedevõrgustik ning valguslahendus korrastatakse ja lahendatakse vaated ning haljastus.

Antud etapi teostus on 2016. aastal.

II - Tuleb restaureerida funktsionaalne pargiala ja sellega koos rajada tegelustsoonid antud alale. Antud alale funktsioonide andmine elustab oluliselt pargimaastiku külastatavust ning kutsub ligi erinevaid huvigruppe. Ala on mõeldud nii kohalikule elanikule kui inimesel väljast, samuti üritustele osalejatele ja/või läbivijatele.

Teise etapi teostamine toimub 2017. aastal.

III - Rajada looduslik vabakujuline maastikupark. Selle rajamine saab alguse ennekõike põhjalikust sanitaarraie teostamisest. Kujunenud pargiaasad ning säiliv ja jätkusuutlik puistu annab lisaväärtuse mõisa pargi looduskeskkonnale. Enne raiete teostamist, ei ole otstarbekas alale tegevusi planeerida.

Etapi teostamine võib toimuda juba 2017. aastal.

Saue mõis on Saue linna ja valla väärikas ajalooline maamärk, mis vajab tähelepanu ning esiletõstmist. Sellest tulenevalt on mõistlik tuua esile pargi väärtus ning anda pargile lisafunktsioone (jalutusteed, istepingid, lehtlad jne.), et külalisel oleks võimalik nautida seda ajaloolist väärtust väikelinnas.

KOKKUVÕTE

Mõisapargid Eestis on tähenduslikud kujundid, mis peegeldavad erinevate ajastute tõekspidamisi ja arusaamu. Pargid koosnevad looduslikest komponentidest, kuid alati on ka inimese poolt loodut¹⁶.

Saue mõisa park asub Harjumaal, Saue linnas. Vahetus kauguses asub Tallinn ning ühendusteid ümbritsevate maakondadega on mugavad.

Saue mõis ja park on tuntud kui varaklassitsistlik mõisakompleks, mille eksisteerimine Saue linnas on jäänud märkamatuks. Muinsus- ja looduskaitsealune park avaliku ruumina on olemas olnud sajandeid ning pakub emotsionaalseid ja esteetilise elamusi. Olemasolev ajalooline väärtus saab olla jagatav inimestega olukorras, mil leitakse võimalusi, funktsioone ja rahastust antud keskkonna jätkusuutlikuks toimimiseks.

Töö lähteülesandeks on leida lahendus mõisa pargi väärtuse säilimiseks ning antud väärtuse ja roheala jagamiseks kaaskodanikega. Töö käigus käsitletakse peamiselt esi- ja tagaväljaku restaureerimist ning kogu metsapargi heakorrastamist. Heakorrastamise käigus muudetakse välialade funktsioone ning täiendatakse neid. Samuti käsitletakse pargiala kui hooldus- ja sanitaarvõtteid vajavat territooriumit.

Antud töö raames sai teostatud mõisa pargi puittaimestiku haljastuslik hindamine, mis andis põhjaliku ülevaate pargi puistu heaolust ning jätkusuutlikkusest. Samuti sai koostatud muinsuskaitse eritingimused mõisa pargi restaureerimiseks, mis on aluseks ajalooliselt väärtusliku pargi säilimisele.

Mõisa parki kirjeldav osa tugineb välisvaatlustele ja saadaolevatele info- ning ajaloolistele materjalidele. Analüüsid põhinevad valdavalt ajaloolistel materjalidel ja hetkeolukorra hinnangutest.

Saue mõisa hoonete ansamblilisus on säilinud. Mõisa park koos puudegruppidega metsapargis ning allee, on linna maastikus eriliselt väärtuslikud. Pargi regulaarne ja vabakujuline osa on eristatav. Töös on arvestatud nende ajalooliste aspektide ja säilinud vormidega. Kogu ala kujunduses on kasutatud ajalooliselt ja kaasaegselt sobituvat lahendust, kuid on võetud

¹⁶ Sipelgas K. (2009) Eesti Parkide Almanahh 2, Tallinn. Lk 32

arvesse ka jätkusuutliku ala toimimise printsiipe. Lisaks on arvestatud olemasolevat arhitektuuri ja juba väljakujunenud kasutusvajadusi mõisa pargis.

Kokkuvõtteks mõisa pargi restaureerimine arvestab ajaloolise pargi eripära, mille loovad hoonestus ja maastik - puistu, veekogud, vormid. Need elemendid on unikaalsed.

Mõisa pargi restaureerimine toob Saue mõisale ja Saue linnale tähelepanu ning lisab kasutusaktiivsust.

Saue mõis ja mõisa park on oluline Saue linna elu kujundamisel. Mõisaansambel on ajalooliselt väärtuslik maastikus ning selle esiletõstmine vaieldamatult tähtis.

VIIDATUD ALLIKATE LOETELU

1. **Abner, O., Konsa, S., Lootus, K., Sinijärv, U.** (2007) Eesti pargid I. Tallinn
2. Ehisregister (2016) <https://www.ehr.ee/>
3. ENSV Riiklik Ehituskomitee (1979) Saue mõis. Ajalooline õiend. Tallinn
Leidandmed: ERA.T-76.1.11254
4. ENSV Riiklik Ehituskomitee (1979) Saue mõisa inventariseerimine. Tallinn
Leidandmed: ERA.T-76.1.14656
5. **Götze, K.** (1892) Album für Teppichgärtnerei und Gruppenbepflanzung. Erfurt - lk10*
Nr105
6. **Heintalu, A.** (1976) Kunsti kuldlõikke rütmi proportsioon. Kalurileht Saaremaa
7. **Hellström, K.** (2010) Maastikuhoolitus. Tallinn
8. **Karro, K., Maiste, J., Nurme, S., Nutt, N., Sinijärv, U.** (2008) Parkide restaureerimine.
Tallinn
9. Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet (2007) Eesti parkide almanahh. Tallinn
10. Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet (2009) Eesti parkide almanahh II. Tallinn
11. Keskkonnaministeerium, Muinsuskaitseamet (2012) Eesti parkide almanahh III. Tallinn
12. Saue Mõis. (2015) Eesti mõisaportaali [WWW] <http://www.mois.ee/harju/saue.shtml>
(09.2015)
13. Mõisahärra kirjutised oma pruudile (2013) Delfi Eestielu [WWW]
<http://eestielu.delfi.ee/harjumaa/kodulugu/moisa-laetalade-alt-leitud-vanad-armastuskirjad-loe-moisaharra-kirjutisi-oma-pruudile?id=67072904> (02.2016)
14. Keskkonnaregistri avalik teenus (2016)
<http://register.keskkonnainfo.ee/envreg/main#HTTPpBIZJIY4qppIXL11wfG0vRMlxPO8w8>
15. Kultuurimälestiste riiklik register (2016)
<http://register.muinas.ee/public.php?menuID=archivalmaterial>
16. **Lenné, P. J.** (~1880) Pläne. Staatliche Schlösser und Gärten Potsdam-Sanssouci
17. **Levy, E.** (1874) Die Garten-Anlagen bei der städtischel Villa. Berlin
18. **Maiste, J.** (1996) Eestimaa mõisad. Tallinn
19. **Nurme, S., Nutt, N.** (2012) Pargiterminite seletussõnaraamat. Keskkonnaamet
20. **Nutt, N.** (2011) Pargi hoolduskava koostamise juhend. Keskkonnaamet
21. Saue keskusala visioon (2014) Lõppraport. Linnalabor

22. Saue Kodu-uurimise Seltsing [WWW] <https://www.facebook.com/saueaegjalugu>
23. Saue linna arengukava 2012-2022 (2012) Saue linn
24. Saue linna keskusala küsitlusuuring (2013) Linnalabor
25. Saue linna üldplaneering (2011) Saue linn
26. Saue mõisa park. Muinsuskaitseamet [WWW]
<https://register.muinas.ee/public.php?menuID=monument&action=view&id=2962>
27. Saue raamatukogu [WWW] <http://www.saueraamatukogu.ee/Kodulugu>
28. Saue valla arengukava 2010-2016 (2026) (2010) Laagri
29. Vaba entsüklopeedia [WWW] https://et.wikipedia.org/wiki/Saue_m%C3%B5is

Kasutatud kaardi-, foto- ja illustreeriv materjal

30. Ajapaik - Fotode andmebaas [WWW]
<http://ajapaik.ee/?order1=time&order2=added&page=1> (11.2015)
31. Eesti Muuseumide Veebivärv [WWW] <http://muis.ee/search> (11.2015)
32. Fotode andmebaas. Rahvusarhiiv. [WWW] <http://www.ra.ee/fotis/>
33. Hobuvanker - Horse Drawn Carrige (Printerest) [WWW] –
<https://www.pinterest.com/pin/194217802651883518/> (05.2016)
34. Kaartide infosüsteem. Rahvusarhiiv. [WWW] <http://www.ra.ee/kaardid/>
35. Kinnistute register. Rahvusarhiiv. [WWW] <http://www.ra.ee/apps/kinnistud>
36. Kultuurimälestiste riiklik register [WWW]
http://register.muinas.ee/public.php?menuID=photolibraryinfo&action=view&page=fotokogu_info (12.2015)
37. Maa-ameti kaardirakendus (2016) [WWW] <http://geoportaal.maaamet.ee/est/Kaardiserver-p2.html>
38. Mänguvahendid (2016) [WWW] // - <http://www.kompan.uk/> (05.2016)
39. Kiikpink (2016) [WWW] // - <http://www.moteh.ee/> (05.2016)
40. Pargiinventar. - Silvento AM OÜ [WWW] // Pärnumaa –
<http://www.silvento.ee/linnamoobel/pargipingid/pargipink-20202/> (05.2016)
41. Pargikujunduse motiivid. [WWW] –
<https://www.frankfurt-oder.de/Schnellnavigation/Startseite/Alkoholverbot-im-Lenn%C3%A9park-tritt-in-Kraft.php?object=tx%7c2616.14&ModID=7&FID=2616.7040.1> (05.2016)
42. Piirdeaed. [WWW] – <http://www.alderman.ee/metallaed/> (05.2016)

43. Rahvusarhiiv. Fotode andmebaas [WWW] - <http://www.ra.ee/fotis/> (02.2016)
44. Rootsi arhiivimaterjal. Riksarkivet [WWW] - https://sok.riksarkivet.se/bildvisning/K0020976_00001?beta=true#?s=0&cv=0&c=0&m=0&z=0.4277%2C0.1799%2C0.6812%2C0.3755 (12.2015)
45. Saue Mõis. Kodulehekülg [WWW] - <http://www.sauemois.ee/index.php?id=history&lang=et>
46. Saue raamatukogu (03.2016)
47. Valgustid [WWW] <http://www.light24.ee/product/modena-4/> (05.2016)
48. Vitspajuokstest onn [WWW] - <http://www.aiaidee.ee/pajuonn-valmib-vahese-vaevaga/> (05.2016)
49. Illustratsioonvalgustus [WWW] - <http://blog.lisacoxdesigns.co.uk/inspiration/five-festive-garden-light-trails-around-the-country> (05.2016)

LISAD

Lisa 1. Muinsuskaitse eritingimused (väljavõte)

Väljavõte eraldi komplekteeritud autoritööst „Muinsuskaitse eritingimused Saue mõisa pargi restaureerimiseks“ (2016, Lehti 55/55)

4.VÄÄRTUSHINNANGUD MÄLESTISELE

Mõisapargid Eestis on tähenduslikud kujundid, mis peegeldavad erinevate ajastute tõekspidamisi ja arusaamu. Pargid koosnevad looduslikest komponentidest, kuid alati on ka inimese poolt loodut¹⁷.

Saue mõisa hoonete ansambel on säilinud. Häärberi ja valitsejamaja osas on hooned heas seisus. Mõisa jääkelder ja ait on rahuldavas seisus, kuid vajavad hooldustöid. Pargipaviljon on väga halvas seisus, vajab restaureerimist.

Kuna pargis ei ole säilinud ühtegi esialgset plaani, siis pargi taastamise aluseks võib kaasata jooniseid analoogsete (stiil, rajamise aeg) parkide kohta Eestis, soovitatavalt lähipiirkonnast.

Mõisa park koos puudegruppidega maasikupargi osas ning alleed vanemas osas on maastikus loetavad. Pargi regulaarne ja vabakujunduslik osa on eristatav. Reljeef on tajutav. Pargi teedevõrk regulaarses osas on valdavalt säilinud ja loetav, vabakujunduslikus osas kohati säilinud ning kohati tajutav, kuid piiritlemata ja hooldamata.

Pargi kujunduslikust aspektist lähtudes tasub taastada regulaarstiilis peahoone esine ala ja osaliselt tagune ala, mis taastab mõisakompleksi ajaloolise väärilise ilme.

Mõisa kogu parkmetsa ala on dendroloogilisest vaatenurgast keskmise liigirikkusega, kuid puistu on kohati suhteliselt halvas seisus.

Saue mõis ja mõisa park on oluline Saue linna elu kujundamisel juhul, kui mõisa tegevused ja linna huvid leiavad konsensuse. Mõisaansambel on ajalooliselt väärtuslik maastikus ning tema esiletõstmine vaieldamatult oluline.

Kokkuvõtlik hinnang Saue mõisa pargile:

a) ÜLDHINNANG	-	väärtuslik
b) MAASTIKULINE	-	väärtuslik
c) PARGIKUJUNDUSLIK	-	väärtuslik
d) DENDROLOOGILINE	-	väärtuslik

¹⁷ Sipelgas K. (2009) Eesti Parkide Almanahh 2, Tallinn. Lk 32

5. MUINSUSKAITSE ERITINGIMUSED

Muinsuskaitse seadusest (vastu võetud 27.02.2002) tulenevatest kitsendustest lähtuvalt koostatakse muinsuskaitse eritingimused vajalike uuringute ning konserveerimis-, restaureerimis- või rekonstrueerimisprojektiga.

5.1. Üldtingimused

1. Pargi korrastamiseks tuleb tellida vastavasisuline projekt.
2. Projekteerija peab vastavalt muinsuskaitse seadusele omama muinsuskaitse tegevusluba, tegevusalal kultuurimälestiste s.h. parkide restaureerimise projektide koostamiseks.
3. Põhiprojekt kooskõlastada muinsuskaitse- ja keskkonnaametiga.
4. Kõigis mõisakompleksiga piirnevate alade planeeringutes ja projektides tuleb arvestada vaadetega mõisakompleksile.
5. Põhiprojektiga tuleb tagada vaadete säilimine ja avamine olulisemates vaatesihtides (vaated peahoonele, peahoonest skulptuuridele, puudegruppidele, üle väljakute; vaade pargipaviljonist peahoonele, peahoonest tiigile; vaade paviljonile ja paviljonist läbi parkmetsa).
6. Näha ette ebaesteetilistele hoonetele vaadete piiramine ja tulevikus võimalik likvideerimine või tagama projektiga antud hoonete ajastukihi praktilise või esteetilise kasutuse (kagu ja lõuna suunal asuvad toomishooned).
7. Pargi korrastamisel ja taastamisel on eelistatud pargi- ja arhitektuuristiilideks regulaarne ning vabakujuline stiil. Esimene stiilipõhimõte on rakendatav pargi esi- ning tagaväljaku puhul, teine maastikupargi osas.

5.2. Ruumistruktuur

1. Mõisapark (reg nr 2962) tuleb korrastada ja taastada, kasutada võimalikult teadaolevat algupärast olemust, samas väärtustades ja võimaluse säilitades erinevate arengu- ja ajastukihtide säilinud fragmente.
2. Projekt peab võib arvestada algupäraste lahendusega nii palju kui võimalik. Aluseks võib võtta mõisaplaanid ning 1925 aasta topograafilise kaardi. Samuti kasutada võimalikult algupärast fotomaterjali, milledest loeb välja erinevate ajastukihtide muutused.

5.3. Teed

1. Maastikupargi alale jäävad teed katta vett läbilaskva katendiga, millest kõige sobilikum on vähese savisisaldusega peenefraktsiooniline purustatud kruus.
2. Autodega läbitav ala peahoone ees ja sisenemine jääkeldri juures valitsejamaja taha, vajavad kõvakatet. On soovitatav olemasoleva asfaltkatte vananemisel asendada see tahatud

graniitkivi, munakivi, betoonkivi (vältida unikivi, erksaid toone ja ersatsina mõjuvat nn „mõisa-kivi“; eelistatud on kivi lihtne vaoshoitud vorm).

3. Teedevõrgustiku taastamisel lähtuda säilinud ajaloolistest plaanidest ja fotodest, arvestades tänapäevaste väljakujunenud liikumisteedega. Vabakujundusliku pargiosa teed peaksid järgima lisaks ajaloolistel kaartidel kujutatud teedele ka reljefi, pargi piiri ja kujundatavate alade praktilist kasutamist.

4. Projekti raames lahendada teede vertikaalplaneerimine. Hoonete ümbruses lahendada maapinna kalle selliselt, et sajuvesi neile peale ei valguks.

5.4. Veekogud, rajatised ja inventar

1. Projektiga peab andma säilinud ja/või osaliselt säilinud arhitektuursete väikevormide ja inventari (paviljon, sild, pingid, valgustid, prügikastid jms) projekteerimise vajadus. Vajalikele arhitektuursetele väikevormidele anda lahendus ja näidata nende paiknemine.

2. Sobivad materjalid pargi heakorrastamiseks on eelistatavalt maakivi, paekivi, graniitkivi ja puit.

3. Mõisa pargi ala võib olla muudest aladest eraldatud piirdeaiaga. Territooriumi ümber kasutada õhulisi piirdeid, näiteks kivipostidega metallvarbaeda. Parkmetsas on lubatud kasutada teatud alade eraldamisel mõisasüdamest ja muudest aladest, maakiviaeda. Olemasolev võrkaed kuulub likvideerimisele.

4. Lähtudes pargi ala suurusest ja selle hooldusmahukusest, projekteerida ja kasutada uusrajatisi ning inventari pargis mõõdukalt. Uusrajatised ja/või inventar peab sobituma ajaloolise pargi miljösse ning ei tohi riivata säilinud vaateid ja mõjuda hävitavalt pargi puistule.

5. Koostada eraldi projekt pargiosa tiigi (pargipaviljoni juures) ja kanalisüsteemi taastamiseks. Projektis käsitleda ka tiigi puhastamise ja süvendamise vajadust. Peale hüdroloogiaga seotud töid lahendada teises järgus tiikide ääres kulgevad teed ja rajatised (võimalik paviljon, terrass, sild vms) ja tiikide kallaste haljastamine. Põhiprojektis viidata tiigi ja kanalisüsteemi rekonstrueerimise vajalikkusele ja anda kallastega seotud haljastuse lahendused.

6. Põhiprojektis anda juhised pargi valgustite kohta, mis sobivad pargi keskkonda. Olemasolevad rüüstatud tänavavalgustid ja elektriõhuliinid on parki sobimatud ning need tuleb likvideerida. Valgustamiseks kasutada ajaloolist miljööd mittehäirivaid tagasihoidlikke ja lihtsaid pargivalgusteid, mis võivad olla ka kaasaegses võtmes. Maastikupargis on lubatud kasutada madalaid valguseid (pollarid), mis ei häiri ajaloolist miljööd. Projekteeritavad valgustid ei tohi häirida vaateid. Valgustuse elektrivarustus näha ette maakaabliga.

7. Näha ette tehniliste/ teenindavate rajatiste (nt elektri- ja sidekapid, võimalusel ka alajaam, prügikonteinerid) teisaldamine/ paigaldamine sobivatesse asukohtadesse pargist väljas, äärealadel või pargiseseselt nii, et need ei jääks vaatesihtidesse – ei oleks visuaalselt häirivad.

5.5. Haljastus

1. Põhiprojekti koostamisel arvestada Saue mõisa pargi puistu inventeerimisega, mille alusel tuleb määrata raied, väärtuslikud vanad puud ja perspektiivne järelkasv.

2. Pargi algupärast ja kindlat ajastukihti omavat struktuuri markeerivad alleed, alleede fragmendid, puudegrupid ja märkimisväärsed vanad puud tuleb säilitada.

3. Regulaarne pargiosa avada isetekkelise ebaperspektiivse haljastuse eemaldamise näol. Pargi vabakujulises osas ennetada pargi muutumist metsalaadseks puistuks, samas vältida puistu liigset hõrenemist. Hävinenud ja likvideerimist ootavate puude asemele planeerida uusi istutusi. Uute istutuste puhul kasutada juba pargis kasvavaid puuliike ja –perekondi.

4. Vabakujulises osas vältida laialdast alusmetsa raiet – säilitada sobivates kohtades ja mahus põõsagrupid, mitmerindelikus ja puude perspektiivne järelkasv.

5. Projektiga näha ette tingimus, et esmasele heakorrastusele peab järgnema regulaarne hooldus. Projektis näidata ära erineva hooldusintensiivsustmega pargialade paiknemine.

Istutatavad puu- ja põõsaliigid valida pargi rajamisajal kasutuses olnud liikide seast ja dendroloogilise inventeerimise tulemusena koostatud nimekirjadele.

6. Vältida juurdeistutusi endisaegsetesse pargiarhitektuuri seisukohalt olulistesse struktuuridesse (puude read, puude ringid, puude grupid ja alleed), mis on üle 1/3 osas säilinud.

Lisa 2. Puittaimestiku haljastuslik hinnang (väljavõte)

Väljavõte eraldi komplekteeritud autoritööst „Puittaimestiku haljastuslik hindamine Saue mõisa park“ (2016, Lehti 43/43)

4. JÄRELDUSED JA ETTEPANEKUD

4.1. Järeldused

- Saue mõisa pargi kujunemisloost on tänaseks säilinud haljastuses tajutavad erinevad ajaloolised kihistused.
- Inventeeritud ala hõlmas kogu mõisa pargi osa, nii esi- ja tagaväljaku regulaarstiilis ansambllisust kui looduslikku maastikuparki.
- Inventeeritud alal ei ole teostatud viimastel aastakümnetel olulises mahus raieid, halvas seisus puude hulk on suur.
- Korrapärased elemendid: puudeallee suundub linnatänavale, puuderead tagaväljaku ja maastikupargi piirimail ning puudegrupid põhjasuunalisel künkal ja maastikupargis. Allee koosseisu moodustavad pärnad, saared, vahtrad.
- Saue mõisa pargi liigirikkus: 4 okaspuuliiki, 16 lehtpuuliiki, 15 põõsaliiki.
- Pargis on puude hulgas ülekaalus kodumaiste liikidest hariliku saare (104 +), hariliku tamme (71+), hariliku pärna (65) isendid.
- Põõsarinne on inventeeritaval alal suhteliselt tagasihoidlik.
- Lehtpõõsastest on suhteliselt heas seisundis harilik ja ungari sirel, kurdlehine kibuvits, harilik kikkapuu, põisenelas ja harilik ebajasmiin. Olemasolevad liigid sobivad hästi inventeeritud parki.
- Esineb saaresurma, lehtpuu tüvevähki, juurekaela mädanikku (jänesevaabik)
- Viimastel aastatel teostamata hooldus on oluliselt hävitanud pargi seisukorda: vajadus hooldusraiatele ja –lõikustele on väga suur.

4.2. Ettepanekud olemasoleva haljastuse säilitamiseks, hoolduseks ja täiendamiseks

- Säilitada tuleks haljastuslikult väga väärtuslikud, väärtuslikud ja võimalusel ka haljastuslikult olulised puud.

- Erilist tähelepanu tuleks pargis pöörata I ja II väärtusklassi puittaimedele. Neil puudel tuleks eelisjärjekorras teostada hooldusloikust. Puude tervislikku seisundit saab kõige rohkem parandada õigeaegse hooldus- ja kujundusloikusega.
- Kaaluda tasub vaatekoridori laiendamist härrastemaja ja vabakujundusliku pargiosa vahel.
- **Enne raieid tuleks puud spetsialistide komisjoniga veel kord ülevaadata, kuna ühe hooaja vaatlused ei pruugi anda puu seisundist piisavalt täpset ülevaadet. Tähtis on täpsustada raiete järjekorda kogu pargis ning ka puude asenduste järjekorda.**
- Pargihooldustööde toetamiseks on soovitatav koostada pargihoolduskava, millega nähakse ette puude raie, mille võra on suuremas ulatuses kuivanud või on ohtlikud pargis liikujatele (IV-V väärtusklass) ning väärtuslikele mitmeharulistele puudele tugivööde paigaldamine nende lõhkirebenemise vältimiseks. Samuti puude raie, mis varjavad ajaloolisi vaateid (alleed, paviljon, tiik jne) või takistavad väärtuslikemate puude kasvu. Metsapargis teostada põhjalik võsaraie.
- Puude hooldustööd tellida vaid väljaõppinud arboristidelt.
- Vajalik on juurida või freesida nii olemasolevad, kui ka raietel tekkivad kännud.
- Pargis põõsaste noorendamisel tuleks eelistada vanade okste järk-järgulist väljalõikamist põõsast.
- Põõsarühmade täiendamisel tuleks eelistada ajaloolisi (pargi rajamise ja ümberkujundamise ajal kasutatud) liike ja sorte, mis peaksid taluma poolvarju.
- Tuleb teostada järjekindlalt pargi jooksvat hooldust: niitmist ning murdunud harude ja okste ning varisenud lehtede koristust.

Lisa 3. Tabelid

TABEL 1. Haljastuslike objektide nimekiri 2016 (väljavõtte autoritööst „Puittaimede haljastuslik hindamine“, 2016, Tabel 1)

Jrk nr	Puittaimeliik	Haljastuslik objekt	Rinnaseläbimõõt cm	Võra max läbimõõt	Haljastuslik väärtusklass	Märkused
1	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	34	9	II	
2	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	60	11	III	laasunud oksad, all hariliku sireli põõsad
3	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	70	10	III	
4	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	17; 18; 23	8	III	3 haru, mõned järelkasvud
5	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	26	7	III	oksa hunnikud maas
6	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	23	7	IV	all känd ja järelkasvud, oksad
7	harilik toomingas <i>Padus padus</i>	üksikpuu	20	8	V	viltu vajunud - raie
8	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	24	8	II	
9	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	25; 26	8	II	2 haru
10	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	30	7,4	II	
11	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	50	10	III	on laasunud oksa
12	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	53	8	III	on laasunud oksa
13	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	32	8	III	all oksad ja järelkasv
14	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	53	10	IV	kõver, viltu vajunud
15	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	62	9	III	all murdunud tüvi
16	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	50	7	III	laasunud oksad
17	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	50	8	III	
18	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	48	8	III	järelkasvud

19	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	35	8	II	
20	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	31	8	II	tüvevigastus
21	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	29	7,6	II	
22	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	43	9	II	
23	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	121	23	II	juurekaelal õõnsus, võras kuivad oksad, tüves väikesed õõnsused
24	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	71	16	III	kuivad oksad võras
25	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	25; 56	20	II	haruneb 1m kõrguselt kaheks, teha hoolduslõikus ja paigaldada tugivööd
26	värtnulg <i>Abies x phanerolepis</i>	üksikpuu	21	7	II	
27	värtnulg <i>Abies x phanerolepis</i>	üksikpuu	30	7	II	
28	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	102	18	IV	haruneb 2 m kõrguselt kaheks, tüvemädanik, teha hoolduslõikus, paigaldatud tükikõis
29	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	82	17	II	väike juurekaelamädanik, tekitaja vääveltorik
30	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	14; 34	8	III	haruneb 0,2 m kõrguselt
31	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	29	8	II	
32	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	9; 22	10	III	haruneb 0,9 m kõrguselt
33	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	20		III	
34	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	40	6	III	
35	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	56	6	II	laasunud oksad
36	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	52	6	III	võra murdunud
37	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	52	5	III	laasunud oksad
38	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	53	5	III	
39	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	37	9	III	toominga, vahtra võsa all, oksad maas

40	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	36	9	III	
41	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	51	10	IV	kaldus kõrvalkinnistu kohale
42	harilik elupuu <i>Thuja occidentalis</i>	hekk		1	III	~29 isendit piirdeaia ääres, kitsede poolt räsitud
43	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	29	8	III	mõned kuivad oksad võras
44	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	28	8	III	mõned kuivad oksad võras
45	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	45	9	III	mõned kuivad oksad võras
46	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	25	7	III	mõned kuivad oksad võras
47	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	31	7	III	mõned kuivad oksad võras
48	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	15	8	II	ilusa võraga, oksad maani, kaldu idasse
49	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	35	9	III	3 haruline
50	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	32	8	III	2 haruline
51	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	27	7	III	
52	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	26	7	III	
53	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	27	7	III	
54	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	35	10,6	IV	latv kõver, kuivad oksad
55	harilik elupuu <i>Thuja occidentalis</i>	üksikpuu	33	7	III	pärna nr 28 all, viltuse tüvega
56	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	109	24	I	H=24 m
57	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	66	12	III	kuivad oksad võras; all känd ning sireli ja ebajasmiooni põõsad
58	kurdlehine kibuvits <i>Rosa rugosa</i> 'Robusta'	põõsas		1,5	II	esiväljaku ava
59	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	62	10	II	rajutud oksad, all vaheer ja toomingas
60	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	67	14	II	võras laasunud oksti
61	harilik vaheer <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	42	7	II	2-haruline võra 5 m pealt
62	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	37	8	III	saarevähi kahjustus, tipmine võra

63	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	38	10	III	kaldus sissesõiduteele, saarevähi kahjustus
64	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	36	10	III	all sirelipõõsas
65	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	18	6	IV	
66	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	32	7	III	tüvevigastus, tipmine võra
67	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	25	6	III	kuivad oksad võras
68	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	34	7	II	kuivad oksad võras
69	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	24	9	III	
70	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	21	8	III	
71	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	19	6,6	III	
72	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	20	7	III	
73	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu			V	kuivanud puu, raiesse
74	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	27	7,2	III	all forsüütia põõsas
75	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	34	8	III	kuivad oksad võras
76	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	24	9	III	laasunud oksad võras
77	harilik jalakas <i>Ulmus glabra</i>	üksikpuu	34	10	III	laasunud oksad võras
78	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	32	8	III	tüvevigastus, tipmine võra
79	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	103	12	I	Ü=338 cm, H= 30 m, 3-haruline võra, paigaldada tugivöö, laasunud oksad võras
80	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	33	3	II	
81	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	34	2,4	II	
82	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	38	2	II	
83	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	8	4	II	ca 6 m kõrgune
84	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	13	6	III	tüvi kõver
85	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	79	10,6	III	tüveõõnsus, eemaldada oks kanada kuuse nr 86 kohalt

86	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	17	5,4	III	latv saare (85) võras
87	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	35	7,6	III	
88	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	39	6	III	
89	harilik toomingas <i>Padus padus</i>	üksikpuu	18	7,2	IV	4-haruline, viltune - peaaegu pikali
90	harilik jalakas <i>Ulmus glabra</i>	üksikpuu	35	7,6	II	
91	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	33	8	II	
92	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	26	6,6	III	
93	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	36	4	III	
94	kuldkask <i>Betula x aurata</i>	üksikpuu	36	7,6	III	tüvevigastus, elujõuline
95	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	32	9	III	
96	ha harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	77	14	II	künka otsas, alumised oksad laasunud
97	harilik sirel <i>Syringa vulgaris</i>	hekk			III	lisaks läikiva tuhkpuu põõsad, ebaühtlane vabakujuiline hekk - korrastada!
98	harilik elupuu <i>Thuja occidentalis</i>	hekk			III	~8 isendit, vabakujuiline, ebaühtlane
99	näärelehine kibuvits <i>Rosa spinosissima</i>	hekk			III	vabakujuiline
100	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	23	7,6	III	
101	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	42	10	III	2 haruline
102	harilik sirel <i>Syringa vulgaris</i>	põõsad			IV	erinevatest liikidest hooldamata hekk (lisaks ploomipuu, mage sõstar, toomingas, ebajasmiin, kuslapuu, kukerpuu) - korrastada!
103	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	82	13	III	tüvelõhe, bakternõre, teha hoolduslõikus
104	harilik sirel (<i>Syringa vulgaris</i>), väike mandlipuu (<i>Prunus tenella</i>), harilik eleuterokokk	põõsad			II	lillepeenar koos üksikute noorte põõsastega

	(<i>Eleutherococcus senticosus</i>)					
105	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	16		III	
106	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	29		III	
107	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	21		III	lisaks vaher (16, III) ja järelkasvud
108	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	20	7	III	
109	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	21	6	III	
110	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	21	6	III	
111	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	48	8	II	
112	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	15	6	IV	
113	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	20	6	IV	viltu vajunud
114	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	76	12	II	
115	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	31	6	IV	
116	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	31	6	V	saarevähi kahjustusega - raie
117	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu			III	2+3 puud - lisaks noored järelkasvud
118	harilik toomingas <i>Padus padus</i>	üksikpuu	15	9	IV	3 haru, mõned järelkasvud
119	harilik robiinia <i>Robinia pseudoacacia</i>	üksikpuu	14	6	II	kaldus tüvega
120	harilik robiinia <i>Robinia pseudoacacia</i>	üksikpuu	14	8	II	põõsasjas, kõrval lõhnav vaarikas, tellmanni kuslapuu
121	harilik jalakas <i>Ulmus glabra</i>	üksikpuu	92	16	IV	jalakapässiku kahjustus võras, murdumisohtlik, 1 võra eemaldatud
122	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	121	11	II	Ü=382 cm, ladvas kuivad oksad, tüvevigastus, teha hoolduslõikus, 1 võra eemaldatud
123	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	150	8	IV	Ü=487 cm, suure õõnsusega - alles e võra (kaldu)
124	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	72	12	II	puud 89-94 kasvavad tihedas grupis

125	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	58	12	III	kõvera tüvega, rohkelt laasunud oksid
126	harilik hobukastan <i>Aesculus hippocastanum</i>	üksikpuu	77	12	III	tüvemädanik, laasunud oksad
127	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	62	10	II	puude 126, 127 all isetekkeline pink
128	harilik hobukastan <i>Aesculus hippocastanum</i>	üksikpuu	55		III	madal võra, tüvemädanik
129	hall ebatsuuga <i>Pseudotsuga menziesii</i> <i>var. caesia</i>	üksikpuu	16	6,6	IV	võra hõrenenud, hobukastani nr 128 sisse kasvanud, puu raiuda
130	hall ebatsuuga <i>Pseudotsuga menziesii</i> <i>var. caesia</i>	üksikpuu	23	7	IV	võra hõrenenud
131	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	41	12	II	
132	harilik elupuu <i>Thuja occidentalis</i>	hekk			III	9 puud grupis, kõrgus kuni 1m
133	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	41	8	IV	tüvevigastus, kõver
134	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	40	11	II	
135	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	60	10	III	kuivad oksad võras
136	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	33	10	IV	kuivad oksad võras - lubatud raie
137	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	39	11	IV	kuivad oksad võras - lubatud raie
138	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	53	12	II	
139	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	23	8	III	künkjal kasvav puude grupp 139-150
140	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	23	7	III	
141	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	25	10	III	
142	harilik toomingas <i>Padus padus</i>	üksikpuu	28	8	III	
143	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	35	10	III	
144	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	33	10	III	
145	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	28	6	III	
146	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	37	8	III	

147	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	40	8	III	4 haruline
148	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	32	6	III	
149	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	33	6	III	
150	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	42	10	III	
151	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	53	11	III	võra allosas kuivad oksad
152	hall ebatsuuga <i>Pseudotsuga menziesii</i> <i>var. caesia</i>	üksikpuu	20	8	III	võra hõrenenud
153	hall ebatsuuga <i>Pseudotsuga menziesii</i> <i>var. caesia</i>	üksikpuu	32	10	III	võra hõrenenud
154	hall ebatsuuga <i>Pseudotsuga menziesii</i> <i>var. caesia</i>	üksikpuu	27	9	III	võra hõrenenud
155	hall ebatsuuga <i>Pseudotsuga menziesii</i> <i>var. caesia</i>	üksikpuu	38	10	III	võra hõrenenud
156	harilik toomingas <i>Padus padus</i>	üksikpuu	30	6	IV	viltu vajunud
157	kuldkask <i>Betula x aurata</i>	üksikpuu	22	7	II	
158	kuldkask <i>Betula x aurata</i>	üksikpuu	23	7	II	
159	kuldkask <i>Betula x aurata</i>	üksikpuu	22	7	II	
160	harilik sarapuu <i>Corylus avellana</i>	põõsad		5	III	
161	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	36	8	II	
162	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	35	8	II	
163	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	21	7	II	
164	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	22	7	II	
165	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	20	7	II	
166	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	20	6	II	
167	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	28	5	II	
168	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	26	7	II	
169	harilik tamm	üksikpuu	15	5	II	

	<i>Quercus robur</i>					
170	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	27	4	II	
171	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	23	6	II	
172	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	18	4	II	
173	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	25	8	II	
174	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	18	6	II	
175	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	20	6	II	
176	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	33	6	IV	kuivad oksad võras - raie
177	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	28	7	IV	kuivad oksad võras - raie
178	kuldkask <i>Betula x aurata</i>	üksikpuu	29	8	III	
179	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	62	8	II	
180	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	57	10	III	kuivad oksad võras
181	kuldkask <i>Betula x aurata</i>	üksikpuu	35	8	III	
182	kuldkask <i>Betula x aurata</i>	üksikpuu	25	7	III	
183	kuldkask <i>Betula x aurata</i>	üksikpuu	27	8	III	
184	kuldkask <i>Betula x aurata</i>	üksikpuu	25	8	III	
185	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	57	10	IV	haruneb maapinnalt, juuremädanik, tekitaja jänesvaabik
186	harilik hobukastan <i>Aesculus hippocastanum</i>	üksikpuu	88	13	III	tüvevigastus, bakternõre, teha hoolduslõikus
187	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	67	8	II	
188	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	33	9	IV	
189	ungari sirel <i>Syringa josikaea</i>	hekk			IV	eriliigiline põõsaste rida ja isetekkelised noored vahtrad - korrastada, noorendus
190	harilik toomingas <i>Padus padus</i>	puude rühm	16-27		IV	lisaks hall lepp
191	harilik elupuu <i>Thuja occidentalis</i>	hekk			III	piirdeaia ääres, üksikud põõsad,

						kõrgus 1-5 m, kohati räsitud
192	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	puude rühm	41	10	II	lisaks saar (32, IV)
193	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	võsa			IV	iseteckeline puuderühm, ehitise jalamil
194	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	55	9	III	kuivad oksad võras
195	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	33	9	III	
196	harilik elupuu <i>Thuja occidentalis</i>	hekk			III	kõrval siberi kontpuu põõsas
197	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	50	10	III	
198	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	51	8	III	hõreda võraga
199	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	86	10	IV	kahjustatud
200	harilik hobukastan <i>Aesculus hippocastanum</i>	üksikpuu	22; 22	10	III	haruneb 0,5 m kõrguselt kaheks
201	raagremmelgas <i>Salix caprea</i>	üksikpuu	32; 32	10	V	2-haruline, lõhenemas - raie
202	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	16	4	III	üksikud noored puud, lisaks mõni pärn
203	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	17	4	III	
204	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	22	5	III	
205	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	22	5	III	
206	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	42; 53	12	IV	haruneb 1 m kõrguselt, kuivad oksad võras - raie
207	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	28	7	III	
208	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	30	7	III	
209	arukask <i>Betula pendula</i>	üksikpuu	15	7	III	
210	arukask <i>Betula pendula</i>	üksikpuu	17	8	III	
211	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	24	10	III	
212	harilik haab <i>Populus tremula</i>	üksikpuu	22	8	III	
213	harilik ebatsuuga <i>Pseudotsuga menziesii</i>	üksikpuu	34	8	III	

214	harilik haab <i>Populus tremula</i>	üksikpuu	26	10	III	
215	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	24	8	III	
216	harilik hobukastan <i>Aesculus hippocastanum</i>	üksikpuu	26	7	II	
217	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	23	8	III	
218	harilik haab <i>Populus tremula</i>	üksikpuu	21	7	III	
219	harilik haab <i>Populus tremula</i>	üksikpuu	20	7	III	
220	harilik jalakas <i>Ulmus glabra</i>	üksikpuu	23	8	III	
221	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	48	11	II	
222	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	19	7	IV	noorpuu
223	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	51; 72	11	III	2 kokkukasvanud tüve, õõnsus, teha hoolduslõikus (võra vähendamine), all võsa
224	arukask <i>Betula pendula</i>	üksikpuu	52	13	I	
225	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	25	7	III	vahel pihlakas
226	arukask <i>Betula pendula</i>	üksikpuu	43	7	III	
227	karjala kask <i>Betula pendula</i> var. <i>carelica</i>	üksikpuu	36	7	II	Ü=110 cm, H=18 m, haruneb 2 m kõrguselt kaheks, murdunud oksad, kaldus
228	arukask <i>Betula pendula</i>	üksikpuu	26	6	II	
229	arukask <i>Betula pendula</i>	üksikpuu	28	8	II	
230	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	28	9	II	
231	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	20	7	II	
232	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	23	7	II	
233	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	22	7	II	
234	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	36	11	II	künka veerel, künkal sirel 235
235	harilik sirel <i>Syringa vulgaris</i>	põõsad			IV	künka peal, korrastada

236	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	42	10	II	hõre üksikpuudega pargipuistu, alusmets puudub, osaliselt niidetav
237	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	24	8	III	
238	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	23	7	III	
239	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	26	10	II	
240	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	25	9,5	II	
241	arukask <i>Betula pendula</i>	üksikpuu	13	5	II	noor kask
242	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	77	17	I	
243	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	68	16	I	
244	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	71	16	I	võra juures 1m noor kuusk
245	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	19	12	II	
246	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	puude rühm	24 & 20	20, 14	II	2 puud
247	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	puude rühm	15 & 13	8, 7	II	2 puud
248	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	üksikpuu	54	12	IV	lõhe harude vahel, teha hoolduslõikus
249	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	58	8	III	
250	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	80	19	I	
251	harilik haab <i>Populus tremula</i>	üksikpuu	22	8	III	
252	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	50	15	II	
253	hall ebatsuuga <i>Pseudotsuga menziesii</i> var. <i>caesia</i>	puude rühm	30	13	II	lisaks ebatsuuga (20, V), kuivamas - raie
254	saar, kuusk, tamm, jalakas, vaher, raagremmelgas	kõnnitee ja piirdeaia vaheline puistuosa			III	hõre üksikpuudega pargipuistu, alusmetsas sarapuu, pihlenelas, siberi kontpuu, pihlakas
255	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	68	18	I	
256	euroopa nulg <i>Abies alba</i>	üksikpuu	70	13	I	Ü= 221 cm, H=31 m, võra Ø12 m
257	harilik pärn	üksikpuu	99	15	I	Ü=309 cm, H=35 m

	<i>Tilia cordata</i>					
258	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	puude rühm	24	7	III	kaks puud
259	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	73	17	I	üksikud kuivad oksad võras
260	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	92	19	I	
261	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	66	18	I	
262	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	66	18	I	
263	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	91	23	I	
264	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	61; 61		II	2-haruline, paigaldada tugivööd
265	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	66	16	I	
266	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	71; 71	18	II	2-haruline, paigaldada tugivööd
267	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	puude rühm	60...80	14-20	I	8 puud
268	siberi nulg <i>Abies sibirica</i>	üksikpuu	48	8	II	Ü=149 cm, H=29 m, võra keskosa laasunud
269	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	76	15	I	
270	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	91	17	I	
271	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	76	14	I	
272	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	76	15	I	
273	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	80	16	I	
274	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	69	14	I	
275	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	80	15	III	tüveõõnsus
276	vaher, tamm, pärn, kuusk	kõnnitee ja piirdeaia vaheline puistuosa			III	hõre üksikpuudega pargipuistu, valdavalt niidetav, II rindes üksikud pihlakad, vahtrad, raagremmelgad
277	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	90	17	I	H=33 m
278	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	puude rühm	50 & 80 & 85	12, 16, 16	I	3 puud reas
279	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	61	14	II	

280	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	85	20	I	H=28 m, ühekülgse võraga
281	höberemmelgas <i>Salix alba</i>	puude rühm	max 45	9, 10, 10	III	3 puud, kuivad oksad võras
282	hariliku kukerpuu punaselehine vorm <i>Berberis vulgaris 'Atropurpurea'</i>	põõsas		5	III	
283	siberi seedermand <i>Pinus cembra</i>	puude rühm	max 14	4, 5, 5, 6	III	4 puud, alt laasunud ja hõreda võraga
284	sanglepp <i>Alnus glutinosa</i>	üksikpuu	51	10	II	kõrval hariliku elupuu põõsas, kahjustatud (IV), korrastada või asendada
285	sanglepp <i>Alnus glutinosa</i>	üksikpuu	50; 50	10	II	kaheharuline
286	arukask <i>Betula pendula</i>	üksikpuu	51	10	I	H=25 m
287	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	31	6,6	II	
288	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	puude rühm	40 & 40	10, 10	V	kuivamas, raie
289	harilik jalakas <i>Ulmus glabra</i>	üksikpuu	51	8	IV	latv murdunud
290	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	20	8	II	
291	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	91	13	II	latv murdunud
292	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	33	6	III	
293	aed-õunapuu <i>Malus domestica</i>	puude rühm		8, 8, 8, 8	III	3 puud, pargipaviljoni ümbritsevad vilja- ja marjapuud, lisaks ebajasmiooni põõsad
294	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	puude rühm	60	10	III	3 puud
295	raagremmelgas, sookask, kuusk, saar	puude rühm			III	üksikpuud, keskealised
296	siberi seedermand <i>Pinus cembra</i>	üksikpuu	16	4,4	II	
297	harilik kikkapuu <i>Euonymus europaeus</i>	põõsas		3	III	
298	harilik mänd <i>Pinus sylvestris</i>	üksikpuu	28	7	II	
299	saar, sookask, kuusk, raagremmelgas, vaher, palsamipappel	puude rühm			III	hõre üksikpuudega pargipuistu (piirdeaias)
300	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	71	12	III	ladvas kuivad oksad

301	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	30	8	III	
302	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	25		III	
303	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	puude rühm	24 & 37		IV	2 puud
304	höberemmelgas <i>Salix alba</i>	üksikpuu	60	15	III	tüvevigastus ja - mädanik
305	höberemmelgas <i>Salix alba</i>	üksikpuu	35; 35	12	II	haruneb 0,5 m kõrguselt kaheks
306	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	80	16	I	H=22 m
307	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	70	14	I	H=26 m
308	raagremmelgas <i>Salix caprea</i>	üksikpuu	56	10	IV	allpool võras kuivanud oksad
309	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	puude rühm	20...60		IV	üksikud kuivanud okstega puud, väljaspool aeda
310	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	39	8	III	
311	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	111	14	III	
312	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	45	10	III	
313	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	26	8	II	
314	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	60	14	IV	juurekaelamädanik, tekitaja jänesvaabik - raie
315	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	63	10	III	kuivad oksad võras, tüvelõhed
316	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	puude rühm	22...65		IV	kraavi servas kasvavad üksikpuud, võras kuivad oksad, lisaks mõni tamm ja vaher
317	kuusk, saar, tamm	Koondise tn ja pargitee vaheline puistuosa			III	loodusliku tekkega, kohati tiheda alusmetsaga (toomingas, pihlakas) pargipuistu, risustunud ja võsastunud, pargitee servast niidetav; lamav puistu koristada ja teha valikuline võsaraie
318	saar, kuusk, tamm, kask	pargiteede ja piirdeai vaheline puistuosa			III	kunagi avatud, nüüd võsastunud pargipuistu, alusmetsas

						raagremmelgas, toomingas, pihlenelas; teha valikuline võsaraie, avada vaated puudele nr 323 ja 324
319	harilik valgepöök <i>Carpinus betulus</i>	üksikpuu	max \ddot{U} =90 cm	8	I	
320	harilik valgepöök <i>Carpinus betulus</i>	üksikpuu	max \ddot{U} =90 cm	9	I	
321	harilik valgepöök <i>Carpinus betulus</i>	puude rühm		12	I	2 puud, max H=14,5 m
322	harilik valgepöök <i>Carpinus betulus</i>	puude rühm	\ddot{U} =73 cm	10	I	2 puud, teine kaheharuline, \ddot{U} =63 ja 73 cm
323	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	puude rühm	max 80		I	5 puud, lisaks 3 noort nulgu
324	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	puude rühm	max 60		II	8 puud, ilmselt pargiteed ääristanud alleest, põhjapoolsem kaheharuline, lõhenemise oht (III), paigaldada tugivööd
325	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	75	10	II	
326	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	70	10	II	
327	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	105	15	I	
328	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	90	11	I	
329	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	90	12	II	
330	saar, kuusk, vaher, haab, sanglepp	pargiteest põhja poole jääv puistuosa			III	looduslik, tiheda alusmetsaga (toomingas, paju, sarapuu) ja kohati liigniiske ala
331	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	puude rühm	max 90		II	7 alleepuud, teha osalist võsaraiet, avada vaated puudele
332	kuusk, pärn, saar, vaher, raagremmelgas, sanglepp	pargitee ja piirdeaia vaheline puistuosa			III	loodusliku ilmega, kohati tiheda alusmetsaga (toomingas, sarapuu, vaher, kontpuu) ala
333	harilik valgepöök <i>Carpinus betulus</i>	puude rühm	10 & 14	7, 7	II	2 noort puud
334	harilik valgepöök <i>Carpinus betulus</i>	puude rühm	9	6, 10	II	2 noort puud, teine kaheharuline (8, 9),

						ühe haru latv murdunud
335	harilik haab <i>Populus tremula</i>	puude rühm	38	9	IV	lisaks kuusk (40, V, ladvata)
336	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	65	8	IV	sauresurma kahjustus
337	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	86	16	I	
338	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	125	24	I	Ü=400 cm, H=26 m
339	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	60	14	I	
340	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	85	16	I	
341	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	puude rühm	75	9, 9	III	2 puud
342	saar, vaher, kuusk, kask, jalakas	kirdepoolse piirdeaia ja kinnistu piiri vaheline puistuosa			III	looduslik puistu, alusmetsas toomingas, sarapuu
343	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	28; 46	12	III	haruneb 1 m kõrguselt kaheks
344	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	70	9	II	
344	harilik saar <i>Fraxinus excelsior</i>	üksikpuu	60	9	IV	tüvemädanikuga
345	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	95	22	I	
346	jalakas, kuusk, vaher	pargitee ja kinnistu piiri vaheline puistu			III	tihe puistu, alusmetsas üksikud sarapuud ja toomingad
347	harilik vaher <i>Acer platanoides</i>	puude rühm	60 & 54		II	2 puud
348	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	60	10	IV	kuivanud ladvaga
349	harilik valgepöök <i>Carpinus betulus</i>	puude rühm	max 22		I	3 puud, enamus mitmeharulised, max H=12 m
350	harilik kuusk <i>Picea abies</i>	üksikpuu	65	11	IV	hõreda võraga
351	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	üksikpuu	80	12	I	
352	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	85	10	I	
353	harilik tamm	puude	max 70	10	I	3 puud reas

	<i>Quercus robur</i>	rühm				
354	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	puude rühm	max 70	9	I	6 puud, neist üks kaheharuline, paigaldada tugivöö
355	palsamnulg <i>Abies balsamea</i>	puude rühm	18 & 19 & 19	8	III	3 puud, hõreda võraga
356	hõberemmelgas <i>Salix alba</i>	üksikpuu	24		III	väike võra, kuivad oksad
357	kuusk, pärn, jalakas, saar, sanglepp	kirdepoolse piirdeaia ja pargitee vaheline puistu			III	loodusliku ilmega, kohati tiheda alusmetsaga (toomingas, sarapuu) ala
358	hõberemmelgas <i>Salix alba</i>	puude rühm	30...60		III	7 tüve, kinnistu piiril
359	harilik pärn <i>Tilia cordata</i>	üksikpuu	70	14	IV	tüveõõnsus, kaldus
360	saar, haab, jalakas, kuusk, sanglepp, pärn	kagupoolne puistuosa			III	looduslik puistu, kohati liigniiske, alusmetsas toomingas, hall lepp, sarapuu, raagremmelgas, vaher
361	harilik tamm <i>Quercus robur</i>	puude rühm	50 & 65	12	II	2 puud

TABEL 2. Puittaimede liikide nimekiri (väljavõte autoritööst „Puittaimede haljastuslik hindamine“, 2016, Tabel 2)

Jrk nr	Eestikeelne nimetus	Teaduslik nimetus	Kodumaisus
1	aroonia, must	<i>Aronia × prunifolia</i>	
2	ebajasmiin, harilik	<i>Philadelphus coronarius</i>	
3	ebatsuuga, hall	<i>Pseudotsuga menziesii var. caesia</i>	
4	eleoterokokk, harilik	<i>Eleutherococcus senticosus</i>	
5	elupuu, harilik	<i>Thuja occidentalis</i>	
6	forsüütia	<i>Forsythia sp.</i>	
7	haab, harilik	<i>Populus tremula</i>	+
8	hobukastan, harilik	<i>Aesculus hippocastanum</i>	
9	jalakas, harilik	<i>Ulmus glabra</i>	+
10	karusmari, aed-	<i>Ribes uva-crispa</i>	
11	kask, aru-	<i>Betula pendula</i>	+
12	kask, karjala	<i>Betula pendula var. carelica</i>	+
13	kask, kuld-	<i>Betula × aurata</i>	+
14	kask, soo-	<i>Betula pubescens</i>	+
15	kibuvits, kurdlehine 'Robusta'	<i>Rosa rugosa 'Robusta'</i>	
16	kibuvits, kutsik-	<i>Rosa subcanina</i>	+
17	kibuvits, mets-	<i>Rosa majalis</i>	+
18	kibuvits, näärelehine	<i>Rosa spinosissima</i>	
19	kikkapuu, harilik	<i>Euonymus europaea</i>	+
20	kontpuu, siberi	<i>Cornus alba</i>	
21	kontpuu, võsund-	<i>Cornus sericea</i>	
22	kukerpuu, harilik	<i>Berberis vulgaris</i>	+
23	kukerpuu, harilik 'Atropurpurea'	<i>Berberis vulgaris 'Atropurpurea'</i>	
24	kuslapuu, harilik	<i>Lonicera xylosteum</i>	+
25	kuslapuu, sinine	<i>Lonicera caerulea</i>	+
26	kuslapuu, tellmanni	<i>Lonicera × tellmanniana</i>	
27	kuusk, harilik	<i>Picea abies</i>	+
28	kuusk, harilik (ussikuusk)	<i>Picea abies f. virgata</i>	+
29	kuusk, kanada	<i>Picea glauca</i>	
30	kuusk, serbia	<i>Picea omorica</i>	
31	künnapuu	<i>Ulmus laevis</i>	+
32	lepp, hall	<i>Alnus incana</i>	+
33	lepp, sang-	<i>Alnus glutinosa</i>	+
34	lodjapuu, harilik	<i>Viburnum opulus</i>	+
35	mandlipuu, väike	<i>Prunus tenella</i>	

36	metsviinapuu, harilik	<i>Parthenocissus quinquefolia</i>	
37	mänd, harilik	<i>Pinus sylvestris</i>	+
38	nulg, euroopa	<i>Abies alba</i>	
39	nulg, palsam-	<i>Abies balsamea</i>	
40	nulg, siberi	<i>Abies sibirica</i>	
41	nulg, vänd-	<i>Abies × phanerolepis</i>	
42	paju, kahevärvine	<i>Salix phylicifolia</i>	+
43	paju, mustjas	<i>Salix myrsinifolia</i>	+
44	pappel, palsam-	<i>Populus balsamifera</i>	
45	pihlakas, harilik	<i>Sorbus aucuparia</i>	+
46	pihlenelas, harilik	<i>Sorbaria sorbifolia</i>	
47	ploomipuu, harilik	<i>Prunus × domestica</i>	
48	põisenelas, lodjap-	<i>Physocarpus opulifolius</i>	
49	pärn, harilik	<i>Tilia cordata</i>	+
50	remmelgas, hõbe-	<i>Salix alba</i>	+
51	remmelgas, raag-	<i>Salix caprea</i>	+
52	remmelgas, rabe	<i>Salix fragilis</i>	+
53	saar, harilik	<i>Fraxinus excelsior</i>	+
54	sarapuu, harilik	<i>Corylus avellana</i>	+
55	seedermänd, siberi	<i>Pinus cembra</i>	
56	sirel, harilik	<i>Syringa vulgaris</i>	
57	sirel, ungari	<i>Syringa josikaea</i>	
58	sõstar, mage	<i>Ribes alpinum</i>	+
59	tamm, harilik	<i>Quercus robur</i>	+
60	toomingas, harilik	<i>Padus padus</i>	+
61	vaarikas, lõhnav	<i>Rubus odoratus</i>	
62	vaher, harilik	<i>Acer platanoides</i>	+
63	valgepöök, harilik	<i>Carpinus betulus</i>	
64	õunapuu, aed-	<i>Malus domestica</i>	

TABEL 3. Raie- ja hooldusmahud esiväljakul

I etapi raietööd	II etapi raietööd	Hoolduslõikused
6, 7, 54, 65, 73, 89, 113-116, 121, 123	3, 12, 14, 16, 17, 18, 26, 27, 30, 33, 34, 36, 37, 39, 41, 42, 46, 51, 53, 55, 71, 72, 106-109, 112,	1, 2, 4, 5, 8-11, 13, 19, 20, 28, 56, 59, 85, 94, 96, 97, 98, 10-104, 118, 122
12 puud	27 puud	24 puud

TABEL 4. Raie- ja hooldusmahud tagaväljakul ning metsapargis

I etapi raietööd	II etapi raietööd	Hoolduslõikused
129, 133, 156, 176, 177, 185, 190, 192 (Sa), 193, 199, 200, 206, 248, 253 (Ts V), 283, 284, 288, 289, 303	145, 148, 179, 180, 212, 218, 219, 237, 238, 241, 244 (noor Ku), 247, 251, 258, 254 (lähtuda raieplaanist 8.1.), 276 (lähtuda raieplaanist 8.1.), 293 (1 puu vastavalt 8.1.), 295 (lähtuda raieplaanist 8.1.), 299 (vastavalt 8.1.)	124-128, 130, 135-137, 139-144, 146, 147, 149-155, 157-159, 161-163, 167, 168, 171, 172, 178, 181-184, 186, 188, 189, 194, 195, 200, 202, 207-211, 213-215, 223, 226, 227, 235, 259-263, 264, 265, 266, 267, 268, 269-275, 277-281, 291, 300, 301, 304, 305, 308
19 puud	15 puud + ~ 35	85 puud

TABEL 5. Raie- ja hooldusmahud põhjasuunalises metsapargis

I etapi raietööd	II etapi raietööd	Hoolduslõikused
314, 316 (lähtuda raieplaanist 8.1.), 317 (lähtuda raieplaanist 8.1.), 318 (lähtuda raieplaanist 8.1.), 335 (lähtuda raieplaanist 8.1.), 336,	309 (lähtuda raieplaanist 8.1.), 330 (lähtuda raieplaanist 8.1.), 332 (lähtuda raieplaanist 8.1.),	310-313, 315, 319-329, 331, 333, 334, 337-341
Lähtuda raieplaanist 8.1.	Lähtuda raieplaanist 8.1.	Lähtuda raieplaanist 8.1.

TABEL 6. Raie- ja hooldusmahud kirdesuunalises metsapargis (sanitaarraie hinnatakse kohapeal, kujundusraie teostamisel lähtutakse aasade kujundamisest ning teedevõrgustiku loomisest, säilitada väga väärtuslik ja väärtuslikud puud)

I etapi raietööd	II etapi raietööd	Hoolduslõikused
342 (lähtuda raieplaanist 8.1.), 344, 350, 359	346 (lähtuda raieplaanist 8.1.), 357 (lähtuda raieplaanist 8.1.), 360 (lähtuda raieplaanist 8.1.)	343, 344, 345, 347-349, 351-356, 358, 361
Lähtuda raieplaanist 8.1.	Lähtuda raieplaanist 8.1.	Lähtuda raieplaanist 8.1.

* Puude numbrid on tabelis käsitletud puittaimestiku haljastusliku hinnangu Lisa 2, joonis 2 ning restaureerimisprojekti raieplaani Lisa 8.1. alusel.

TABEL 7. Kasutatud taimmaterjal uusistutuste puhul

Nr	Nimi eesti keeles	Nimi ladina keeles	Kogus /tk
<u>UUSISTUTUSED</u>			
<u>PEAHOONE ESINE</u>			
1	Harilik ebajasmiin	<i>Philadelphus coronarius</i>	3
2	Harilik saar	<i>Fraxinus excelsior</i>	2
3	Harilik sirel	<i>Syringa vulgaris</i>	2
4	Läiklehine pärn	<i>Tilia x euchlora</i>	1
5	Näärelehine kibuvits	<i>Rosa spinosissima</i>	4
6	Ungari sirel	<i>Syringa josikaea</i>	2
<u>PEAHOONE TAGUNE JA TIIGIÜMBRUSE METSAPARK</u>			
7	Harilik ebajasmiin	<i>Philadelphus coronarius</i>	25
8	Harilik kalmus Variegatus	<i>Acorus calamus „Variegatus“</i>	18
9	Harilik sirel	<i>Syringa vulgaris</i>	18
10	Harilik kuusk	<i>Picea abies</i>	1
11	Harilik pihlakas	<i>Sorbus aucuparia</i>	3
12	Harilik toomingas	<i>Padus padus</i>	2
13	Harilik vaher	<i>Acer platanoides</i>	2
14	Hõberemmelgas	<i>Salix alba</i>	2

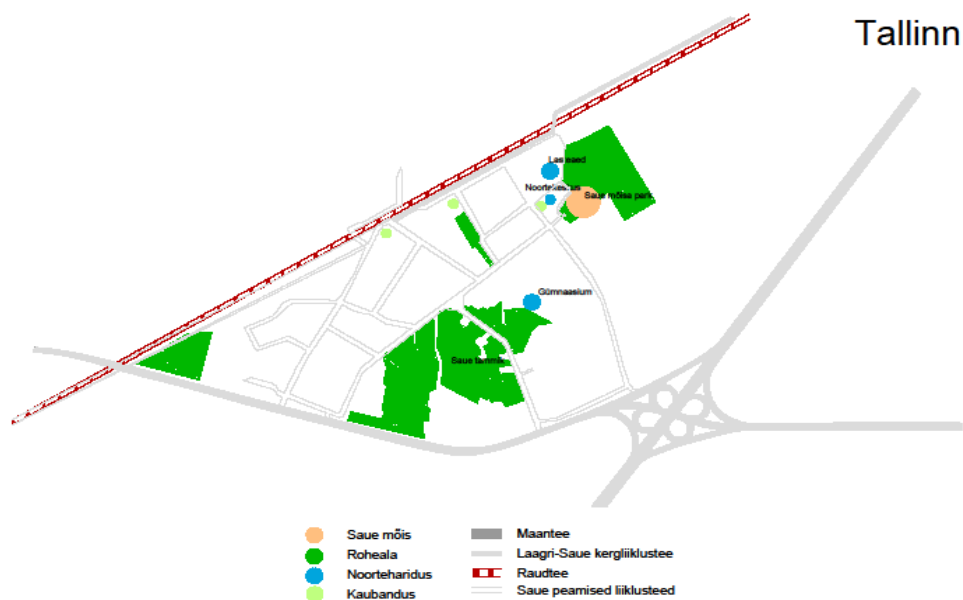
15	Jaapani enelas	<i>Spiraea nipponica</i>	15
16	Kollane võhumõök (tiigi kaldale)	<i>Iris pseudacorus</i>	32
17	Kuldkaask	<i>Betula x aurata</i>	3
18	Metskibuvits	<i>Rosa majalis</i>	7
19	Nipponi enelas	<i>Spiraea nipponica</i>	15
20	Päideroog (tiigi kaldale)	<i>Phalaris</i>	65
21	Ungari sirel	<i>Syringa josikaea</i>	5
22	Võsund kontpuu	<i>Cornus stolonifera</i>	11
23	Värd-forsüütia	<i>Forsythia x intermedia</i>	17
<u>METSAPARK PÕHJA SUUNAL (FUNKTSIONAALNE TSOON)</u>			
24	Arukask	<i>Philadelphus coronarius</i>	3
25	Harilik ebajasmiin	<i>Philadelphus coronarius</i>	6
26	Harilik kuusk	<i>Picea abies</i>	6
27	Harilik saar	<i>Fraxinus excelsior</i>	12
28	Harilik vaher	<i>Acer platanoides</i>	13
29	Hõbehaab	<i>Populus alba</i>	3
30	Ginnala vaher	<i>Acer ginnala</i>	3
31	Läiklehine pärn	<i>Tilia x euchlora</i>	7
32	Serbia kuuse kääbusvorm	<i>Picea omorika 'Nana'</i>	5
33	Serbia kuusk	<i>Picea omorika</i>	6
34	Ungari sirel	<i>Syringa josikaea</i>	4
35	Võsund kontpuu	<i>Cornus stolonifera</i>	5
<u>ESIVÄLJAKU PEENAR</u>			
36	Aedkohhia	<i>Kochia trichophylla</i>	16
37	Akakapsas, roomav 'Sugar Plum'	<i>Ajuga reptans 'Sugar Plum'</i>	54
38	Aruhein	<i>Festuca gautieri</i>	28
39	Helmikpööris 'Petite Marble Burgundy'	<i>Heuchera 'Petite Marble Burgundy'</i>	40
40	Hosta 'Hydon Sunset'	<i>Hosta 'Hydon Sunset'</i>	80
41	Iminõges, tapeline 'Pink Chablis'	<i>Lamiastrum maculatum 'Pink Chablis'</i>	60
42	Jumalate lill 'Aphodite'	<i>Dodecatheon hybride 'Aphrodite'</i>	20

Lisa 4. Skeemid

Lisa 4.1. Asukohajoonis

Allikas: Autori joonis (alusena kasutatud Maa-ameti kaardirakenduse kaarti 05.2016)

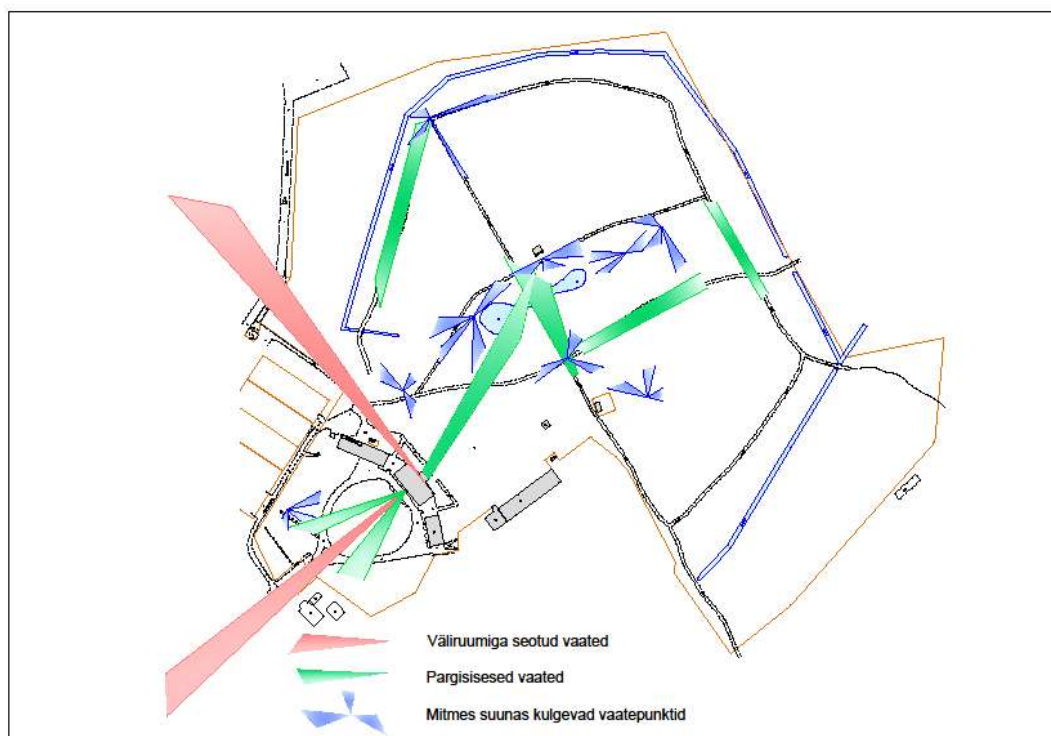
Lisa 4.2. Asukoht infrastruktuuris

Allikas: Autori joonis

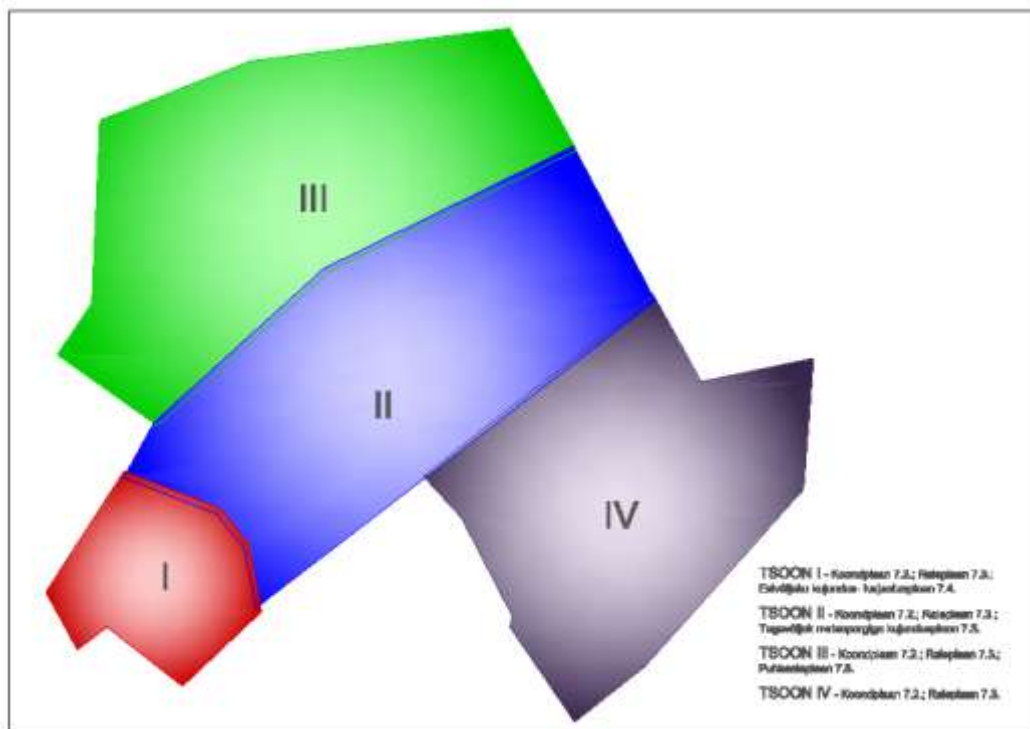
Lisa 4.3. Olemasolevad lähimad mõisad

Allikas: Autori joonis (alusena kasutatud Maa-ameti kaardirakenduse kaarti 05.2016)

Lisa 4.4. Olemasolevad vaated

Allikas: Autori joonis (alusena kasutatud 2015 koostatud topograafilist maa-ala plaani)

Lisa 4.5. Tsoneerimine (2016)

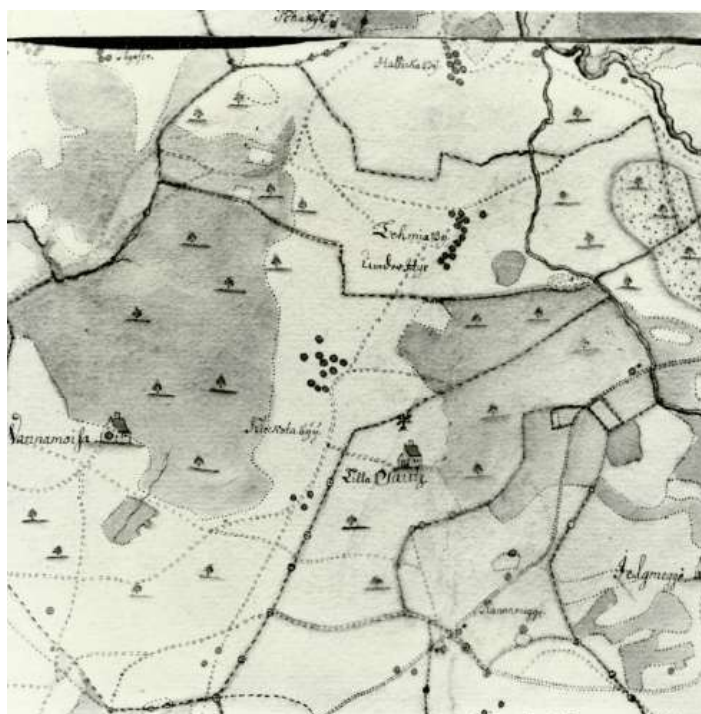
Allikas: Autori joonis (Alusena kasutatud maa-ameti kaardiserveri 2016. a ortofotot, 03.2016)

Lisa 5. Ajaloolised materjalid

Lisa 5.1. Plaan - Lilla Sautz Byy i Kegel Soehn 1693, koostaja J. Holmberg (kartograaf)

Allikas: ra.ee/kaardid [EAA.1.2.C-II-3](#) leht 1

Lisa 5.2. Mõisamaade plaan 17. sajandi lõpust

Allikas: Saue mõisa ajalooline õiend ERA.T-76.1.11254 leht 52

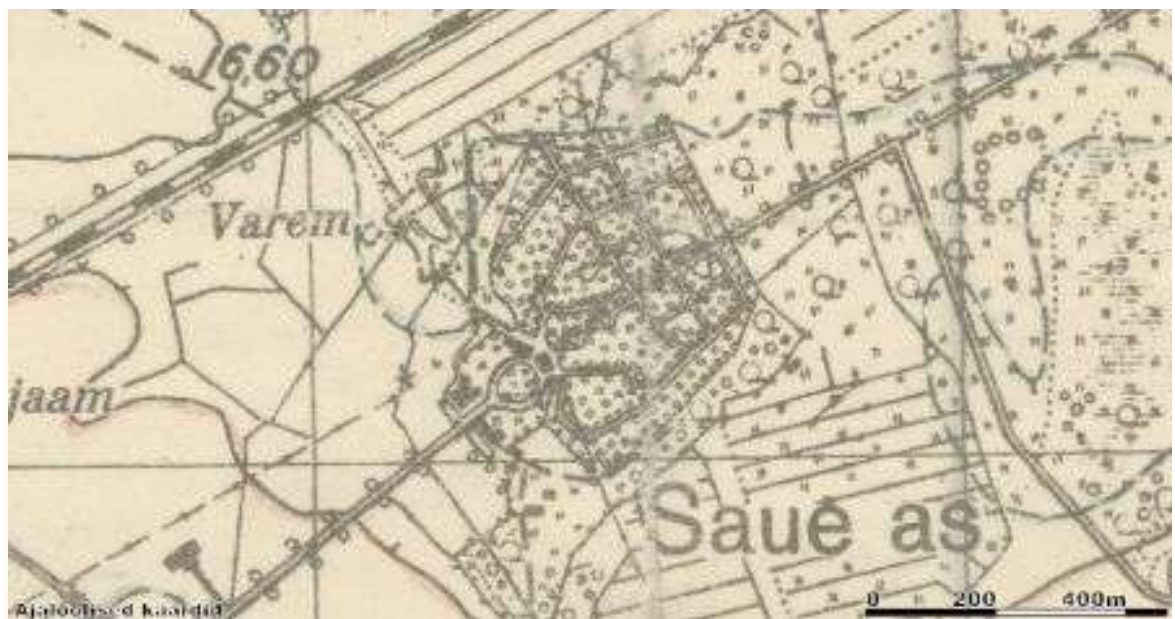
Lisa 5.3. Ajalooline plaan - Charta öfwer Lilla Sautz och Rahola Byar 1696

Allikas: ra.ee/kaardid [EAA.1.2.C-II-9](#) leht 1

Lisa 5.4. Schmidt Eestimaa_Rücher Liivimaa aluskaart (XIX saj. ~1800)

Allikas: Maa-ameti kaardirakendus (02.2016)

Lisa 5.5. Saue mõisamaad - Topokaart (1925) M 1:7000

Allikas: Maa-ameti kaardirakendus (02.2016)

Lisa 5.6. Aiamajakene, Saue mõis (Friedrichshof) Keila khk

Allikas: ERM Fk 887:465 (ERMi k/r 633:86 ja ERKAs asuv mõisafotode nimestik)

Lisa 5.7. Lennukooli kursandi A. Heinlaiu aerofoto 13.10.1929

Allikas: EFA.67.0-167450

EAA.5238.1.664.67

Lisa 5.8. Saue mõis 1952, peahoone tagane vaade

Allikas: EAA 5238.1.664.67

EFA.683.0-199576

Lisa 5.9. Pargimajake /paviljon 1965

Allikas: Laane K., EFA

Lisa 5.10. Peahoone tagune vaade ~1950-60

Allikas: HMK_F 3973, HMK_F 3974

Lisa 5.11. Esiväljak 1965

Allikas: Salmre V., SM ERM Fk 2644 16551

Lisa 6. Fotod

Lisa 6.1. Saue mõisa peahoone tagune vaade

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.2. Mõisa valitsejamaja esiväljaku ringilt, kasutatav vanade autode kogumina

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.3. Mõisa ait esiväljakult

Allikas: Autori foto (10.2015)

Lisa 6.4. Mõisa jääkelder, seisab kasutuseta

Allikas: Autori foto (10.2015)

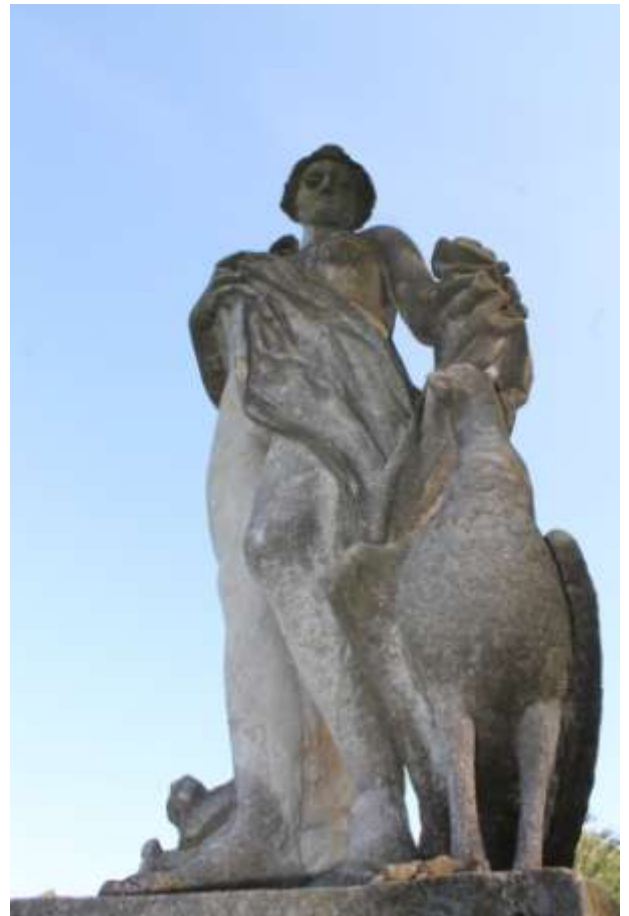
Lisa 6.5. Pargipaviljon tänapäeval, võsastunud ning rüüstatud

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.6. Herakles lõviga esiväljakul

Allikas: Autori foto (10.2015)

Lisa 6.7. Leda luigega tagaväljakul

Allikas: Autori foto (10.2015)

Lisa 6.8. Hoonestus pargialal põhja suunal, endine hobuste karjamaa

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.9. Peasissepääs mõisa territooriumile, väljaku vaadet piiravad nulud

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.10. Tagaväljaku vaade, keskmes Leda luigega

Allikas: Autori foto (10.2015)

Lisa 6.11. Tagaväljaku vaade peahoone terrassilt hantlikujulisele tiigile

Allikas: Autori foto (10.2015)

Lisa 6.12. Oksagraafika hantlikujulise tiigi kaldal ning vaade peahoonele

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.13. Üle hantlikujulise tiigi kulgev raudbetoonist sild

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.14. Looduse rüppe hooldada jäetud kanalid maastikupargis, põhjasuunal

Allikas: Autori foto (03.2016)

Lisa 6.15. Tajutav teedevõrk osaliselt hooldatud maastikupargis, peahoone tagune pargiala

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.16. Maasikuparki kulgev osaliselt säilinud ringtee peahoone taga

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.17. Tagumise metsapargi läbikäigutee sügisel (idasuunal kulgev)

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.18. Tagumise metsapargi läbikäigutee talvel (idasuunal kulgev)

Allikas: Autori foto (03.2016)

Lisa 6.19. Peahoone taguse metsapargi läbikäigutee

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.20. Peahoone tagunemetsapark ja väärikad harilikud tammed

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.21. Vaade metsapargis tammede alleest pargimajani

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.22. Peahoone tagune hooldamata metsapark

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.23. Esiväljaku üksikud väikevormid ja hooldusvõtte puudumisel hääbunud harilik saar

Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.24. „Tarastatud“ mõisa park

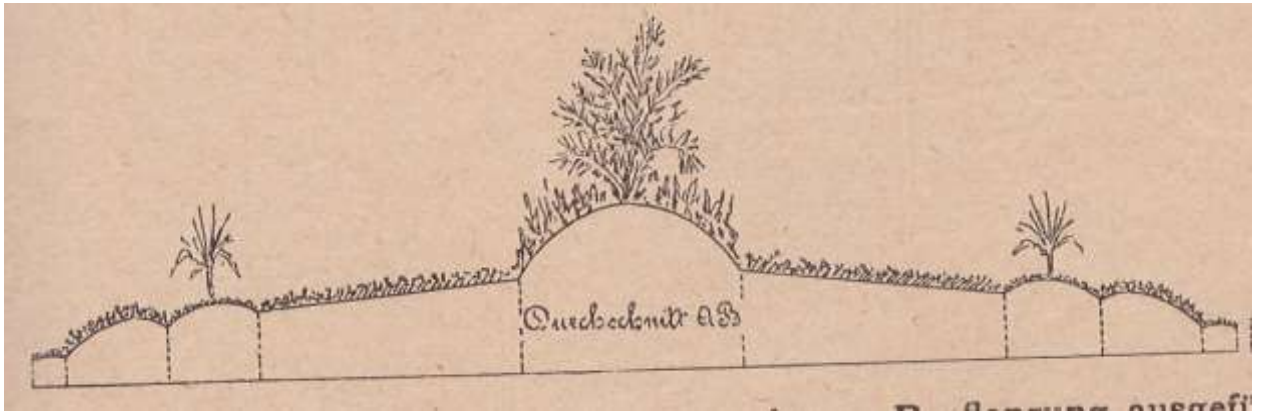
Allikas: Autori foto (09.2015)

Lisa 6.25. Inetu vaade tööstusmaastikule kagusuunal

(E. Kivinurm september 2015)

Lisa 7. Illustratsioonid

Lisa 7.1. Esiväljaku skulptuuri „Herakles“ ümber kujuneva ringikujulise peenra ideemotiiv

Allikas: Entworfen und mit der andedebenen Bepflanzung ausgeführt von C. Ilsemann, Stadt –Gartendirektor in Budapest.

Lisa 7.2. Vanade ja väga vanade hobukaarikute kollektsiooni eksponeerimine valitsejamaja esisel alal loob meenutab ajalugu ning sobib pulmapidude taustaks.

Allikas: Horse Drawn Carrige (Printerest)

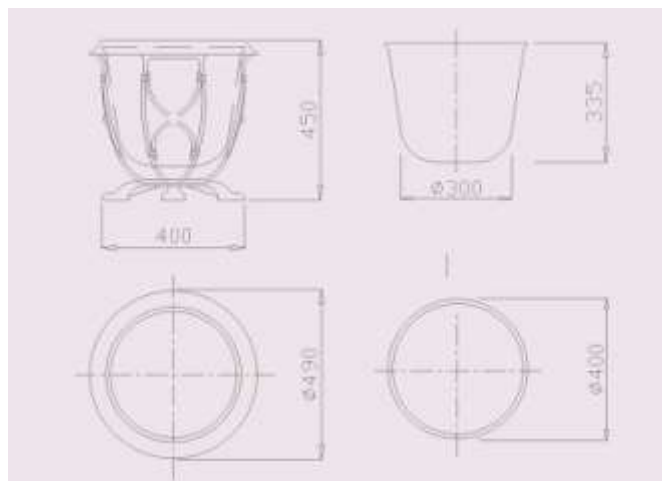
Lisa 7.3. Vanade autode kollektsiooni eksponeerimine valitsejamaja esisel alal loob meeleolukat ajalooõngu.

Allikas: The Last Duesenberg (Printerest)

Lisa 7.4. Esiväljaku pargipink peab olema esinduslik, heledates toonides

Allikas: (Silvento)

Lisa 7.5. Prügiurn esiväljakul võib omada erilisemat, kuid alati esinduslikumat vormi

Allikas: (Silvento)

Lisa 7.6. Esiväljaku ja peahoone tagune postvalgustus peab harmoneerima esindusliku stiiliga

Allikas: (light24 – seeria Moderna)

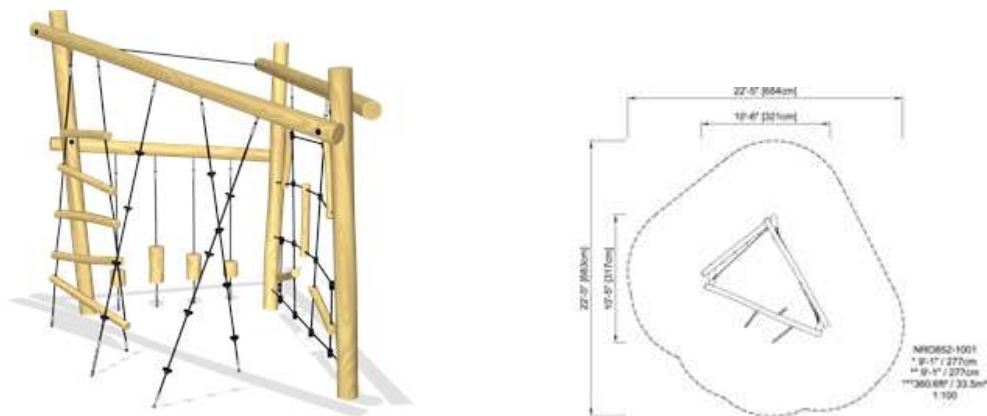
Lisa 7.7. Suunatud valgustus juhib vaateid detailidele ja/või rõhutab teatud momente ning haljastust

Allikas: (<http://blog.lisacoxdesigns.co.uk/inspiration/five-festive-garden-light-trails-around-the-country/>)

Lisa 7.8. Hooajaliste ja eripäraste (nt. pulm) ürituste puhul saab maastikupargis aasadele luua valguseteed

Allikas: (Bruce Munro 'Field of light sculpture' at Waddesdon Manor)

Lisa 7.9. Ronila Parkur mänguväljakule, sobilik vanusele 6+

Allikas: (Kompan NR0852)

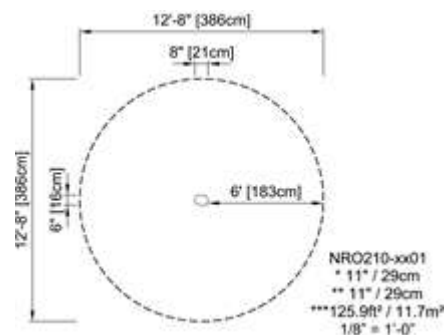
Lisa 7.10. Kiigeraam mänguväljakule, sobilik vanusele 3+

Allikas: (Kompan NR0904)

Lisa 7.11. Kiikuv pargipink metsaparki

Allikas: (MoTeh)

Lisa 7.12. Ringikujulise liivakasti ehitusel võivad olla kasutusel lihtsad postpakud, sobilik vanusele 1+

Allikas: (Kompan NR0210)

Lisa 7.13. Pakud maapinnas on lihtne kui huvitav element metsapargis toimtavale lapsele, sobilik vanusele 4+

Allikas: (Kompan NR0820)

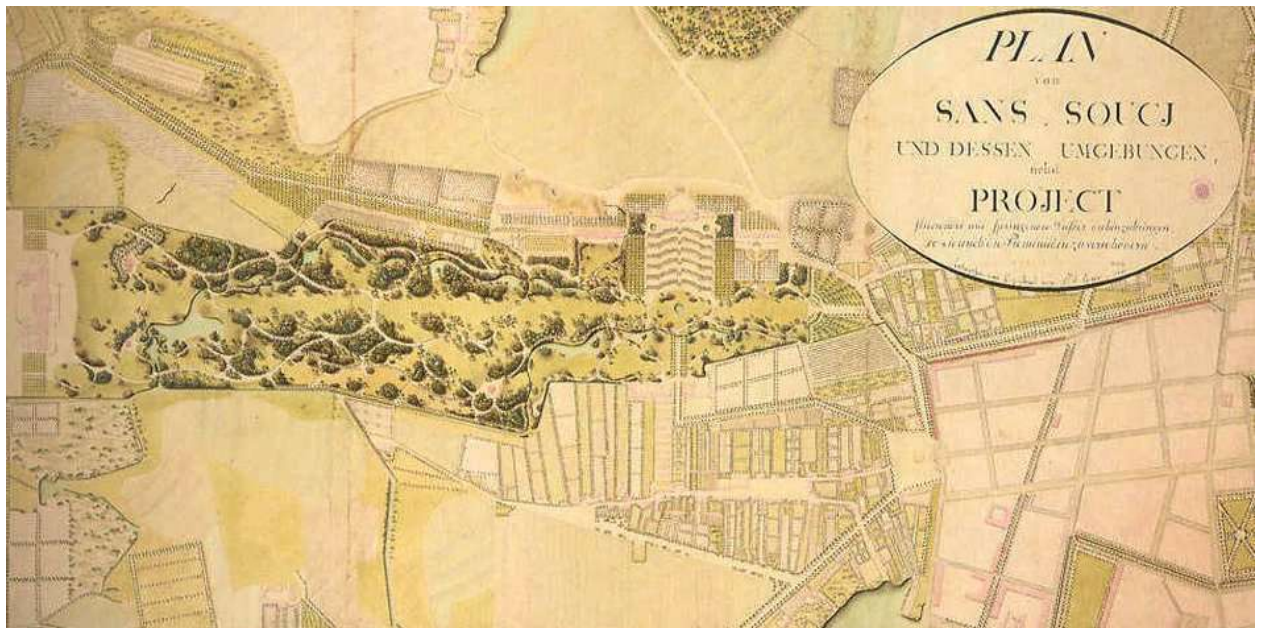
Lisa 7.14. Vitspaju okstest onn mõjub maastikus looduslikult ja on samas märglevalt põnev.

Allikas: (E. Karvak)

Lisa 7.15. Pargipaviljon künkal, puude vahetus varjus, loob muhedat salapära ning romantikat

Allikas: Pavilion in park of Boitzburg Castle (alamy stock photo)

Lisa 7.16. Metsapargi pargiaasade, pargiruumide ja teedegraafika aluseks on kasutatud Peter Joseph Lenné käekirja, näiteks Plan Sans Soucj

Allikas: Lenné, P. J. (~1880) Pläne. Staatliche Schlösser und Gärten Potsdam-Sanssouci

Lisa 7.17. Looklevad pargiteed ja veekanal sümboosis loovad romantilise pargimaastiku

Allikas: Lenné park in Kraft (Frankfurt)

Lisa 7.18. Hantlikujulise tiigi silla renoveerimine lisab pargi maastikule esteetilist ja praktilist lisaväärtust

Allikas: Tõstamaa mõisa pargi sild (Delfi), Vihula ajalooline pargi sild (Chinese bridge 1930, Vihula Manor)

Lisa 7.19. Kaldaäärsed taimed ja kõrrelised loovad silmailu ning elurikkust – Nt. ameerika kevadvõhk (*Caltha balustris*) ja harilik kalmus „Variegatus“ (*Acorus calamus* „Variegatus“)

Allikas: Internet

Lisa 7.20. Sepistatud aiaelemendid piirdeaia näol mõjuvad mõisa pargis väärikalt

Allikas: (Alderman)

Lisa 8. Joonised

8.1. Puittaimestiku haljastuslik hindamine ja raieplaan	M 1:1000
8.2. Kujundusplaan	M 1:1000
8.3. Esiväljaku haljastusplaan	M 1:500
8.4. Tagaväljaku ja metsapargi kujundusplaan	M 1:500
8.5. Tagaväljaku ja metsapargi maastiku lõiked	M 1:500
8.6. Puhkeala kujundusplaan	M 1:500
8.7. Esiväljaku ümmarguse põhiplaaniga peenra eskiis	M 1:100
8.8. Hantlikujulise tiigi silla eskiis	M 1:100
8.9. Metsapargi jalgteede lõiked	M 1:50
8.10. Puhkeala väikevormide lõiked	M 1:50

SUMMARY

Restoration of the Saue manor house park

Manor house parks in Estonia are significant formations that represent the different beliefs and traditions of past times. Parks consist both of natural and man-made elements.

The manor house park of Saue is located in Saue city, Harju County. Tallinn is situated in close proximity and connections with surrounding counties are convenient.

Saue manor house and its park are known as an early classicist manor complex, which existence in Saue has remained unnoticed. The public park, which is under heritage and wilderness protection, has existed for centuries, and offers emotional and aesthetically pleasing experiences. The present historical value can be prolonged and shared with the people if opportunities, viable purposes and funding are provided for the sustainable maintenance of the environment.

The main goal of the Bachelor's thesis is to suggest a solution for preserving the manor house park, and to share its value and reenfield site with citizens. The restoration of front- and backfield together with the maintenance of the Florest park are addressed in this thesis. The functions of the open space are changed, amended and improved during maintenance. Furthermore, the park territory is handled as a region that requires both conservation and sanitation activities.

Within the scope of this Bachelor's thesis a appraisal of the manor house parkforest flora was conducted. The appraisal provided a thorough overview of the current situation and sustainability of the park. Additionally, special conditions for the heritage protection of the manor house park restoration were assembled in order to lay the foundation for the preserving of the valuable park. The description of the manor house park is based on the external observation together with the existing informational and historical resources. The analyses are mainly based on historical materials and estimations of the current situation.

The assemblage of the Saue manor house complex has persevered. The manor house park, together with the group of trees and the alley, has a significant value in the city environment. Park's regular and freeform part are distinguishable. The historical aspects and preserved forms have been taken into account in this Bachelor's thesis. Historically and contemporarily

appropriate design approaches are used on top of which the sustainable development principles are considered. In addition, the existing architecture and already developed usage of the manor house park have been taken into consideration.

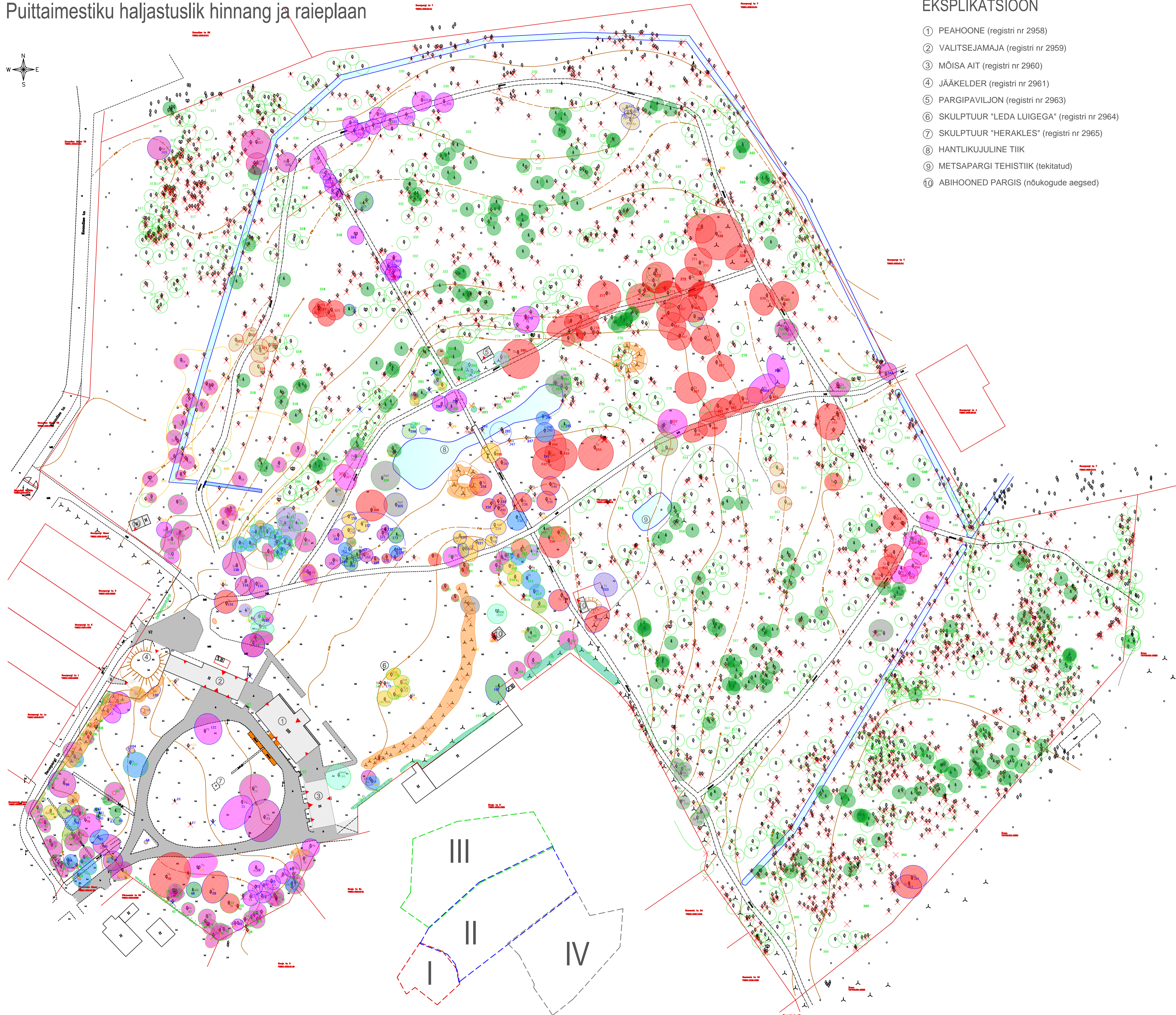
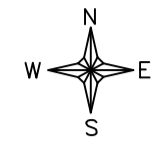
In conclusion, the restoration of the manor house park takes into account the park's historical character that are compiled by the buildings and landscape – forests, bodies of water, and other forms. These elements are unique.

The restoration of the park adds value and attention both to Saue manor house and the city itself, and ensures the active usage of the area.

Saue manor house and its park are vital for the development of Saue city. The ensemble of these manor house buildings is historically valuable and featuring it is indisputably essential.

SAUE MÕISA PARK

Puittaimestiku haljastuslik hinnang ja raieplaan

EKSPLIKATSIOON

- ① PEahoone (registri nr 2958)
- ② VALITSEJAMAJA (registri nr 2959)
- ③ MÕISA AIT (registri nr 2960)
- ④ JÄÄKELDER (registri nr 2961)
- ⑤ PARGIPAVILJON (registri nr 2963)
- ⑥ SKULPTUUR "LEDA LUIGEGA" (registri nr 2964)
- ⑦ SKULPTUUR "HERAKLES" (registri nr 2965)
- ⑧ HANTLIKUJULINE TIIK
- ⑨ METSAPARGI TEHISTIIK (tekitatud)
- ⑩ ABIHOONED PARGIS (nõukogude aegsed)

PLANEERINGU TINGMÄRGID

- Kadastrirüksuse piir
- Juurdepääs krundile / hoonesse

PROJEKTI LEPPEMÄRGID

- Olemasolev hoone/abihoone
- Olemasolev asfaltkatend, säiliv
- Olemasolev värav/värv parki
- Olemasolev pargitee
- Olemasolev veekogu (tiik, kanal)
- Olemasolev valgusti

HALJASTUS

- Likvideeritav puu/põõsas
- Likvideeritud puu
- Olemasolev väga väärtuslik lehtpuu (nt.hariilik tamm)
- Olemasolev elupuuekk
- Olemasolev lillepeenar

PUITTAIMEDE LIIGID

- ebatsuuga, hariilik
- elupu, hariilik
- haab, hariilik
- hobukastan, hariilik
- jalakas, hariilik
- kask, aru-; kuld-; soo-
- kuusk, hariilik; kanada-; serbia-
- lepp, hall-; sang-
- mänd, hariilik; seedermand, siberi-
- nulg, euroopa-; palsam-; siberi-; vänd-
- paju, kahevärvine-; mustjas-
- pappel, palsami
- pihlakas, hariilik
- pärn, hariilik
- remmelgas, hõbe-; raag-
- saar, hariilik
- sarapuu, hariilik
- tamm, hariilik
- toomingas, hariilik
- vaher, hariilik
- valgepöök, hariilik
- õunapuu, aed-
- kuivanud, tuvastamatu puu
- põõsagrupp: robiinia, sirel, ebajasmiin jne.
- olemasolev puu (puudub joonisel)
- olemasolev lehtpuu
- olemasolev okaspuu

HALJASTUSLIK VÄÄRTUSKLASS

- 255 I väärtusklass
- 255 II väärtusklass
- 255 III väärtusklass
- 255 IV väärtusklass
- 255 V väärtusklass
- 255 põõsagrupp

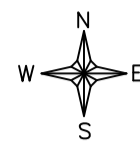
Märkus: Koordinaadid on L-EST 97 süsteemis. Kõrgused Balti süsteemis.

1. Topograafiline maa-ala plaan on koostatud 02.08.2015 OÜ Nivello (reg. kood 10182775) poolt.
2. Puittaimestiku hinnangu aluseks kasutatud aprill kuni juuni 2011 Sulev Järve poolt koostatud Puittaimestiku haljastusliku hinnangu alusjoonist, mis on märts kuni aprill 2016 korrigeeritud bakalaureusetöö raames vt. Lisa 1.
3. Haljastuslike objektide nimekiri 2016 vt. Lisa 3, Tabel 1
4. Raiejuhatus vt. Lisa 3, Tabel 3, 4, 5, 6 (tooniandena)
5. Saue mõisa pargi loomine vt skeemid Lisa 4, 5.
6. Saue mõisa pargi raie järgne puistu vt. kujundusplaan Lisa 8.2.

TTÜ TALLINNA KOLLEDŽ		Bakalaureusetöö	Leht / Lehti: 1/1
Koostaja: Eiko Kivimurm	05.2016	8.1. Dendroloogia ja raieplaan	Mõõtkava: 1:1000
Juhendaja: Kersti Lootus	05.2016	Saue mõisa pargi restaureerimine Pärnasalu 38, Saue	
Maastikuarhitektuur			

SAUE MÕISA PARK

Kujundusplaan

harilik vaher Acer platanoides	5 tk
harilik saar Fraxinus excelsior	4 tk
võrand kottpuu Cornus stolonifera	5 tk
harilik kuusk Picea abies	6 tk
harilik saar Fraxinus excelsior	8 tk
harilik ebajasmiin Philadelphus coronarius	3 tk
harilik vaher Acer platanoides	8 tk
serbia kuusk Picea omorika	3 tk
arukask Betula pendula	3 tk
hõbehäab Populus alba	3 tk
harilik ebajasmiin Philadelphus coronarius	3 tk
ginnasla vaher Acer ginnata	3 tk
serbia kuusk Picea omorika	3 tk
lähikõhine pärm Tilia x euchiora	7 tk
serbia kuusk Picea omorika	3 tk

EKSPLIKATSIOON

- ① PEAHOONE (registri nr 2958) - "Pidulikud sündmused"
- ② VALITSEJAMAJA (registri nr 2959) - "Autode kollektsioon"
- ③ MÕISA AIT (registri nr 2960)
- ④ JÄÄKELDER (registri nr 2961) - "Veinikelder"
- ⑤ PARGIPAVILJON (registri nr 2963) - "Romantikamaja"
- ⑥ SKULPTUUR "LEDA LUIGEGA" (registri nr 2964)
- ⑦ SKULPTUUR "HERAKLES" (registri nr 2965)
- ⑧ HANTLIKUJULINE TIIK
- ⑨ PARKMETSATAHISTIIK (hilisemalt tekitatud)
- ⑩ ABIHOONED PARGIS (nõukogude aegsed)
- ⑪ HOOAJALISETE ÜRITUSTE ALA
- ⑫ MÄNGUALA
- ⑬ PIKNIKUTE PLATS
- ⑭ TAMMEDE PÖÖRIS
- ⑮ METSAPARGI KÜNKAD (3 tk)

PLANEERINGU TINGMÄRGID

- Kadastrirajapiir
- Juurdepääs krunstile / hoonesse

KUJUNDUSPROJEKTI LEPPEMÄRGID

- Likvideeritavad vared, teed, jm objektid
- Olemasolev hoone/abihoone
- Parkimiskohtade arv
- Ol. olev värv/projekt. värv/värv parki
- Jalgratta hoidla

TEED, PLATSID, KATENDID

- Olemasolev asfaltkatend, säiliv
- Projekt. täringukivi sillutus, murtud - ca 10x10x10/5x5x5
- Projekt. graniitkivi; värv roosa-hall ca 16x16x20 (termotöödeldud)
- Projekt. pargitee - graniitõlmed/purustatud kruus/niidumuru
- Olemasolev veekogu (tiik, kanal)

VÄIKEVORMID JA RAJATISED

- Projekt. sild (ol.oleva asendus) vt Lisa 8.8.
- Parkmetsa sild (kanaliteile)
- Projekt. pargipaviljon Vt Lisa 7.15.
- Projekt. pergola (11,5 x 4 m)
- Projekt. mänguvahendid Vt Lisa 7.12., 7.13 ja puhkealaplana Lisa 8.6.
- Projekt. pargipink - Kiik Vt Lisa 7.11.
- Projekt. pargipink seljatoega/ seljatoeta, prügikast (konteiner)
- Projekt. ajutine telgi asukoht (laada, jm ürituse tarbeks)
- Projekt. infotahvel, stend
- Projekt. metallpiire
- Ol. olev /projekt. valgusti

PROJEKT. HALJASTUS

- Projekteeritud peenraala
- Olemasolev väga väärtuslik (tamm jne) ja säiliv lehtpuu
- Olemasolev säiliv lehtpuu
- Olemasolev okaspuu (säiliv)
- Projekteeritud okaspuu
- Olemasolev pöösas
- Ol. olev /proj. elupuuehkk
- Projekteeritud lehtpuu
- Projekteeritud pöösad (harilik sirel, ebajasmiin, värd-forsüütia jne)
- Projekteeritud püskikud
- Projekteeritud Vitspaju (Salix viminialis) onnid
- Projekteeritud kõrrised

Märkus: Koordinaadid on L-EST 97 süsteemis. Kõrgused Balli süsteemis.

1. Topograafiline maa-ala plaan on koostatud 02.08.2015 OÜ Nivello (reg. kood 10182775) poolt.
2. Puittaimestik hinnangu alusena kasutatud märts 2016 bakalaureusetöö raames koostatud Puittaimestiku haljastuliku hindamist.
3. Puittaimestiku haljastuliku hinnang ja raietepalaan M 1:1000 Lisa 8.1.
4. Mõisa pargi tsooneringi skeem Lisa 4.5.
5. Esiväljaku haljastusplaan M 1:500 Lisa 8.3.
6. Tagaväljaku koos tiigumbruse metsapargiga kujundusplaan M 1:500 Lisa 8.4.
7. Puhkeala kujundusplaan M 1:500 Lisa 8.6.
8. Esiväljaku vaatenäe lõige A - A' Lisa 8.3.
9. Metsapargi lõiked B - B', C - C' ja D - D' Lisa 8.5.
10. Metsapargi jälgtööde lõiked 1 - 2 - 2, 3 - 3 Lisa 8.9.
11. Puhkeala lõiked 4 - 4' ja 5 - 5' Lisa 8.10.

TTÜ TALLINNA KOLLEDŽ		Bakalaureusetöö	Leht / Lehti: 1/1
Koostaja: Eiko Kivimurm	05.2016	8.2. Kujundusplaan	Mõõtkaava: 1:1000
Juhendaja: Kersti Lootus	05.2016	Maastikuarhitektuur	
		Saue mõisa pargi restaureerimine Pärnasalu 38, Saue	

SAUE MÕISA PARK

Esiväljaku haljastusplaani

harilik saar
Fraxinus excelsior

harilik ebajasmiin
Philadelphus coronarius

ungari sirel
Syringa josikaea

läiklehine pärn
Tilia x euchlora

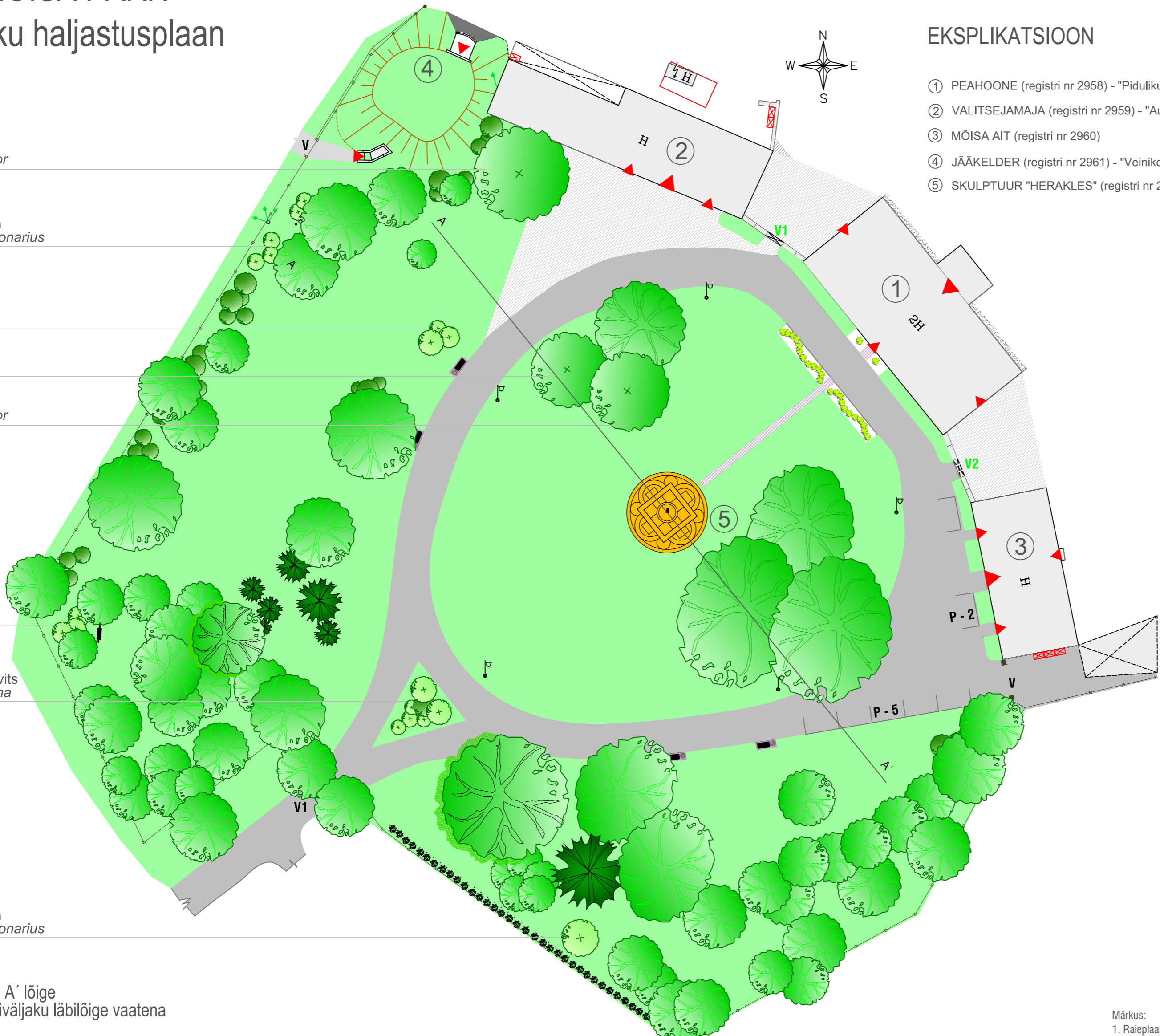
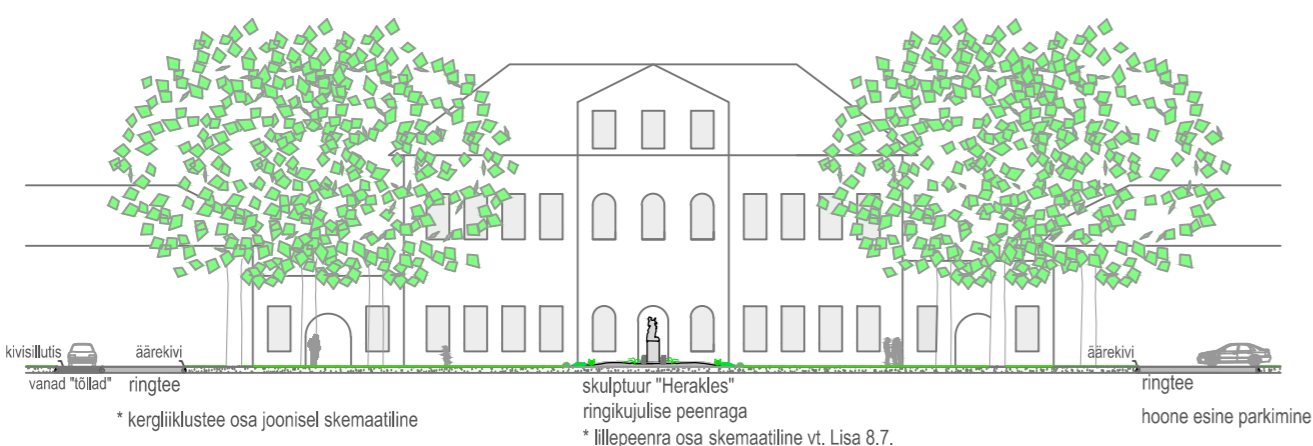
harilik saar
Fraxinus excelsior

harilik sirel
Syringa vulgaris

näärelehine kibuvits
Rosa spinosissima

harilik ebajasmiin
Philadelphus coronarius

A - A' lõige
Esiväljaku läbilõige vaatenä

EKSPLIKATSIOON

- ① PEAHOONE (registri nr 2958) - "Pidulikud sündmused"
- ② VALITSEJAMAJA (registri nr 2959) - "Autode kollektsioon"
- ③ MÕISA AIT (registri nr 2960)
- ④ JÄÄKELDER (registri nr 2961) - "Veinikelder"
- ⑤ SKULPTUUR "HERAKLES" (registri nr 2965)

PLANEERINGU TINGMÄRGID

- Kadastrirüksuse piir
- Juurdepääs hoonesse

KUJUNDUSPROJEKTI LEPPEMÄRGID

- Olemasolev hoone/abihoone
- Projekteeritud parkimiskohtade arv
- Olemasolev värav alale/värv parki

TEED, PLATSID, KATENDID

- Olemasolev säiliv asfaltkatend
- Projekt. graniikivi, värv roosa-hall 16x16x20 (termotöödeldud)
- Olemasolev muru

VÄIKEVORMID JA RAJATISED

- Projekteeritud pargipink seljatoega/kiikpink, vt Lisa 7.4., 7.11.
- Projekteeritud prügikast/prügikonteiner
- Projekteeritud metallpiire
- Olemasolev säiliv valgusti

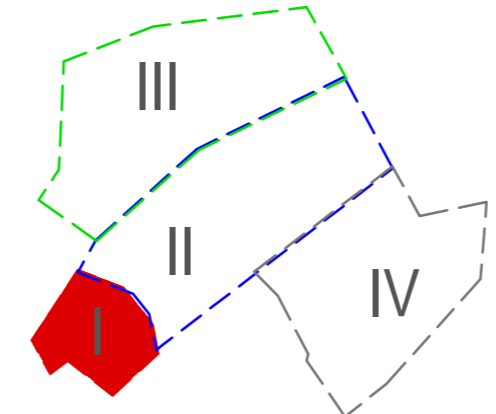
HALJASTUS

- Olemasolev väga väärtuslik puu
- Olemasolev säiliv lehtpuu
- Olemasolev säiliv okaspuu
- Olemasolev säiliv pöösas
- Olemasolev säiliv elupuuhekk
- Projekteeritud lehtpuu
- Projekteeritud pöösas
- Projekteeritud peenraala püsikutega

TAIMMATERJALI LOETELU

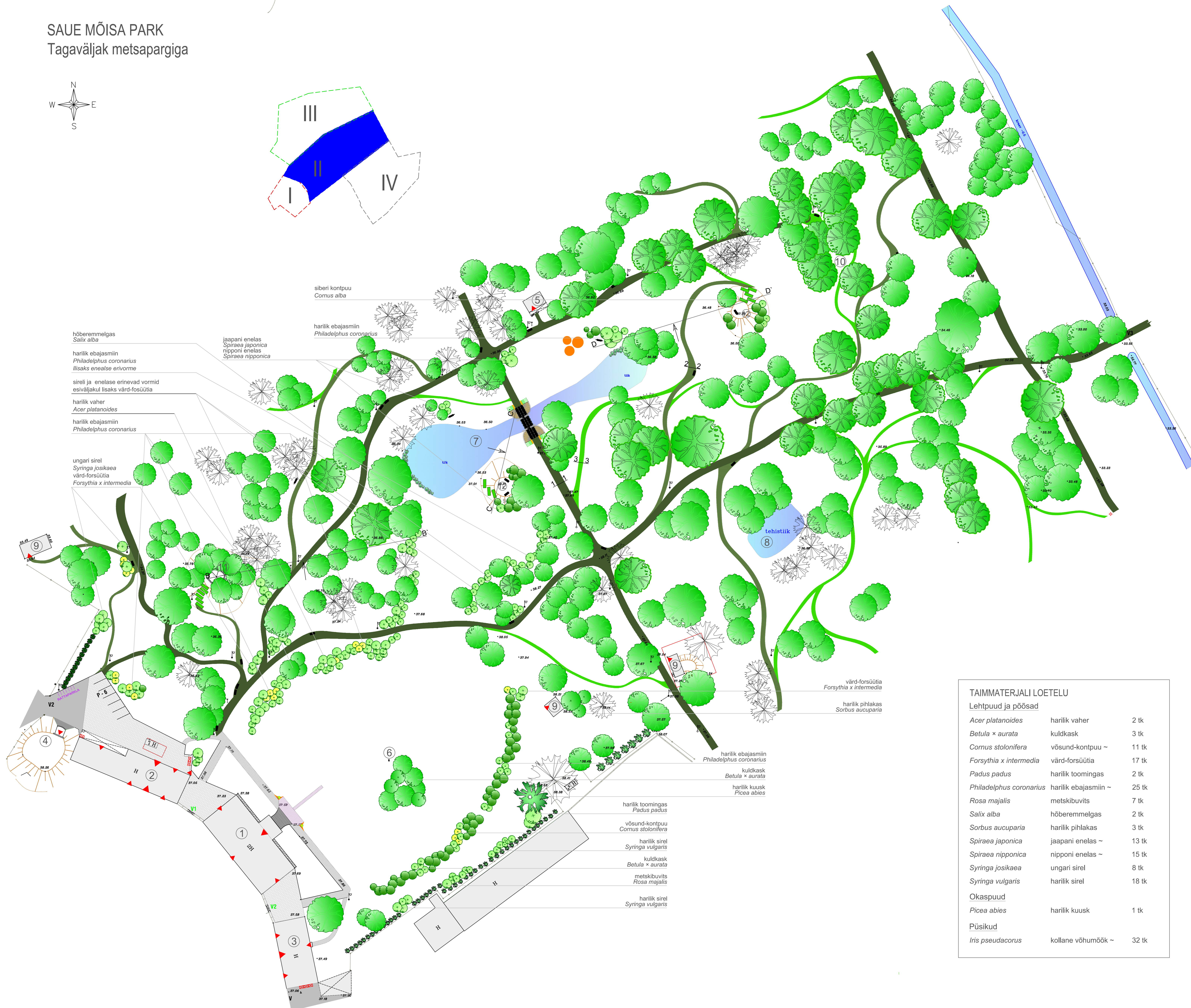
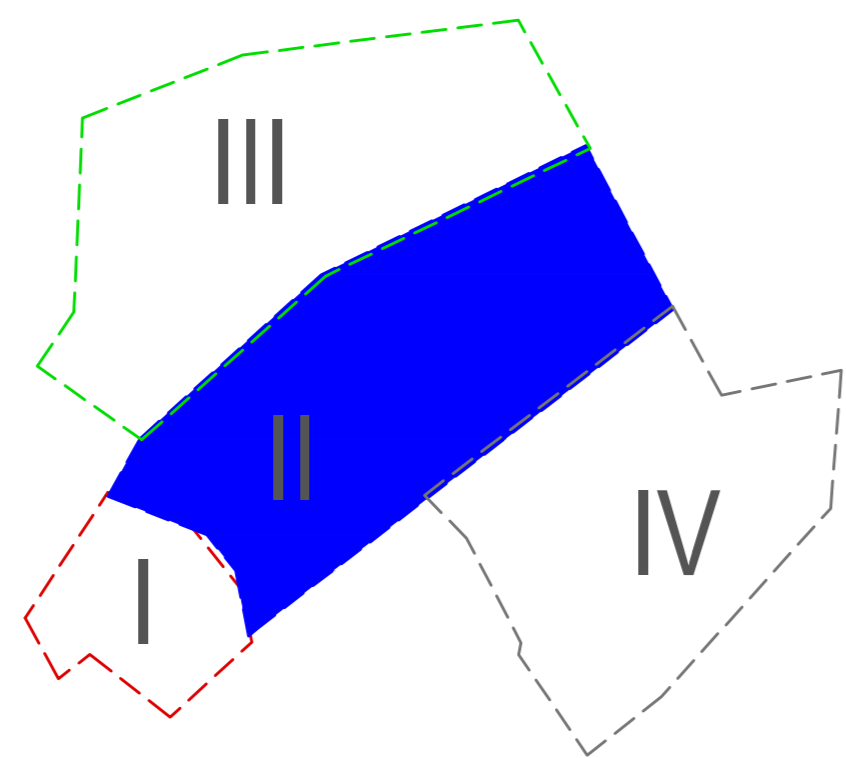
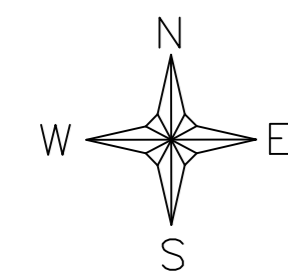
Lehtpuud ja pöösad		
<i>Fraxinus excelsior</i>	harilik saar	2 tk
<i>Philadelphus coronarius</i>	harilik ebajasmiin	3 tk
<i>Rosa spinosissima</i>	näärelehine kibuvits	1 tk
<i>Tilia x euchlora</i>	läiklehine pärn	1 tk
<i>Syringa josikaea</i>	ungari sirel	3 tk
<i>Syringa vulgaris</i>	harilik sirel	2 tk

Märkus:
1. Raieplaan vt. Lisa 8.1.
2. Kujundusplaan vt. Lisa 8.2.
3. Lõige A - A' esitatud vaatenä
4. Ümmarguse põhiplaaniga lillepeenar vt. Lisa 8.7.

TTÜ TALLINNA KOLLEDŽ		Bakalaureusetöö Leht / Lehti: 1/1
Koostaja: Eliko Kivnurm	05.2016	8.3. Esiväljaku haljastusplaan Mõõtkava: 1:500
Juhendaja: Kersti Lootus	05.2016	Saue mõisa pargi restaureerimine Pärnasalu 38, Saue
Maastikuarhitektuur		

SAUE MÕISA PARK
Tagaväljak metsapargiga

EKSPLIKATSIOON

- ① PEAAHOONE (registri nr 2958) - "Pidulikud sündmused"
- ② VALITSEJAMAJA (registri nr 2959) - "Autode kollektsioon"
- ③ MÕISA AIT (registri nr 2960)
- ④ JÄÄKELDER (registri nr 2961)
- ⑤ PARGIPAVILJON (registri nr 2963) - "Romantikamaja"
- ⑥ SKULPTUUR "LEDA LUIGEGA" (registri nr 2964)
- ⑦ HANTLIKUJULINE TIIK
- ⑧ PARKMETSATA TEHISTIIK (hilisemalt tekitatud)
- ⑨ ABIHOONED PARGIS (nõukogude aegsed)
- ⑩ TAMMEDE PÖÖRIS
- ⑪ PARGIPAVILJON KÜNKAL
- ⑫ METSAPARGI KÜNKAL

PLANEERINGU TINGMÄRGID

- Kadastrirüksuse piir
- Juurdepääs krunstile / hoonesse

KUJUNDUSPROJEKTI LEPPEMÄRGID

- Olemasolev hoone/abihoone
- Projekteeritud parkimiskohtade arv
- Ol. olev värv/värv parki
- Jalgratta hoidla

TEED, PLATSID, KATENDID

- Projekt. täringukivi sillutis, murtud - ca 10x10x10/5x5x5
- Projekt. graniitkivi; värv roosa-hall ca 16x16x20
- Projekt. pargitee - gr.sõelmed/pur.peenkrus/niidumuru
- Veekogu (tiik, kanal)

VÄIKEVORMID JA RAJATISED

- Projekt. sild (ol.oleva asendus) vt. eskisi Lisa 8.15.
- Projekt. pargipaviljon (kuusnurkne) vt. Lisa 7.15.
- Projekt. pargipink - Kiik Vt illustratsioon vt. Lisa 7.11.
- Projekt. pargipink seljatoega, prügikast vt. Lisa 7.4.
- Projekt. infotahvel
- Projekt. metallpiire
- Projekt. valgusti

HALJASTUS

- Olemasolev väga väärtuslik lehtpuu
- Olemasolev säiliv lehtpuu
- Olemasolev säiliv okaspuu
- Olemasolev põõsas
- Olemasolev säiliv elupuuehkk
- Projekteeritud lehtpuu
- Projekteeritud okaspuu
- Projekteeritud põõsad
- Projekteeritud püsikud
- Projekteeritud kõrrelised
- Projekteeritud peenraala

TAIMMATERJALI LOETELU
Lehtpuud ja põõsad

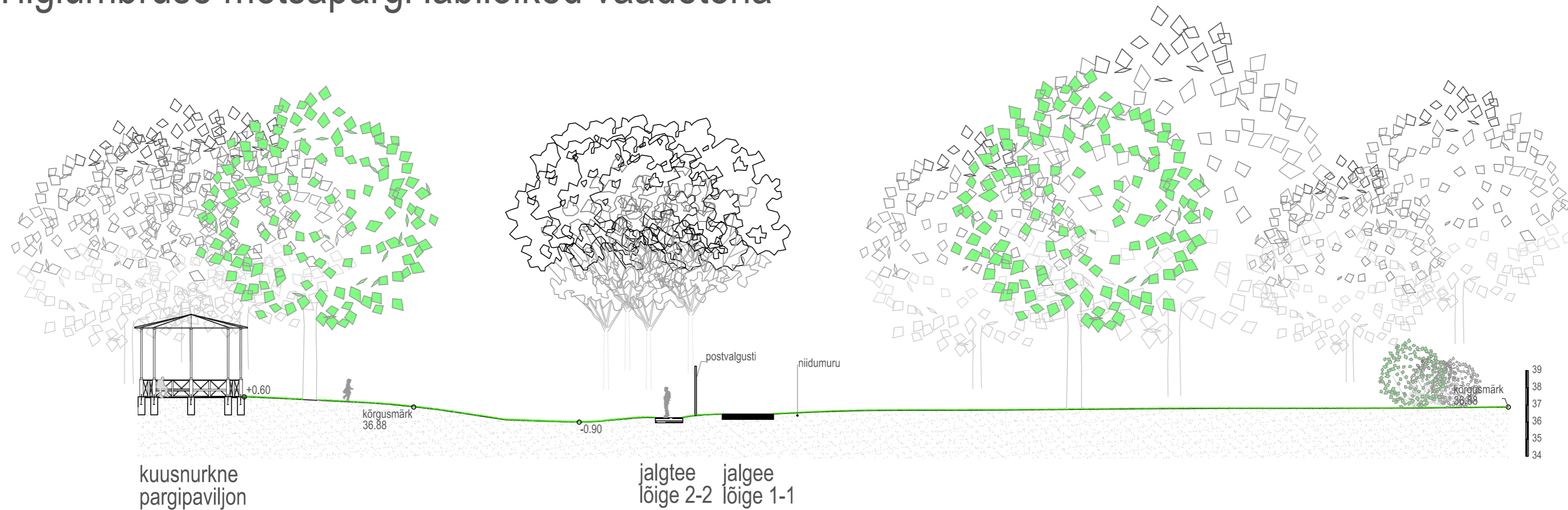
<i>Acer platanoides</i>	harilik vaher	2 tk
<i>Betula x aurata</i>	kuldkask	3 tk
<i>Cornus stolonifera</i>	võsund-kontpuu ~	11 tk
<i>Forsythia x intermedia</i>	värd-forsüütia	17 tk
<i>Padus padus</i>	harilik toomingas	2 tk
<i>Philadelphus coronarius</i>	harilik ebajasmiin ~	25 tk
<i>Rosa majalis</i>	metškibuvits	7 tk
<i>Salix alba</i>	höberemmelgas	2 tk
<i>Sorbus aucuparia</i>	harilik pihlakas	3 tk
<i>Spiraea japonica</i>	jaapani enelas ~	13 tk
<i>Spiraea nipponica</i>	nipponi enelas ~	15 tk
<i>Syringa josikaea</i>	ungari sirel	8 tk
<i>Syringa vulgaris</i>	harilik sirel	18 tk
Okaspuud		
<i>Picea abies</i>	harilik kuusk	1 tk
Püsikud		
<i>Iris pseudacorus</i>	kollane võhumõök ~	32 tk

Märkus: Koordinaadid on L-EST 97 süsteemis. Kõrgused Bati süsteemis.

- 1. Raieplaan vt. Lisa 8.1.
- 2. Kujundusplaan vt. Lisa 8.2.
- 3. Maastiku Lõiked B - B', C - C' ja D - D' vt. Lisa 8.5.
- 4. Metsapargi jalgratta hoidla vt. Lisa 8.5.

TTÜ TALLINNA KOLLEDŽ		Bakalaureusetöö	Leht / Lehti: 1/1
Koostaja: Eliko Kivimägi	05.2016	8.4. Tagaväljaku ja tiigi ümbruse metsapargi haljastusplaan	Möötkava: 1:500
Kirjeldus: Maastikuarhitektuur	05.2016	Saue mõisa pargi restaureerimine Pamasalu 38, Saue	

Tiigiümbruse metsapargi läbilõiked vaadetena

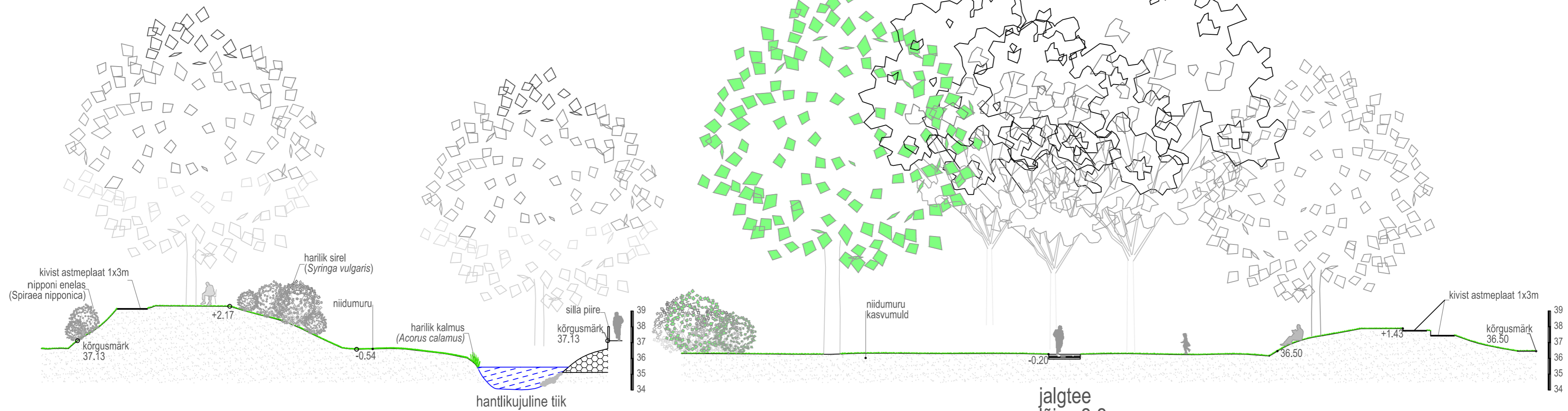

kuusnurkne
pargipaviljon

jalgtee
lõige 2-2

B - B' lõige

Vaade peahoone tagant põhja suunas

C - C' lõige

Vaade metsapargi teelt tiigi suunas (ida suunas)

D - D' lõige

Vaade metsapargist põhja suunas

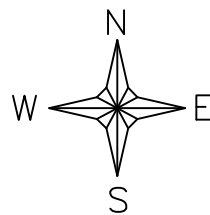
jalgtee
lõige 2-2

Märkus: Koordinaadid on L-EST 97 süsteemis. Kõrgused Balti süsteemis.
1. Lõiked määratud kujundusplaani Lisa 8.2. ning tagaväljaku ja metsapargi haljastusplaani Lisa 8.4.

TTÜ TALLINNA KOLLEDŽ		Bakalaureusetöö	Leht / Lehti: 1/1
Koostaja: Eliko Kivinurm	05.2016	8.5. Metsapargi lõiked	Mõõtkaava: vaadetena
Juhendaja: Kersti Lootus	05.2016		
Maastikuarhitektuur		Saue mõisa pargi restaureerimine Pärnasalu 38, Saue	

SAUE MÕISA PARK

Puhkeala kujundus

LEPPEMÄRGID

TEED, PLATSID, KATENDID

- Projekt. puitpalissaad
- Projekt. tee - sõelmed/kruus/niidumuru
- Projekt. metsapargi aasamuru
- Olemasolev veekogu

PROJEKTEERITUD VÄIKEVORMID JA RAJATISED

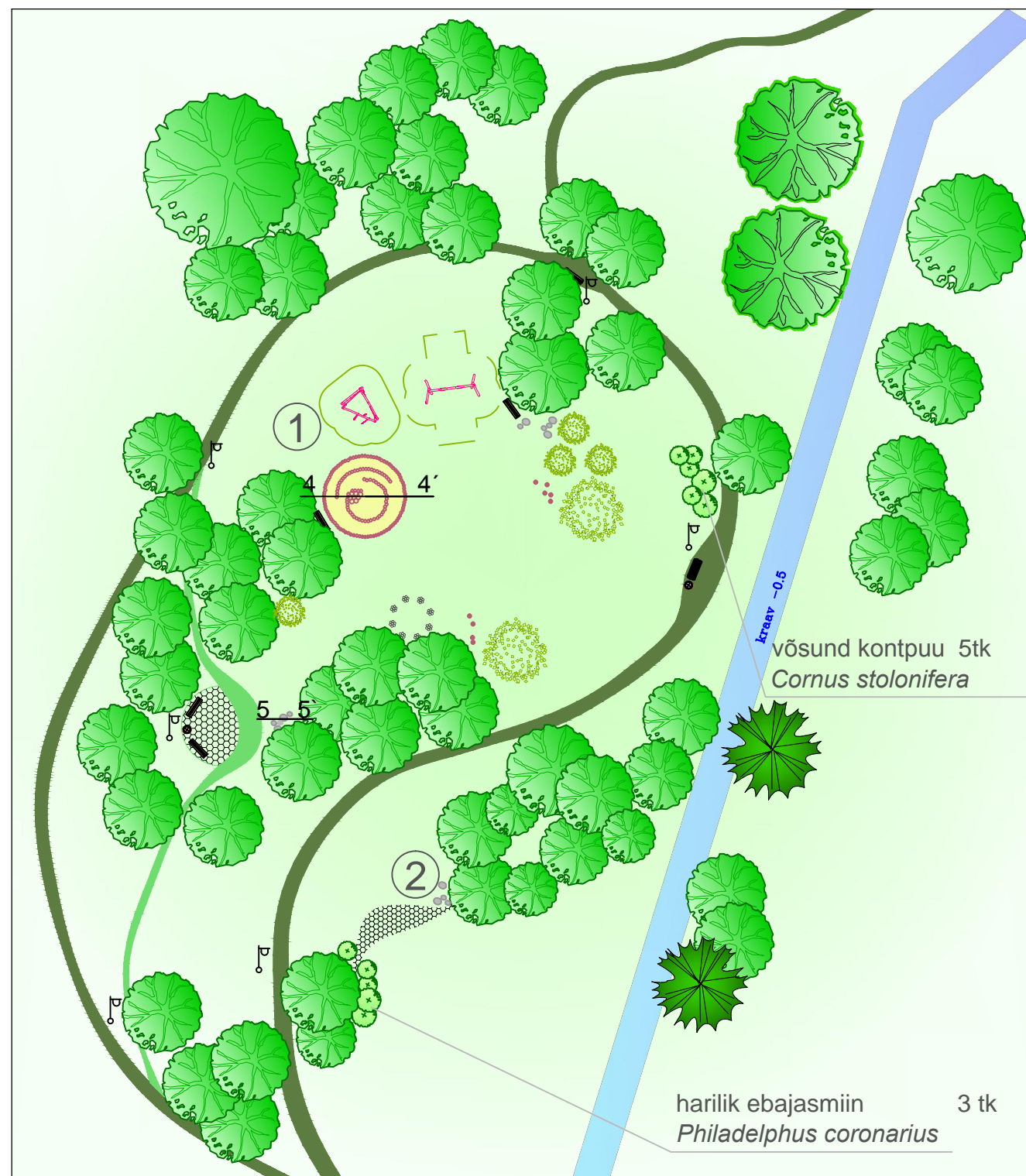
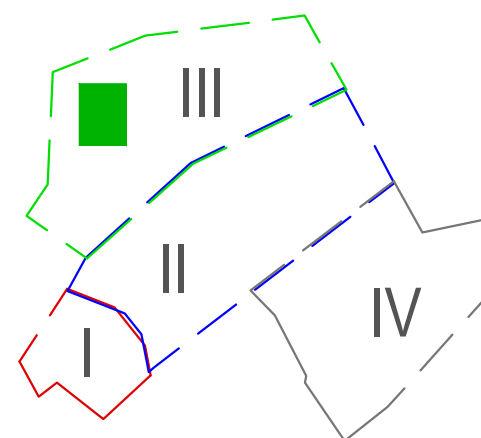
- Ronila (Kompan NR0852) Vt. Lisa 7.9.
- Kiigeraam (Kompan) Vt. Lisa 7.10.
- Liivakast (D=7m) Vt lõige 4-4' Lisa 8.10.
- Astmepakud (Kompan) Vt. Lisa 7.12., 7.13.
- Pargipink seljatoega (1tk)/ seljatoeta (5tk)
- Postvalgusti (kõrgus 7m)

HALJASTUS

- Olemasolev väga väärtuslik ja säiliv lehtpuu
- Olemasolev säiliv okaspuu
- Projekteeritud põõsad
- Projekteeritud Vitspaju (*Salix viminalis*) onn
- Projekteeritud üksikud maakivid Vt. Lõige 5-5' Lisa 8.10.

EKSPLIKATSIOON

- ① MÄNGUALA
- ② PIKNIKUTE ALA

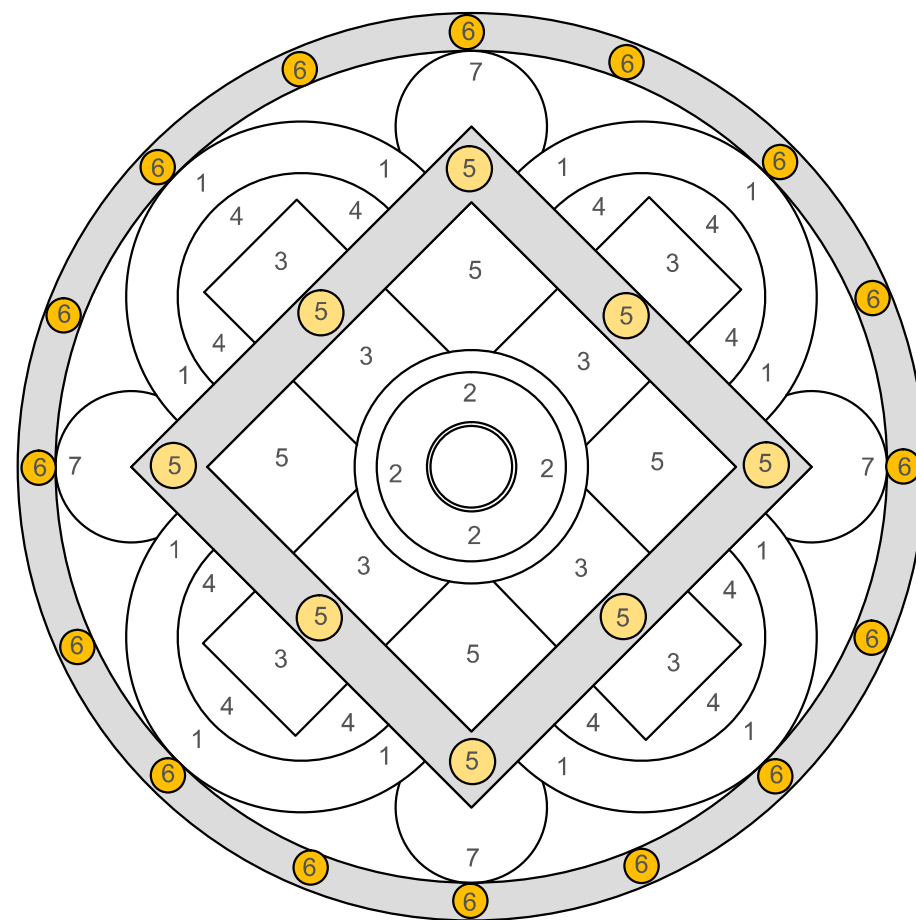
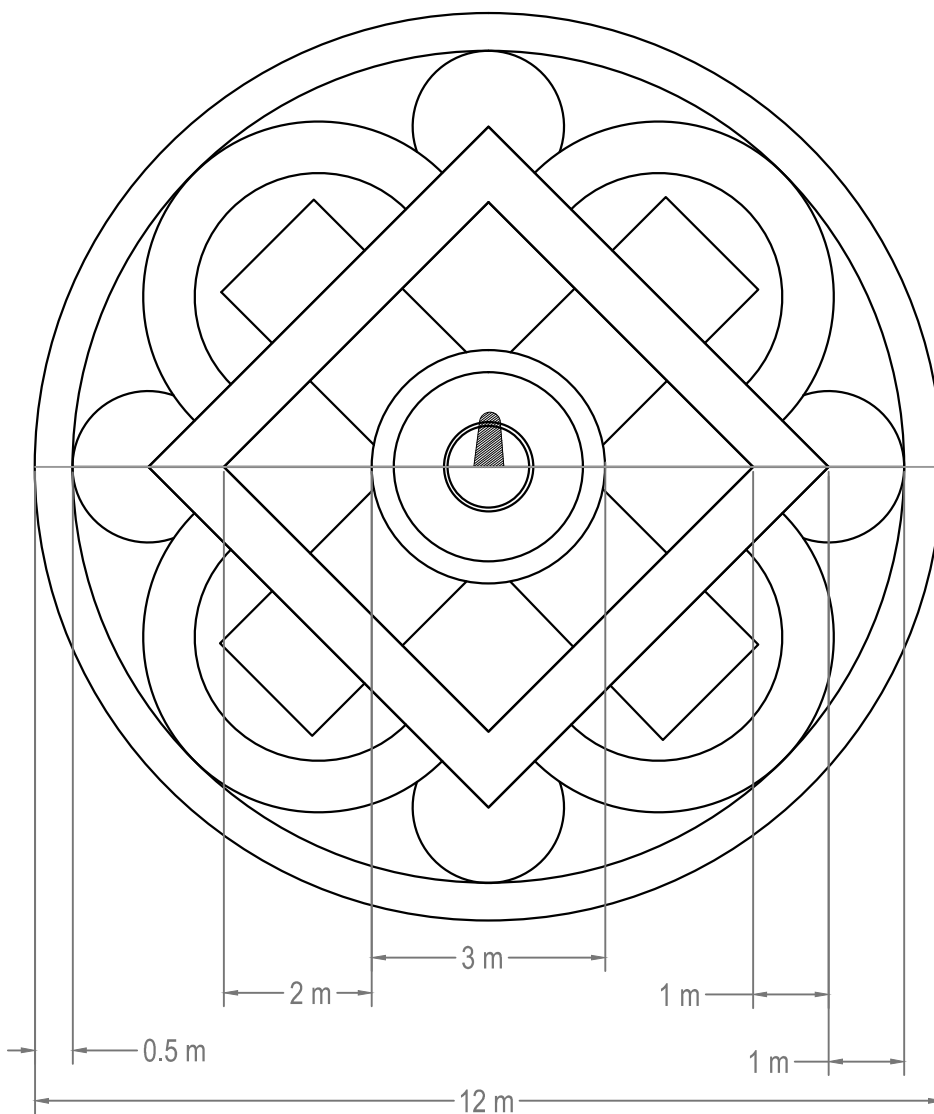
Märkused:

1. Mänguvahendite ja -vormide mõõdud vt. Lisa 7.9., 7.10., 7.12., 7.13.
2. Mänguvahendid vastavad standardile EVS-EN 1176 "Mänguväljaku seadmed ja aluspind"
3. Lõige 4-4 ja lõige 5-5' vt Lisa 7.10.

TTÜ TALLINNA KOLLEDŽ		Bakalaureusetöö	Leht / Lehti: 1/1
Koostaja: Eliko Kivinurm	05.2016	8.6. Puhkeala kujundusplaan	Möötkava: 1:500
Juhendaja: Kersti Lootus	05.2016		
Maastikuarhitektuur		Saue mõisa pargi restaureerimine Pärnasalu 38, Saue	

SAUE MÕISA PARK

Esiväljaku ringikujuline peenar

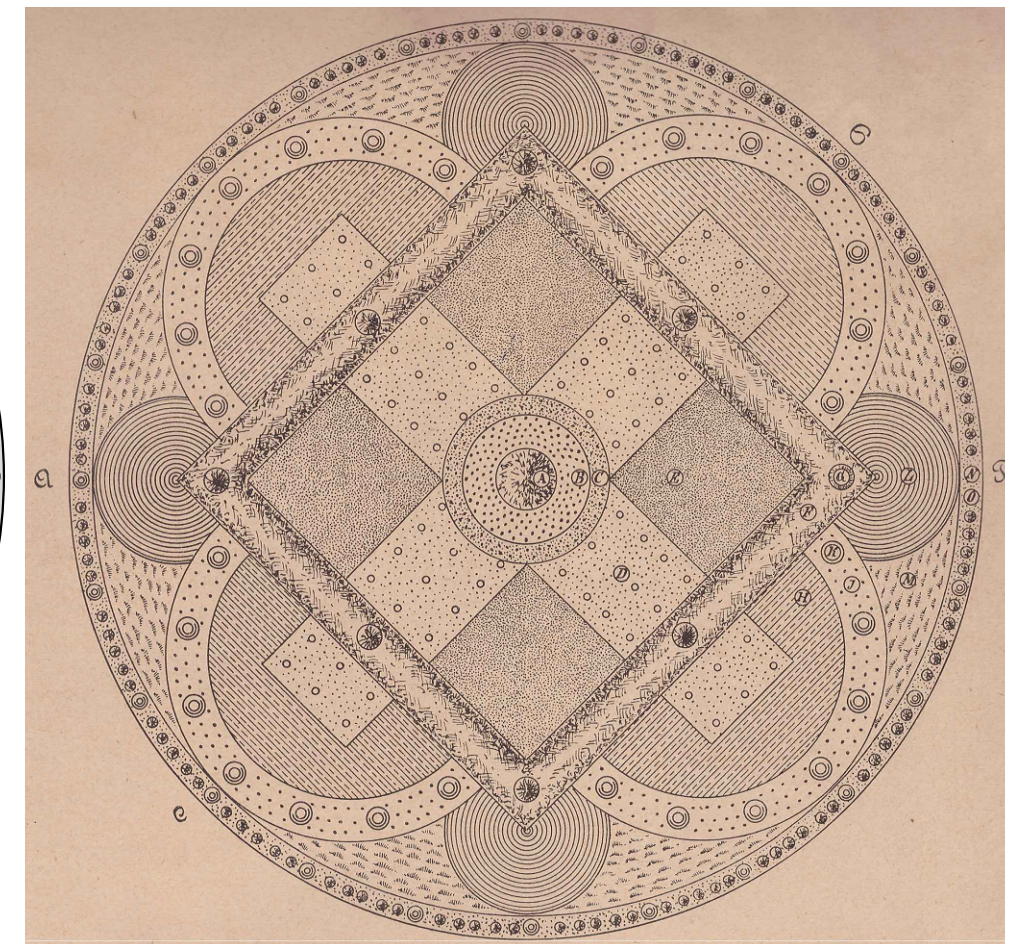
TAIMMATERJALI LOETELU

Püsikud

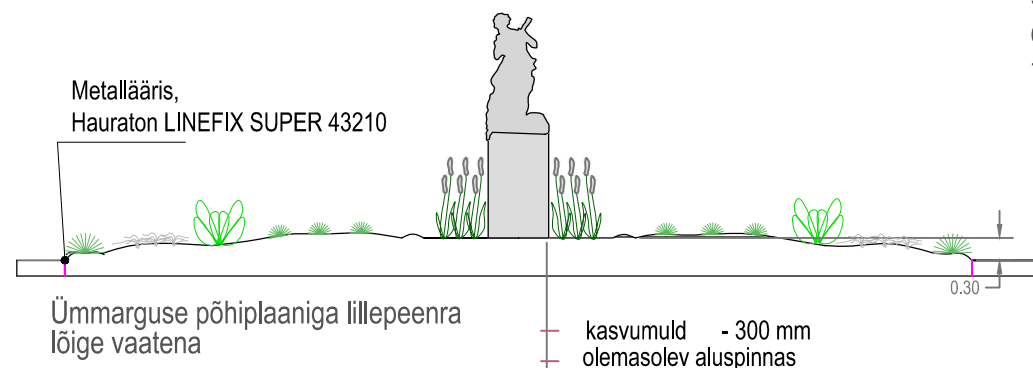
1. Ajuga reptans 'Sugar Plum'	akakapsas, roomav 'Sugar Plum' /54 tk
2. Dodecatheon hybride	jumalate lill /20 tk
3. Festuca gautieri	aruhein /54 tk
4. Heuchera	helmikpööris /40 tk
5. Hosta 'Hydon Sunset'	hosta /80 tk
6. Kochia trichophylla	aedkohhia /16 tk
7. Lamiastrum maculatum	iminõges /60 tk

Märkus:

1. Kujundusplaan vt. Lisa 8.2.
2. Esiväljaku haljastusplaan vt. Lisa 8.3.
3. Taimmaterjali loetelu tabel vt. Lisa 3.7.

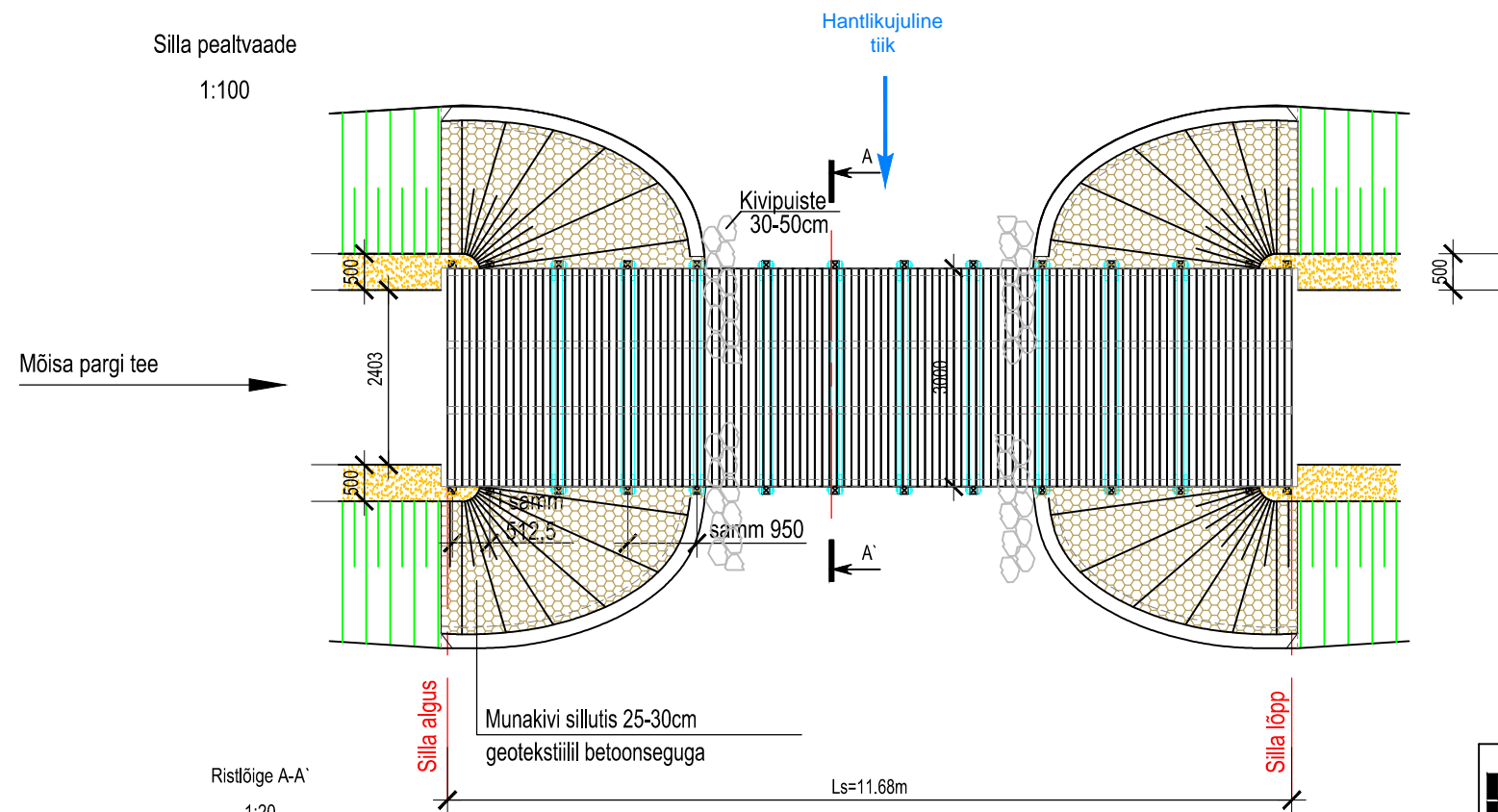
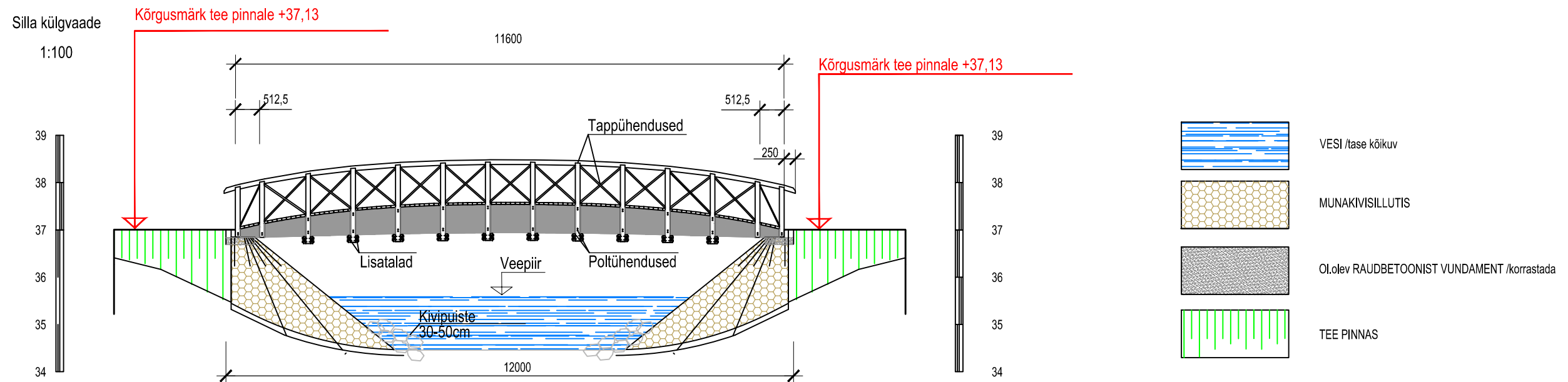
Ümmarguse põhiplaani lillipeenra alusmotiiviks on kasutatud:
Teppichbeet vor der Eislaufbahn im Stadtwaldchen in Budabest
/ Karl Götze album für Teppichgärtnerei Nr. 105, lk 10*

TTÜ TALLINNA KOLLEDŽ		Bakalaureusetöö	Leht / Lehti: 1/1
Koostaja: Eliko Kivimurm	05.2016	8.7. Esiväljaku ümmarguse põhiplaani peenar	Mõõtkava: 1:100
Juhendaja: Kersti Lootus	05.2016		
Maastikuarhitektuur		Saue mõisa pargi restaureerimine Pärnasalu 38, Saue	

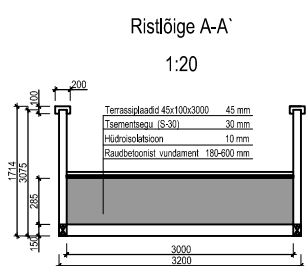
SAUE MÕISA PARK

Tiigi silla eskiislahendus

Silla eskiisprojekti referentsmaterjalina kasutatud Tõstamaa mõisa pargi silda

Märkus:
Autori poolt koostatud eskiislahendus on Puitkonstruktsioonise lühikursuse ainetöö, mai 2016

Märkused:
Ehitise katendi konstruktsioon:
Kattelaudis 45x100x3000 SIBERI LEHIS, õhuvähe 5 mm
Silla käsitugege tugipruss 150x50x3200 (süvaimmutatud)

TTÜ TALLINNA KOLLEDŽ		Bakalaureusetöö	Leht / Lehti: 1/1
Koostaja: Eliko Kivimurm	05.2016	8.8. Hantlikujulise tiigi sild	Mõotkava: vastavalt joonisele
Juhendaja: Kersti Lootus	05.2016		
Maastikuarhitektuur		Saue mõisa pargi restaureerimine Pärnasalu 38, Saue	

GRANIITKIVISÕELMETEKATTEGA JALGTEE

LÕIGE 1 - 1'

Metallserv (paksus 4-5 mm)
tugivars läbim. 10mm

graniitsõelmed (fr.0-6mm, hall) -30-60 mm
tihendatud killustik (fr.4-32 mm) -200 mm
keskliiv -150 mm
tihendatud aluspinnas

kasvumuld (ühtlaselt segatud killustiku fr.16-32 mm -75% ja mulla
-25% segu, pinnasele murukülv) - 200 mm
tihendatud aluspinnas

PURUSTATUD PEENKRUUSAKATENDIGA JALGTEE

LÕIGE 2 - 2'

Metallserv (paksus 4-5 mm)
tugivars läbim. 10mm

purustatud peenkruus (pestud) -80 mm
peenkillustik (fr.0-4mm 60%, fr.3-6mm 40%)
tihendatud veega -200 mm
tihendatud aluspinnas

kasvumuld (ühtlaselt segatud killustiku fr.16-32 mm -70% ja mulla
-30% segu, pinnasele murukülv) - 200 mm
tihendatud aluspinnas

NIIDUMURU JALGTEE

LÕIGE 3 - 3'

Metallääris,
Hauraton LINEFIX SUPER 43210

Niidumuru
(niitmise vegetasiooni perioodil 4-5 x kuus)

tugipinnas (killustik fr.16-32 mm) 75%
+ kasvumuld 25%,
pinnasele rajatakse muru pealekülvil teel-350 mm
tihendatud aluspinnas

MÄRKUSED:

1. Mõõdud kontrollida kohapeal
2. Katendid täpsustada vajadusel tööjoonistega
3. Jalgteede laiused varieeruvad vastavalt kujundusplaanile Lisa 8.2.
4. Graniitsõlmetekatengia teede laius vahemikus 2,5 - 4 m
5. Kergruusakatendiga teede laius vahemikus 1,3 - 2,5 m
6. Niiduteede laius vahemikus 1 - 2 m

TTÜ TALLINNA KOLLEDŽ

Koostaja:

Eliko Kivinurm

05.2016

Juhendaja:

Kersti Lootus

05.2016

Bakalaureusetöö

8.9. Metsapargi jalgteede
lõiked

Leht / Lehti:

1/1

Mõõtkava:

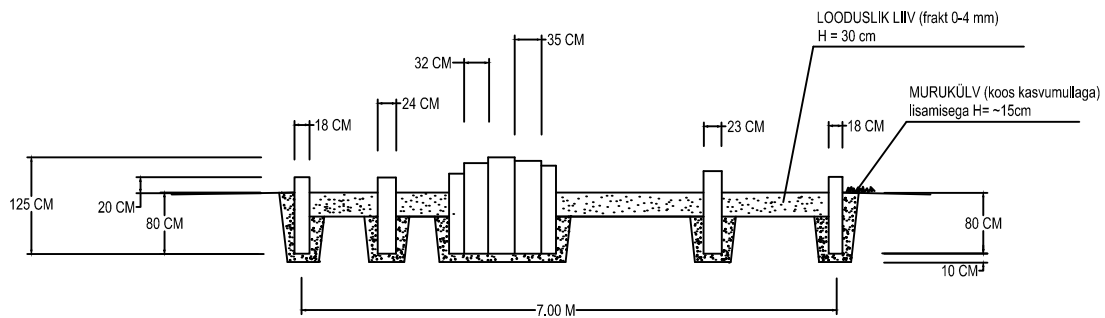
1:50

Maastikuarhitektuur

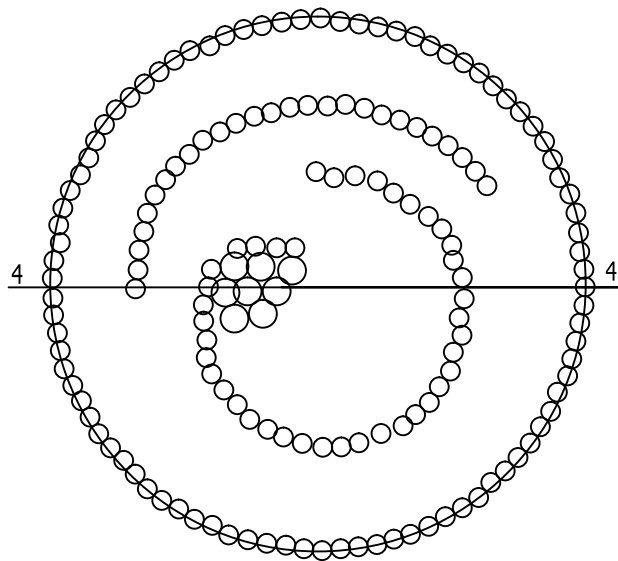
Saue mõisa pargi restaureerimine
Pärnasalu 38, Saue

LIIVAKASTI LÕIGE 4 - 4'

M 1 : 100

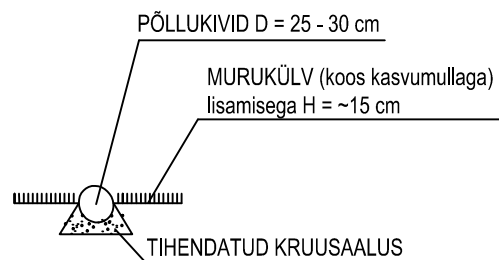

Märkus: Puitmaterjal peav olema kaitstud kõdunemise eest (süvaimmutatud).
 Palissaadi postid paigaldada tihendatud kruusaalusel.
 Servapostide kõrgus maapinnast 20 cm, keskmistel postidel kõrgus 20-35 cm.

KIVIDE PAIKNEMINE LÕIGE 5 - 5'

M 1 : 50

Märkus: Lõige 4 - 4' ja 5 - 5' kuuluvad puhkealaplani Lisa 8.6. juurde

 TTÜ TALLINNA KOLLEDŽ		Bakalaureusetöö	Leht / Lehti: 1/1
Koostaja: Eliko Kivnurm	05.2016	8.10. Puhkeala lõiked	Mõotkava: vastavalt lõikele
Juhendaja: Kersti Lootus	05.2016		
Maastikuarhitektuur		Saue mõisa pargi restaureerimine Pärnasalu 38, Saue	

Deklareerin, et käesolev lõputöö, mis on minu iseseisva töö tulemus, on esitatud Tallinna Tehnikaülikooli diplomi taotlemiseks ning selle alusel ei ole varem taotletud akadeemilist kraadi ega diplomit.

Kõik töö koostamisel kasutatud teiste autorite tööd, põhimõttelised seisukohad, kirjanduslikest allikatest ja mujalt pärinevad andmed on viidatud.

Autor:
(Eliko Kivinurm, mai 2016)

Üliõpilaskood: 162301BAAB

Töö vastab kehtivatele nõuetele.

Juhendaja:
(Kersti Lootus, mai 2016)

Kaasjuhendaja:
(Ülle Grišakov, mai 2016)

Kaitsmisele lubatud: ”.....” 2016

TTÜ TK kaitsmiskomisjoni esimees:

.....
(nimi, allkiri)